Begroting 2027

Ambitieus en betrouwbaar

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden

Voorwoord

Voor u ligt de Begroting 2027 van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden. Het is een bijzonder jaar: het laatste jaar van deze bestuursperiode en tegelijk een jaar waarin we vooruitkijken naar de keuzes die nodig zijn voor een nieuwe periode. We bouwen voort op de koers van de afgelopen jaren en leggen een stevige basis voor veilig, voldoende en schoon water in een veranderend klimaat.

De grote droogte van afgelopen zomer heeft opnieuw duidelijk gemaakt hoe belangrijk ons werk is. Voldoende schoon water is niet vanzelfsprekend. Tegelijkertijd weten we dat we ook voorbereid moeten zijn op hevige regenval en wateroverlast. Die extremen vragen om een watersysteem dat sterk, flexibel en toekomstbestendig is.

Wij zijn trots op wat we de afgelopen jaren samen hebben bereikt. Dankzij de inzet van onze medewerkers en samenwerkingspartners hebben we belangrijke stappen gezet. Tegelijkertijd weten we dat de opgaven groot blijven. Daarom maken we duidelijke keuzes, houden we onze plannen uitvoerbaar en blijven we samenwerken met inwoners, bedrijven en overheden.

HDSR staat voor een stevige financiële werkelijkheid. De kosten voor beheer, onderhoud en grondstoffen blijven stijgen. De onvermijdelijke investeringsopgaven in het watersysteem, de zuiveringen en de dijken leiden tot hogere kapitaallasten. Tegelijkertijd neemt de druk op onze organisatie toe door nieuwe verplichtingen, maatschappelijke verwachtingen en de noodzaak om onze fysieke en digitale weerbaarheid te versterken.

Binnen het kader van de Voorjaarsnota 2026 kiezen we daarom voor een realistische koers: noodzakelijke ontwikkelingen blijven doorgaan, de groei van belastingopbrengsten wordt zo gelijkmatig mogelijk vormgegeven, reserves worden zorgvuldig ingezet en de financiële basis voor de komende jaren blijft solide.

Deze begroting laat zien waar we in 2027 op inzetten, welke afwegingen daarbij horen en hoe we onze middelen verantwoord inzetten. Daarmee bieden we inzicht in wat inwoners, bedrijven en partners van ons mogen verwachten. Met deze begroting bouwen we voort op de koers die is ingezet. Zo werken wij stap voor stap aan een veilig, leefbaar en klimaatbestendig gebied, voor vandaag en voor de generaties na ons.

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden,

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden

September 2027

Inhoudsopgave

Inleiding 7

Leeswijzer 8

Beleidsbegroting 11

1. Bestuurlijk Programma Zuiveringsbeheer 11

1.1 Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair 11

1.1.1 Reguliere taken 12

1.1.1.1 Investeringsopgaven 12

1.1.1.2 Innovatie 13

1.1.1.3 Effluentkwaliteitsverbetering rioolwaterzuiveringen 14

1.1.1.4 Regie op verandering en complexiteit 15

1.1.2 Dynamische opgave 17

1.1.2.1 Circulaire waterketen 17

1.2 Financieel overzicht 20

2. Bestuurlijk Programma Watersysteembeheer 22

2.1 Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied 22

2.1.1 Reguliere taken 23

2.1.1.1 Algemeen assetmanagement 23

2.1.1.2 Watergangen 24

2.1.1.3 Kunstwerken 26

2.1.1.4 Grondzaken 28

2.1.1.5 Waterakkoorden 29

2.1.1.6 Gebiedsgerichte aanpak landelijk gebied 29

2.1.1.7 Water en bodem sturend in ruimtelijke ontwikkelingen 31

2.1.2. Dynamische opgaven 32

2.1.2.1. Gezond Water 32

2.1.2.2. Toekomstbestendig watersysteem 34

2.2 Waterveilige leef- en werkomgeving 35

2.2.1 Reguliere taken 36

2.2.1.1 Primaire waterkeringen 36

2.2.1.1.1 Programma Sterke Lekdijk 37

2.2.1.2 Regionale waterkeringen 39

2.2.1.3 Muskusrattenbeheer in eigen gebied 39
2.2.1.4 Crisisbeheersing 41
2.3 Financieel overzicht 42
3. Bestuurlijk programma Besturen, organiseren en digitaliseren 45
3.1 Waterbewust leven en genieten van water 45
3.1.1 Reguliere taken 46
3.1.1.1 Waterbewust leven 46
3.1.1.2 Genieten van zwemwater 47
3.2 Bestuur, middelen en maatschappij 48
3.2.1 Reguliere taken 48
3.2.1.1 Dierenwelzijn 48
3.2.1.2 Energie 49
3.2.1.3 Internationale samenwerking 50
3.2.1.4 Communicatie, educatie en evenementen 51
3.2.1.5 Waterraad 52
3.2.1.6 Waterschapsverordening 53
3.2.1.7 Bedrijfsvoering van de organisatie 54
3.2.2 Dynamische opgaven 56
3.2.2.1 Duurzaamheid 56
3.2.2.2 Digitale transformatie 57
3.2.2.3 Weerbaarheid 59
3.3 Financieel overzicht 62
4. Dekkingsmiddelen 64
4.1 Overzicht dekkingsmiddelen 64
4.2 Kostentoedeling 64
4.3 Lastendruk 65
4.4 Ontwikkeling belastingtarieven 68
4.5 Mate kostendekkendheid 68
5. Paragrafen 70
5.1 Financiële positie 70
5.1.1 Treasury 70
5.1.2 Rentelasten 75

5.1.3 Weerstandsvermogen 76
5.1.4 Reserves 79
5.1.5 Voorzieningen 84
5.1.6 Wendbaarheid 85
5.1.7 EMU-saldo 86
5.1.8 Kengetallen en signaalwaarden 87
5.2 Assetmanagement 89
5.2.1 Unie van Waterschappen. 89
5.2.2 Beleidskader 90
5.2.3 Implementatie assetmanagement 90
5.3 Paragraaf Bedrijfsvoering 91
5.3.1 Stand van zaken van de bedrijfsvoering 91
5.3.2 Beleidsvoornemens t.a.v. de bedrijfsvoering 93
5.3.3 Rechtmatigheid 93
5.4 Openbaarheid (Woo) 94
5.5 Verbonden partijen 94
5.5.1 Visie 94
5.5.2 Overzicht 94
Financiële begroting 96
6. Financiële ontwikkeling 96
6.1 Uitgangspunten en normen 96
6.2 Baten en lasten 97
6.3 Incidentele baten en lasten 102
6.4 Investeringen 103
6.4.1 Investeringsuitgaven algemeen 103
6.4.2 Vaststellen jaarschijf 2027 en vooruitblik 104
6.4.3 Autorisatie kredietvolume 2027 106
6.4.4 De investeringsbegroting 2027 per programma 107
6.5 Geprognosticeerde balans 110
6.6 Meerjarenraming 111
6.7 Onvoorzien 113

6.8 Vennootschapsbelasting 113

Bijlagen 114

Bijlage 1 Effectindicatoren 114

Bijlage 2 Heffingsmaatstaven 117

Bijlage 3 Verbonden partijen 118

Bijlage 4 Toelichting kredietautorisaties 131

Inleiding

De koers van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden in 2027

Realistische keuzes in een veranderende omgeving

Voor u ligt de Begroting 2027 van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden. In deze begroting maken we keuzes over de inzet van mensen, middelen en investeringen om ook in de toekomst te zorgen voor veilige dijken, schoon en gezond water en een toekomstbestendig watersysteem. Dit doen we op een duurzame wijze, zodat we werken aan een emissieloos, circulair en biodiverser waterschap.
De uitdagingen voor het waterbeheer nemen toe. Klimaatverandering zorgt voor extremere neerslag, langere perioden van droogte en een toenemende druk op onze leefomgeving.

Water als verbindende factor

Water speelt een steeds grotere rol bij maatschappelijke vraagstukken in onze regio. Daarom zijn wij niet alleen beheerder van het watersysteem, maar ook een partner bij de keuzes die worden gemaakt over de inrichting van onze leefomgeving.
Vanuit onze verantwoordelijkheid voor het watersysteem brengen we kennis, ervaring en uitvoeringskracht in bij vraagstukken rond wonen, werken, landbouw, natuur en energie. Zo zorgen we ervoor dat water vroegtijdig wordt meegewogen in keuzes die bepalend zijn voor de toekomst van onze regio.

Open over keuzes en afwegingen

Tegelijkertijd vragen maatschappelijke ontwikkelingen, schaarste aan mensen en middelen en stijgende kosten om scherpe keuzes en realistische verwachtingen. Niet alles kan tegelijkertijd en niet iedere opgave kan op dezelfde manier of in hetzelfde tempo worden opgepakt.
Als betrouwbare overheid vinden wij het belangrijk om transparant te zijn over die keuzes. Deze begroting laat daarom niet alleen zien waarin we investeren, maar ook welke afwegingen we maken en waarom deze nodig zijn. Zo houden we onze ambities uitvoerbaar en blijven we werken aan een waterschap dat betrouwbaar, doelmatig en toekomstbestendig is.

Koersvast richting een nieuwe bestuursperiode

2027 is een bijzonder jaar. Het is het laatste jaar van de huidige bestuursperiode en tegelijkertijd het jaar waarin wordt vooruitgekeken naar een nieuwe bestuursperiode.
Daarom staat deze begroting in het teken van koersvast uitvoeren, verantwoord investeren en het leggen van een stevige basis voor de toekomst. Zo bouwen we verder aan een waterschap dat ook in een veranderende omgeving zijn maatschappelijke opdracht kan blijven waarmaken.

Leeswijzer

Begrotingsstructuur

De Begroting is ingedeeld op basis van de drie bestuurlijke programma's: Zuiveringsbeheer, Watersysteembeheer en Besturen, organiseren en digitaliseren. De bestuurlijke programma's zijn herleidbaar naar de 3 soorten waterschapsheffingen: de zuiveringsheffing, de verontreinigingsheffing en de watersysteemheffing (Tabel 1). De bestuurlijke programma's tellen samen exact op tot de som van de drie heffingen.

Tabel 1. **Relatie waterschapsheffingen en bestuurlijke programma's.**

Zuiveringsheffing		Watersysteemheffing en Verontreinigingsheffing
Bestuurlijk programma Zuiveringsbeheer	Bestuurlijk programma Besturen, organiseren en digitaliseren	Bestuurlijk programma Watersysteembeheer

Tabel 2 geeft de indeling weer van bestuurlijke programma's en thema's. Ook het onderscheid in regulier en dynamisch is zichtbaar en ten slotte geeft het weer voor welke opgaven er effectindicatoren bestaan. Wanneer een opgave een nieuwe ontwikkeling is die we expliciet willen volgen, wordt dit als dynamische opgave aangemerkt. Op den duur is een dynamische opgave zodanig ingebed in het waterschapswerk, dat het als reguliere taak wordt benoemd. De aandacht en inzet voor het thema blijft hetzelfde, het wordt alleen dan vanuit de lijnorganisatie uitgevoerd.

Met effectindicatoren **(zie bijlage 1)** volgen we de voortgang van de transities van de dynamische opgaven en een aantal reguliere taken. De verantwoording daarover rapporteren we in de jaarrekening.

Tabel 2. **Opbouw begroting met indeling in heffingen, bestuurlijke programma's, WBP-thema's, dynamische opgaven en reguliere taken en effectindicatoren.**

Heffing	Bestuurlijk Programma	Thema uit WBP	Dynamische/ reguliere opgave	Effect-indicator
Zuiveringsheffing	Zuiveringsbeheer	Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	**Reguliere taken:** • Investeringsopgaven • Innovatie • Optimalisatie effluentkwaliteit rioolwaterzuiveringen • Operationele technologie en Weerbaarheid • Regie op verandering en complexiteit	
			Dynamische opgave: • Circulaire Waterketen	X
Watersysteem-heffing	Watersysteem-beheer	Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	**Reguliere taken:** • Algemeen assetmanagement • Watergangen • Risicogestuurd en datagedreven beheer en onderhoud kunstwerken • Grondzaken • Waterakkoorden • Gebiedsgerichte aanpak landelijk gebied • Water en bodem sturend in ruimtelijke ontwikkelingen	

Heffing	Bestuurlijk Programma	Thema uit WBP	Dynamische/ reguliere opgave	Effect-indicator
			Dynamische opgave: • Gezond Water • Toekomstbestendig watersysteem	X X
		Waterveilige leef- en werkomgeving	**Reguliere taken:** • Primaire waterkeringen • Regionale keringen • Muskusrattenbeheer in eigen gebied • Crisisbeheersing	X
Watersysteem-heffing	Besturen, organiseren en digitaliseren	Waterbewust leven en genieten van water	**Reguliere taken:** • Waterbewust leven • Genieten van zwemwater	X
Zuiveringsheffing		Bestuur, middelen en maatschappij	**Reguliere taken:** • Dierenwelzijn • Energie • Internationale samenwerking • Communicatie, educatie en evenementen • Waterschapsverordening • Bedrijfsvoering van de organisatie	
			Dynamische opgave: • Duurzaamheid • Digitale transformatie • Weerbaarheid	X

Met de indeling in deze begroting voldoen we aan de vereisten in het Waterschapsbesluit (met name hoofdstuk 4) en de Regeling Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen.

Beleidsbegroting

1. Bestuurlijk Programma Zuiveringsbeheer

1.1 Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair

In dit hoofdstuk leest u zowel onze inzet in 2027 op de reguliere taken voor het zuiveren van afvalwater als de dynamische opgave Circulaire Waterketen. We staan aan de vooravond van een structurele transitie van het zuiveringsbeheer om aan hogere eisen aan lozingen te voldoen en om op duurzame wijze invulling te geven aan een groter aanbod van afvalwater. Onze installaties worden hierdoor complexer. Onze inzet voor 2027 staat in het teken van deze veranderingen.

De maatschappelijke baten
Rioolwaterzuivering levert meer op dan het voldoen aan een wettelijke taak. Het beschermt de gezondheid van inwoners, verbetert de kwaliteit van het oppervlaktewater en draagt bij aan een leefbare, duurzame en klimaatbestendige regio.

Door afvalwater goed te zuiveren voorkomen we dat ziekteverwekkers, nutriënten en schadelijke stoffen in het water terechtkomen. Dat maakt water veiliger voor inwoners, recreanten, natuur en andere gebruikers en vergroot de kwaliteit van de leefomgeving. Schoon gezuiverd water biedt bovendien kansen voor toekomstig hergebruik, bijvoorbeeld bij droogte. Daarnaast biedt effluent kansen om nuttige stoffen en waardevolle reststromen terug te winnen en opnieuw te gebruiken. Dat beperkt afvalstromen en milieudruk en draagt bij aan een circulaire en duurzame samenleving.

1.1.1 Reguliere taken

HDSR zuivert dagelijks circa 220 miljoen liter afvalwater afkomstig van huishoudens en bedrijven. Hiermee dragen wij bij aan een schone en gezonde leefomgeving. Voor het zuiveren van het afvalwater maken we gebruik van 16 rioolwaterzuiveringen (rwzi's), 54 gemalen en 140 km rioolpersleiding. Onze medewerkers monitoren, beheren en onderhouden deze assets. Het zuiveringsproces en de instandhouding van de assets zijn goed op orde. Tegelijkertijd vragen de landelijke opgaven voor rwzi's, waaronder het blijven voldoen aan de herziene Richtlijn stedelijk afvalwater, op korte termijn om een investeringsimpuls.

1.1.1.1 Investeringsopgaven

Doel
Uitvoering van de ambities uit het Strategisch Zuiveringsplan (SZP) en gestructureerde aanpak zuiveringsopgaven met het oog op de lange termijn.

Ontwikkelingen en inzet 2027

- **Strategisch Zuiveringsplan**

De opgaven, als gevolg van veroudering van onze installaties, uitbreiding door inwonersgroei, uitbreiding van installaties om te voldoen aan wettelijke kaders (KRW en Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater) én ambities in het kader van Zuiveringsvisie 2050, zijn groot. Dat betekent een forse investeringsopgave de komende decennia. In 2024 is de eerste versie van het Strategisch Zuiveringsplan (SZP) opgesteld. In dit plan staat met welke uitdagingen en ambities Zuiver aan de slag gaat tot 2050. Onderdeel hiervan is een langetermijninvesteringsplanning. Hiermee kunnen de investeringsopgaven beter en meer gestructureerd worden opgepakt. In het Strategisch Zuiveringsplan komen alle investeringsopgaven, zoals instandhouding van onze assets, ambities uit de zuiveringsvisie 2050 en externe ontwikkelingen integraal bij elkaar. Hierdoor krijgen we meer zicht op de totale opgave (scope en investeringsbudget) en kunnen bestuurlijke keuzes worden gemaakt. Het Strategisch Zuiveringsplan wordt jaarlijks geactualiseerd. De voornaamste aanpassing betreft de projectenplanning als gevolg van het

definitief worden van de herziene richtlijn stedelijk afvalwater, waarin strengere eisen gesteld worden aan het zuiveren van afvalwater.

- **Nieuwbouw rwzi Zeist**

De bestaande rwzi Zeist is onvoldoende in staat om structureel aan de effluenteisen in het kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW) te voldoen. Dit staat het halen van onze doelen voor Gezond Water in de weg. In 2022 is gekozen voor duurzame vernieuwbouw van rwzi Zeist. Met deze keuze wordt het beste invulling gegeven aan alle (externe) eisen en ambities uit de zuiveringsvisie 2050. De installaties die noodzakelijk zijn om te voldoen aan de aangescherpte effluenteisen (KRW) zijn naar verwachting eind 2027 gerealiseerd. De overige projectonderdelen, waaronder het bedrijfsgebouw, terreininrichting en de zonnepanelen, worden aansluitend in 2028 gerealiseerd.

- **Slibverwerking en masterplan rwzi Nieuwegein**

Door de verwerking van zuiveringsslib te verbeteren, kan HDSR meer duurzame energie opwekken, reststromen verminderen en waar mogelijk grondstoffen terugwinnen. Deze ambitie wordt stapsgewijs gerealiseerd. Momenteel wordt een masterplan opgesteld waarin de mogelijkheden voor rwzi Nieuwegein worden onderzocht. Onderdeel hiervan is de ontwikkeling van een centrale slibgistingsinstallatie waarin het zuiveringsslib van alle HDSR-zuiveringen wordt verwerkt. Door deze centralisatie kan een substantiële hoeveelheid biogas worden geproduceerd en wordt de hoeveelheid slib die extern (bij SNB) moet worden verbrand significant gereduceerd. De realisatie van centrale slibvergisting vraagt om uitbreiding en aanpassing van de rwzi Nieuwegein. Op 19 november 2025 heeft het algemeen bestuur ingestemd met de startnotitie en een investeringskrediet beschikbaar gesteld voor het opstellen van het masterplan. Het uitgangspunt is dat het masterplan eind 2027 ter besluitvorming aan het algemeen bestuur wordt voorgelegd.

Effect op de begroting

De financiële effecten van de investeringsopgaven zijn nader uitgewerkt in **paragraaf 6.4.4.** Daar wordt toegelicht hoe de investeringen doorwerken in de begroting, onder meer via kapitaallasten, fasering en het beschikbare kredietvolume.

1.1.1.2 Innovatie

Doel

Ontwikkelen en toepassen van innovaties met het oog op een toekomstbestendige uitvoering van maatschappelijke wateropgaven.

Ontwikkelingen en inzet 2027

- **Demonstratie-onderzoek continue korrelslib**

De 16 rwzi's van HDSR zijn kapitaalintensieve infrastructuur met een lange levensduur. Tot 2045 zijn investeringen op vrijwel alle rwzi's nodig om blijvend te voldoen aan de nieuwe lozingseisen van de EU en de gestage groei van de hoeveelheid rioolwater op te kunnen vangen. Het continue korrelslibproces (dat ervoor zorgt dat slib sneller bezinkt) is een innovatie die de capaciteit van rwzi's flink kan vergroten. Deze winst kan worden verzilverd door meer rioolwater te behandelen en/of een betere effluentkwaliteit te bereiken. Daarmee kunnen investeringen worden verkleind en/of uitgesteld, wordt de levensduur van onze rwzi's verlengd en benutten we de huidige infrastructuur beter. Een consortium van vijf waterschappen, STOWA en Haskoning BV werkt samen aan een demonstratie-onderzoek van het innovatieve proces op rwzi Wijk bij Duurstede.

In het voorjaar van 2025 heeft het algemeen bestuur hiervoor krediet beschikbaar gesteld en is de samenwerkingsovereenkomst getekend. Daarna is gestart met de voorbereiding van de bouw van de demonstratie-installatie. De bouw van de demonstratie-installatie staat gepland voor 2027. Het onderzoek start naar verwachting begin 2028 en duurt drie jaar.

Effect op de begroting
De onderzoekskosten voor de investeringsopgaven zijn reeds vanaf 2025 in de exploitatiebegroting verwerkt. De financiële effecten van de investeringsopgaven zijn nader uitgewerkt in **paragraaf 6.4.4.**

1.1.1.3 Effluentkwaliteitsverbetering rioolwaterzuiveringen

Doel
Om de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) te realiseren, werkt HDSR aan een verdere reductie van stikstof en fosfaat in het effluent. De voortgang wordt gevolgd en hierop wordt gerapporteerd via het voortschrijdend jaargemiddeld van het fosfaat en stikstofgehalte in het effluent.

Ontwikkelingen en inzet 2027

- **Uitvoering KRW-maatregelen**

In 2027 worden de KRW-maatregelen voor fosfaatverwijdering verder uitgerold, via de vervanging van de tijdelijke doseerunits door vaste units. Het betreft de inzet van metaalzouten om fosfaat effectiever uit het afvalwater te verwijderen. Deze maatregel draagt direct bij aan het verbeteren van de waterkwaliteit en het behalen van de KRW-doelstellingen.

De toepassing van metaalzouten zorgt echter tegelijkertijd voor een beperkte extra slibvorming. Hierdoor neemt ook het gebruik van polymeren voor slibontwatering toe. Als gevolg van deze

ontwikkelingen stijgt het verbruik van zowel metaalzouten als polymeren structureel ten opzichte van de huidige begroting.

- **Optimalisatie effluentkwaliteit rioolwaterzuivering Utrecht**

HDSR beschikt over een gedoogbeslissing voor het lozen op de Vecht, omdat de vergunningseisen niet structureel worden gehaald. Eind 2024 is, voor het eerst sinds de ingebruikname van de Nereda-installatie, één reactor leeg gezet vanwege een verminderde zuurstofinbreng in het systeem. Uit onderzoek bleek dat een groot deel van de beluchtingselementen niet de gewenste prestaties leverde en daarom vervangen moest worden.

Na vervanging van alle elementen begin 2026 is sinds april 2026 een positieve trend zichtbaar in de effluentkwaliteit. Tegelijkertijd blijft het een uitdaging om structureel aan de vergunningseisen te voldoen, mede door de verwachte groei van het aantal huishoudens en de slibverwerking in Utrecht van andere rwzi's

Voor 2027 heeft HDSR nog eenmaal de mogelijkheid om gebruik te maken van de gedoogbeslissing. Een besluit over het aanvragen van een eventuele verlenging van de gedoogbeslissing wordt eind 2026, in overleg met AGV, genomen. Daarnaast wordt in samenspraak met AGV onderzocht of, indien nodig, aanvullende maatregelen getroffen moeten worden op basis van de behaalde resultaten, met als doel dat de zuivering Utrecht structureel en robuust aan de norm kan voldoen.

Effect op de begroting
De verdere invoering van de KRW-maatregelen leidt vanaf 2027 tot structurele meerkosten van circa € 240.000 per jaar. Deze kosten bestaan uit ongeveer € 100.000 voor metaalzouten ten behoeve van fosfaatverwijdering en circa € 140.000 voor polymeren voor slibontwatering.

Deze middelen zijn noodzakelijk om te voldoen aan de KRW-opgave en de hiervan afgeleide effluentnormen. Zonder deze inzet neemt het risico toe dat de KRW-doelstellingen niet tijdig worden gerealiseerd en aanvullende maatregelen nodig zijn om aan de wettelijke eisen te blijven voldoen.

1.1.1.4 Regie op verandering en complexiteit

Doel
Het waarborgen van een robuust, veilig en doelmatig zuiveringsbeheer door de organisatie toekomstbestendig in te richten op toenemende eisen rondom bedrijfscontinuïteit, assetmanagement, digitalisering, data- en cyberveiligheid. HDSR versterkt hiervoor de regie op veranderingen en ontwikkelt risicogestuurd assetmanagement verder op basis van de internationale norm voor assetmanagement, de ISO 55001.Hiermee worden waterkwaliteit,

naleving van wet- en regelgeving, continuïteit van de bedrijfsvoering en maatschappelijke doelmatigheid geborgd.

Ontwikkelingen en inzet 2027

- **Risicogestuurd assetmanagement**

De complexiteit van het zuiveringsbeheer neemt de komende jaren toe door de gefaseerde ingebruikname van rwzi Zeist en de voorbereidingen op de overdracht van rwzi Utrecht na afloop van het 10-jaars onderhoudscontract. Tegelijkertijd nemen de eisen vanuit KRW, de herziene richtlijn stedelijk afvalwater, vergunningen en digitale weerbaarheid toe.

Dit vraagt om versterking van de operatie, het assetmanagement en de regierol. In de operatie is extra capaciteit nodig om de bedrijfsvoering op rwzi Zeist te borgen en te kunnen voldoen aan strengere effluenteisen. Binnen assetmanagement wordt ingezet op versterking van werkvoorbereiding en onderhoud om de toenemende werkdruk en complexiteit beheersbaar te houden en ongeplande uitval te voorkomen.

Voor de overdracht van rwzi Utrecht is tijdelijke capaciteit nodig om de transitie en het contractmanagement zorgvuldig te organiseren. Met het aflopen van de TCO-overeenkomst in 2029 komt de volledige beheerverantwoordelijkheid weer bij HDSR te liggen. Tijdige regie is noodzakelijk om de overdracht van systemen, processen en verantwoordelijkheden zonder verstoringen van de bedrijfscontinuïteit te laten verlopen. Daarnaast wordt structureel geïnvesteerd in digitale monitoring en cybersecurity, waarmee voorspellend onderhoud wordt versterkt en risico's op verstoringen worden beperkt.

- **Procesautomatisering en datagedreven werken**

Om de cyberveiligheid te versterken, wordt de beheerorganisatie uitgebreid met extra personeel voor monitoring en analyse. Voor de overgang naar datagedreven werken zijn nieuwe functies nodig, zoals data-analisten en data-engineers. Daarnaast worden er extra middelen ingezet voor het beheer van innovatieve projecten, inclusief contractbeheer en administratieve ondersteuning.

Deze maatregelen dragen bij aan het versterken van de organisatie door:

1. De weerbaarheid tegen cyberdreigingen te vergroten;
2. De efficiëntie en effectiviteit van datagebruik te verbeteren;
3. Innovatieve projecten te ondersteunen en te bevorderen.

- **Doelmatige uitvoering van wettelijke taken**

Kostenbesparingen binnen zuiveringsbeheer dragen bij aan een doelmatige uitvoering van de wettelijke taken tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. HDSR stuurt daarbij kritisch op operationele lasten en beperkt niet-essentiële uitgaven, met oog voor betaalbaarheid, efficiëntie en toekomstbestendigheid.

Effect op de begroting

- **Risicogestuurd assetmanagement**

De extra beheerkosten zoals opgevoerd in de Voorjaarsnota 2026 bedragen circa € 850.000 in 2027 en nemen af naar circa € 490.000 per jaar vanaf 2029. Deze kosten hebben betrekking op uitbreiding van personele capaciteit, tijdelijke inzet voor de transitie van rwzi Utrecht en structurele investeringen in assetmanagement en digitale weerbaarheid.

Deze inzet is noodzakelijk om te blijven voldoen aan wet- en regelgeving, de continuïteit van de bedrijfsvoering te borgen en toekomstige kosten als gevolg van storingen, inefficiënt beheer en onvoldoende voorbereiding te voorkomen.

- **Procesautomatisering en datagedreven werken**

Om de continuïteit, veiligheid en verdere digitalisering van de zuiveringen te borgen, nemen de structurele lasten vanaf 2027 toe met circa € 390.000 per jaar. Deze kosten hebben betrekking op het beheer en de beveiliging van de operationele technologie (OT), waaronder de inzet van een OT-beheerder en periodieke kwetsbaarheidsscans, en op de verdere ontwikkeling van datagedreven werken, zoals digitale ontsluiting van data, procesoptimalisatie en ondersteuning van voorspellend onderhoud.

- **Doelmatige uitvoering van wettelijke taken**

Door het verlagen van de stelpost voor onvoorziene operationele lasten wordt de financiële ruimte in de begroting van zuiveringsbeheer aangescherpt. Operationele lasten betreffen kosten voor ondersteuning van wettelijke taken, evenals onderzoek en ontwikkeling. Hiermee wordt de aanwezige flexibiliteit in de begroting beperkt en nadrukkelijker gestuurd op kostenbeheersing. De verlaging van de stelpost resulteert in een structurele kostenbesparing van € 130.000 binnen de begroting van zuiveringsbeheer.

1.1.2 Dynamische opgave

1.1.2.1 Circulaire waterketen

Doel en effectindicator

Om goed en tijdig in te spelen op ontwikkelingen in de waterketen heeft het algemeen bestuur de Zuiveringsvisie 2050 vastgesteld. In deze langetermijnvisie hebben we de belangrijkste trends, ontwikkelingen en innovaties geschetst en onze ambities voor het zuiveren van afvalwater in de toekomst vastgelegd.

De visie luidt: ‘samen meer waarde halen uit de waterketen’. Er zijn drie transitiesporen:

1. De ambitie om al het water uit de keten samen nuttig in te zetten:
   - Effectindicator: hoeveelheid nuttig ingezet effluent als percentage van de totale hoeveelheid effluent

2. De ambitie om samen alle waarde uit de waterketen te benutten:
   - Effectindicator: mate van reductie van uitstoot broeikasgassen uit de waterketen, uitgedrukt in CO_2-equivalenten, en vermelden de milieu-impact

3. De ambitie om samen met onze omgevingspartners de infrastructuur 100% adaptief te maken:
   - Effectindicator: Percentage van het totaal aantal assets (rioolwaterzuiveringen) dat adaptief is.

De realisatie van de drie transitiesporen uit de zuiveringsvisie 2050 wordt sinds 2023 opgepakt binnen het programma Circulaire Waterketen.

Ontwikkelingen en inzet 2027

De ontwikkelingen voor de drie transitiesporen worden hieronder weergegeven:

- **Samen zetten we al het water uit de keten nuttig in**

Doel van dit eerste spoor is dat we meer controle krijgen over ons influent en ons effluent een nuttige bestemming geven. Om meer grip te krijgen op de stoffen in ons influent hebben we samen met onze ketenpartners (gemeenten, omgevingsdiensten en Provincie Utrecht) in 2025 een gezamenlijk actieprogramma bedrijfsmatige lozingen (waaronder PFAS) vastgesteld. Sinds oktober 2025 loopt er een pilot op bedrijventerrein Oudenrijn. Het water van dit bedrijventerrein wordt verwerkt op rwzi de Meern. We onderzoeken de herkomst van PFAS-concentraties in afvalwater van RWZI Houten. In 2027 rollen we het actieprogramma samen met onze ketenpartners verder uit. Zo werken we aan bronaanpak en het actualiseren van vergunningen.

Rondom het nuttig inzetten van effluent lopen momenteel meerdere initiatieven. Samen met drinkwaterbedrijf Vitens maken we in 2027 een business case en value case om gezuiverd effluent in te zetten om de impact van drinkwaterwinning op de Utrechtse Heuvelrug te mitigeren en verdroging tegen te gaan.

Samen met verschillende waterketenpartners zijn we actief betrokken bij het vierjarig (2024-2027) demonstratieproject de Ultieme Waterfabriek. Hiermee willen we op lokaal, regionaal en nationaal niveau laten zien dat het mogelijk is om drinkwater te maken uit effluent. In 2027 wordt dit project afgerond, conclusies getrokken en de resultaten van dit demonstratieproject bekendgemaakt.

Het waterschap, de gemeente Nieuwegein en drinkwaterbedrijf Vitens zijn bezig met de voorbereidingen om in Nieuwegein een klimaatadaptieve en waterneutrale binnenstad te realiseren. Het doel is het lichtgrijs afvalwater van circa 2.000 inwoners te zuiveren, op te slaan

in de bodem en weer een nuttige toepassing te geven. Na akkoord van het algemeen bestuur, wordt er in 2027 een uitvoeringsontwerp opgesteld en het circulaire watersysteem aanbesteed.

- **Samen benutten we alle waarde uit de waterketen**

Onze stip op de horizon is een circulaire en klimaatpositieve waterketen. Hierbij gaan we zoveel mogelijk energie en grondstoffen uit ons afvalwater halen. Waar mogelijk streven we naar hergebruik van grondstoffen in onze eigen (bouw)projecten of exploitatie. Daarnaast werken we aan vermindering van de uitstoot van broeikasgassen, onder andere via het versnellingsprogramma lachgas. Ook dringen we de nutriëntenbelasting vanuit het effluent terug conform de afspraken uit het Actieplan KRW. Via AquaMinerals en Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) werken we aan onze doelen in samenwerking met andere deelnemende waterschappen. Momenteel wordt er onder andere binnen SNB gewerkt aan een voorstel om fosfaat terug te winnen. Dit voorstel wordt eind 2026 ter besluitvorming voorgelegd, waarna SNB kan overgaan tot (verdere voorbereiding van) realisatie. Daarnaast willen we ons slib centraal gaan vergisten op rwzi Nieuwegein. Dat levert een grote bijdrage aan onze ambitie om energieneutraal te worden (30-35%). Een krediet voor een verkenningsfase is op 19 november 2025 samen met de startnotitie Masterplan Nieuwegein vastgesteld door het algemeen bestuur **(zie 1.2.2).** Het masterplan vertaalt alle opgaven en ambities naar een programma van projecten en wordt in 2027 opgesteld.

In 2025 hebben we met onze samenwerkingspartners aangetoond dat we gevelbekleding voor onze bedrijfsgebouwen kunnen maken uit de teruggewonnen cellulose en in 2026 hebben we dit daadwerkelijk gerealiseerd bij rwzi De Meern (en hiermee de waterinnovatieprijs 2026 gewonnen). Een mooie mijlpaal. In 2027 willen we ook het bedrijfsgebouw van rwzi Houten en het MRB-gebouw bij gemaal De Pleyt met gevelbekleding van cellulose bekleden.

Eind 2023 heeft het algemeen bestuur ingestemd met het oprichten van een waterschapscoöperatie voor de productie van Kaumera (een circulaire grondstof) en het oprichten van een gezamenlijke BV met Haskoning BV voor het vermarkten van Kaumera. Beide zijn inmiddels in bedrijf en in 2027 geven we hier verder invulling aan.

- **Samen maken we de infrastructuur van de waterketen adaptief en circulair**

Er is een nieuwe bouwfilosofie opgesteld, die invulling geeft aan de uitdagingen uit de zuiveringsvisie 2050 voor onze assets. Deze bouwfilosofie hebben we verwerkt in de werkwijzen van ons ingenieursbureau. Het modulair en adaptief bouwen geven we, samen met andere waterschappen, vorm door het toepassen van het innovatieve Verdygo-concept. Dit concept gaat uit van het bouwen in uniforme en gestandaardiseerde (zuiverings)modules en passen we nu voor het eerst toe bij de nieuwbouw van rwzi Zeist. In 2026 heeft het AB ingestemd met de oprichting van de Verdygo coöperatie, samen met acht andere waterschappen. In 2027 wordt deze verder ingericht en geprofessionaliseerd.

Effect op de begroting
De opgaven en ambities in het kader van Zuiveringsvisie 2050 zijn groot. Het programma Circulaire Waterketen is volop bezig met de verschillende projecten. In 2027 worden ten opzichte van 2026 geen extra middelen aangevraagd en gaan we door met koers die is uitgezet in de verschillende (innovatie)projecten.

1.2 Financieel overzicht

Tabel 3. **Financieel overzicht programma Zuiveringsbeheer.**

Begroting 2027 Programma Zuiveringsbeheer	Realisatie 2025	Begroting 2026 Incl 1e BW	VJN2026 Jaar 2027	Begroting 2027
Kosten				
Rentekosten	4.645	5.268	7.603	7.460
Afschrijvingskosten	16.432	15.892	16.601	15.705
Personeelskosten	7.055	8.098	11.908	11.380
Overige kosten	30.914	34.289	33.359	34.578
Toevoeging aan bestemmingsreservess	100	100	100	100
Totaal kosten	**59.146**	**63.647**	**69.571**	**69.223**
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	4.294-	5.204-	6.244-	7.155-
Onttrekking aan bestemmingsreservess	198-	350-	350-	198-
Totaal overige opbrengsten	**4.492-**	**5.554-**	**6.594-**	**7.353-**
Saldo kosten en opbrengsten en bestemmingsreserves	**54.654**	**58.093**	**62.977**	**61.870**
Verdeling netto saldo over reguliere taken en dynamische opgaven				
Reguliere taken				
Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	53.673	56.875	61.722	60.628
Totaal netto kosten	**53.673**	**56.875**	**61.722**	**60.628**
Dynamische opgaven				
Circulaire Waterketen	981	1.218	1.255	1.242
Totaal netto kosten	**981**	**1.218**	**1.255**	**1.242**

Toelichting financiële ontwikkelingen

- **Rentekosten:** De rentekosten voor zuiveringsbeheer zijn nagenoeg conform de Voorjaarsnota 2026 begroot. Het kleine voordeel is enerzijds een doorwerking van gerealiseerd voordeel in 2026 (€ 10 miljoen minder financiering verwacht en gerealiseerde rente lager dan begroot). Anderzijds is de financieringsbehoefte voor 2027 € 10 miljoen lager dan verwacht bij Voorjaarsnota 2026, maar is de rente voor nieuwe financiering verhoogd van 3,75% naar 4,00%. De toename van de rentekosten ten opzichte van de Begroting 2026 is met name het gevolg van de toename van het financieringsvolume voor de investeringsopgaven, bijvoorbeeld de nieuwbouw van rwzi Zeist. Daarnaast zorgt de hogere rente op de geld- en kapitaalmarkt voor toename van de rentelasten;

- **Afschrijvingskosten:** De afschrijvingskosten zijn met name lager doordat de administratieve gereedmelding van rwzi Zeist is aangepast. Bij de Voorjaarsnota 2026 was gerekend op basis van technische deel-opleveringen, waarvan de eerste in december 2026. Deel-opleveringen sluiten echter minder goed aan bij werkelijke ingebruikname van de installatie en het blijkt administratief onwerkbaar om bedragen dusdanig gedetailleerd aan installatieonderdelen toe te rekenen. Derhalve is de prognose herzien en starten de afschrijvingskosten pas na 2027;
- **Personeelskosten:** De personeelskosten zijn lager dan volgens de Voorjaarsnota 2026. Voor het grootste deel is dit een gevolg van de uitwerking van het minder activeren van personeelskosten. Bij de detailuitwerking van de begroting blijkt dat minder indirecte projecturen ten laste van de exploitatie komen. De hoogte van deze kosten blijft onzeker, omdat dit sterk samenhangt met de voortgang van de investeringsprojecten. De toename van de personeelskosten ten opzichte van de Begroting 2026 is conform de Voorjaarsnota 2026 en betreft, naast het minder activeren van personeelskosten, extra capaciteit voor versterking van de cyberweerbaarheid, personeelsuitbreiding voor operatie en assetmanagement en tijdelijke inzet voor transitie- en contractmanagement;
- **Overige kosten:** De overige kosten zijn hoger dan volgens de Voorjaarsnota 2026. Het betreft autonome kostenstijgingen met name als gevolg van de geopolitieke ontwikkelingen. De prijzen van grond- en brandstoffen stijgen harder dan de inflatie en leiden tot hogere kosten voor met name afzet en verwerking van slib en roostergoed, transport en inkoop van grondstoffen. Conform de Voorjaarsnota 2026 is extra budget begroot voor de KRW-maatregelen voor fosfaatverwijdering (metaalzouten en polymeren), procesautomatisering en datagedreven werken;
- **Overige opbrengsten:** De ontwikkeling van de overige opbrengsten houdt voornamelijk verband met de ontwikkeling zoals genoemd bij de rentekosten. Als gevolg van het later gereedmelden van investeringsproject rwzi Zeist is het onderhanden werk hoger dan bij de voorjaarsnota verwacht. Hierdoor worden meer rentekosten ten laste van de investeringsprojecten gebracht. Rentekosten ten laste van investeringsprojecten vormen overige opbrengsten in de exploitatie. Daarnaast is er sprake van een hogere opbrengst uit grensoverschrijdend afvalwater. Dit volgt uit de stijging van de kosten voor zuiveringsbeheer en de volumestijging in het verwerkte afvalwater;
- **Onttrekking aan bestemmingsreserve:** Dit betreft de onttrekking aan de bestemmingsreserve ter dekking van de afschrijving op de financiële activa van de deelneming in SNB (goodwill). Doordat de levensduur van de slibverwerkingsinstallatie met 10 jaar is verlengd, wordt afgeschreven over de langere levensduur.

2. Bestuurlijk Programma Watersysteembeheer

2.1 Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied

In dit hoofdstuk leest u zowel onze inzet voor 2027 binnen onze reguliere taken voor een robuust en gezond watersysteem als de dynamische opgaven. De opgaven voor klimaatadaptatie, ecologie en grondwater binnen het watersysteem nemen in omvang en urgentie toe. Deze opgaven vragen integrale en gebiedsgerichte afwegingen. De roep daarbij om beheer doelmatiger uit te voeren en om hiermee meer ruimte te krijgen, middelen en capaciteit, voor objecten die daadwerkelijk bijdragen aan het functioneren van het watersysteem krijgt in 2027 de aandacht.

De maatschappelijke baten
Een robuust, gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied vergroot de veiligheid, gezondheid, economische vitaliteit en leefbaarheid van de regio, terwijl het de maatschappelijke kosten van klimaatverandering verlaagt en toekomstige generaties een duurzaam perspectief biedt. HDSR levert hieraan een bijdrage door watergangen, kunstwerken en het

hoofdwatersysteem te beheren en te verbeteren, KRW-maatregelen uit te voeren, natuurvriendelijke oevers en ecologisch beheer te versterken, ruimte te bieden voor groen en recreatief gebruik en water en bodem vroegtijdig in te brengen bij keuzes voor wonen, werken, landbouw en natuur.

2.1.1 Reguliere taken

2.1.1.1 Algemeen assetmanagement

Doel

Om ervoor te zorgen dat de onderdelen van ons watersysteem, zoals watergangen, oevers en kunstwerken, maximaal bijdragen aan goed peilbeheer, een goede waterkwaliteit en een robuust watersysteem, voeren wij een breed pakket aan beheer- en onderhoudstaken uit. Met deze werkzaamheden waarborgen we de beschikbaarheid, betrouwbaarheid en veiligheid van onze assets en zorgen we ervoor dat zij ook op de langere termijn hun functie kunnen blijven vervullen.

Ontwikkelingen en inzet 2027

- Het beheer en onderhoud van het watersysteem staat voor nieuwe uitdagingen. Klimaatverandering, strengere eisen aan waterkwaliteit, toenemende aandacht voor biodiversiteit en een groeiend areaal aan beheerobjecten vragen om een doelmatige inzet van middelen en capaciteit. Eind 2026 wordt een nieuw kader voor risicogestuurd assetmanagement vastgesteld. Vanaf 2027 passen we dit kader structureel toe binnen het beheer van onze assets. Hierdoor kunnen we onderhoud, renovatie en vervanging beter prioriteren op basis van risico's, prestaties en maatschappelijke impact. Dit draagt bij aan een doelmatige besteding van middelen en een toekomstbestendig watersysteem.

- HDSR werkt aan een beter inzicht in de effecten van klimaatverandering en de toenemende druk op het watersysteem. Om ook op de lange termijn te kunnen beschikken over een robuust en toekomstbestendig watersysteem, wordt de komende jaren gewerkt aan een visie op het watersysteem. Deze visie moet richting geven aan de ontwikkeling van de assets die het watersysteem sturen en ondersteunen. In 2027 vallen deze werkzaamheden nog binnen de activiteiten voor klimaatadaptatie, waaronder de verdere ontwikkeling van de boezemstrategie (zie **paragraaf 2.1.1.2**).

Effect op begroting
De beheer- en onderhoudstaken worden uitgevoerd binnen de bestaande budgetten. Tegelijkertijd neemt de druk op deze budgetten toe door areaalgroei, hogere onderhoudseisen en een toenemende beheeropgave. Risicogericht assetmanagement moet bijdragen aan een doelmatige inzet van beschikbare middelen en een betere onderbouwing van toekomstige onderhouds- en investeringskeuzes.

De werkzaamheden voor de ontwikkeling van een visie op het watersysteem worden in 2027 opgestart binnen de beschikbare middelen voor klimaatadaptatie. Voor de jaren daarna is naar verwachting aanvullende inzet nodig om de effecten van klimaatverandering verder te onderzoeken en de benodigde ontwikkelrichtingen voor het watersysteem uit te werken. De financiële consequenties hiervan worden in een later stadium nader uitgewerkt. De verwachting is dat deze consequenties worden meegenomen in het begrotingsjaar 2029, via de Voorjaarsnota 2028.

2.1.1.2 Watergangen

Ontwikkelingen en inzet 2027

- **Maaibeheer**

Maaifrequentie en areaal
Maaien van watergangen is belangrijk om de functie van de watergang (aanvoer/afvoer) te behouden. Jaarlijks daalt zowel het aantal kilometers als het aantal maairondes. Daarmee dragen we bij aan diverse nieuwe doelen die onder andere volgen uit natuurwetgeving maar het is ook een gevolg van de aanwezigheid van invasieve exotische rivierkreeften.

Oevers
Het areaal natuurvriendelijke oevers neemt toe door maatregelen die voortkomen uit onder andere de Kaderrichtlijn Water, gebiedsontwikkeling en andere ruimtelijke opgaven. De verwachting is dat deze groei de komende jaren doorzet. Natuurvriendelijke oevers dragen bij aan waterkwaliteit, biodiversiteit en een robuust watersysteem. De uitbreiding van het areaal leidt op termijn tot een toenemende beheeropgave en daarmee hogere beheerkosten. In de eerste jaren na aanleg zijn deze kosten nog beperkt, maar naarmate de oevers zich natuurlijk ontwikkelen, komen beheer en onderhoudskosten periodiek terug.

Overig groenbeheer
Binnen het groenbeheer is meer inzicht ontstaan in de omvang van het bomenareaal en de bijbehorende verplichtingen op het gebied van inspectie, beheer en onderhoud. Hierdoor ontstaat een beter beeld van de benodigde inspanningen om veiligheid, kwaliteit en wettelijke naleving te waarborgen. De verwachting is dat dit op termijn leidt tot een grotere beheeropgave en daarmee toenemende kosten, met name omdat het bomenareaal groter is dan voorheen bekend was.

- **Exoten**

De bestrijding van invasieve exoten blijft noodzakelijk om schade aan het watersysteem en verlies van biodiversiteit te voorkomen. Voor verschillende soorten is inmiddels een effectieve aanpak ontwikkeld. De komende jaren blijft inzet nodig om bestaande populaties te beheersen en verdere verspreiding te voorkomen. Intensivering van de aanpak kan leiden tot hogere beheer- en onderhoudskosten.

- **GOP baggeren**

Baggeren is noodzakelijk om watergangen voldoende diep en goed doorstroombaar te houden. Daarmee draagt het bij aan waterveiligheid, wateraanvoer en -afvoer en de waterkwaliteit. Tegelijkertijd nemen de kosten toe en vragen maatschappelijke en ecologische ontwikkelingen om scherpe keuzes in de uitvoering van deze opgave. Daarom werken we aan een visie op de toekomstige baggerstrategie, waarin doelmatigheid (waaronder duurzaamheid), waterveiligheid en ecologische doelen in samenhang worden afgewogen. Hierin maken we keuzes over de gewenste onderhoudsniveaus en de wijze waarop we de baggeropgave ook op langere termijn doelmatig en toekomstbestendig uitvoeren. Daarbij actualiseren we de legger, verbeteren we de afweging tussen waterkwantiteit en ecologie en betrekken we stakeholders vroegtijdig bij planvorming en uitvoering. Voortgang wordt gemonitord via de mate waarin watergangen voldoen aan de legger, de KRW-doelen en de geplande uitvoering van baggerprojecten binnen tijd en budget.

- **Vaarwegbeheer**

HDSR maakt recreatief en functioneel vaarverkeer mogelijk waar dit verenigbaar is met de waterstaatkundige functie van het watersysteem. Voor een aantal vaarwegen (de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel (GHIJ), de Grecht en de Dubbele Wiericke (Goejanverwellesluis)) is het vaarwegbeheer door de provincies Utrecht en Zuid-Holland opgedragen aan HDSR. Voor het overige water maakt vaarwegbeheer integraal onderdeel uit van het beheer van het watersysteem.

In 2025 hebben de provincies Zuid-Holland en Utrecht met de inliggende waterschappen nieuwe principe-afspraken gemaakt met betrekking tot de vaarwegvergoedingen. Deze afspraken leiden tot een actualisatie van de overeenkomsten met beide provincies en een betere aansluiting tussen de provinciale bijdrage en de kosten van het beheer.

- **Zwerfafval**

Het waterschap ontvangt van het Rijk een jaarlijkse vergoeding in het kader van de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) zwerfafval. Het betreft een vergoeding voor de kosten van het opruimen van zwerfafval in onze watergangen en bij onze assets. Deze vergoeding draagt bij aan de dekking van de hiervoor gemaakte kosten.

Effect op de begroting
Het budget voor nagenoeg al het groenonderhoud in en langs watergangen is opgenomen in de exploitatiebegroting van de afdeling Waterbeheer, onderdeel budget onderhoud waterlopen van gebieden. Momenteel is het budget voor het groenbeheer nog passend. Tegelijkertijd staat het budget onder druk door een groeiend areaal aan natuurvriendelijke oevers, toenemende inspanningen voor exotenbestrijding en een beter inzicht in de benodigde werkzaamheden voor bomenbeheer. Hierdoor zal het huidige budget naar verwachting op termijn niet langer toereikend zijn.

Voor het maaibeheer van watergangen in Nieuwegein wordt ingezet op een structurele besparing van circa € 75.000 per jaar (ca. 50%). Deze besparing wordt gerealiseerd door het beheer beter af te stemmen op de functie en het gewenste kwaliteitsniveau van verschillende locaties. Indien de voorziene besparing in Nieuwegein lager uitvalt dan verwacht, zal binnen het totale groenbeheer naar aanvullende besparingsmogelijkheden moeten worden gezocht.

De nieuwe afspraken over het vaarwegbeheer leiden tot hogere provinciale bijdragen voor het beheer van de opgedragen vaarwegen. De structurele verhoging bedraagt circa € 600.000 per jaar. Deze extra inkomsten waren nog niet verwerkt in de Begroting 2026 en zijn in deze begroting meegenomen.

De structurele dotatie voor het GOP baggeren is in eerdere besluitvorming verhoogd en wordt in 2027 geïndexeerd. Binnen de beschikbare middelen wordt gestuurd op efficiëntere uitvoering en prioritering, waarbij eventuele toekomstige keuzes uit de visie kunnen leiden tot herschikking van middelen.

2.1.1.3 Kunstwerken

Doel
Kunstwerken zijn essentieel voor een veilig en goed functionerend watersysteem. Het beheer richt zich op het waarborgen van beschikbaarheid, betrouwbaarheid en veiligheid, met extra aandacht voor kunstwerken waarvan uitval grote gevolgen heeft voor het watersysteem (vitale assets).

Ontwikkelingen en inzet 2027

- **Risicogestuurde en datagedreven aanpak beheer en onderhoud**

In 2027 wordt verder ingezet op een risicogestuurde aanpak van beheer en onderhoud. Daarbij krijgen kunstwerken die cruciaal zijn voor wateraanvoer, waterveiligheid en het functioneren van het watersysteem voorrang. Door steeds meer datagedreven te werken krijgen we beter inzicht in de technische staat en risico's van assets. Hierdoor kunnen onderhoud, renovatie en vervanging doelmatiger worden gepland. Ook blijft de fysieke en digitale weerbaarheid van belangrijke kunstwerken een belangrijk aandachtspunt (dit is nader uitgewerkt in **paragraaf 2.2.1.5**).

- **Woerdersluis**

De Woerdersluis ligt buiten het beheergebied en past niet binnen de beoogde scope van ons areaal. Inzet is om het eigenaarschap van dit object onder te brengen bij de partij die verantwoordelijk is voor het omliggende watersysteem, zodat beheer, onderhoud en risico's eenduidig zijn belegd. Alvorens de sluis wordt overgedragen aan Hoogheemraadschap van Rijnland (HHR) dient deze eerst gerenoveerd te worden. Conform de bestuurlijke SOK uit 2019 worden deze werkzaamheden, in opdracht van HDSR, uitgevoerd door HHR. Hierbij is HDSR verantwoordelijk voor de renovatiekosten. Na overdracht vervallen de beheer- en onderhoudsverplichtingen voor HDSR. In 2027 wordt het traject voor overdracht van de Woerdersluis aan HHR voortgezet. Daarbij worden afspraken gemaakt over eigendom, beheer, onderhoud en de financiële afwikkeling. De huidige renovatieplanning is dat de realisatie in 2027 wordt voltooid en in oktober 2028 is het einde van de nazorgfase gepland.

- **Merwedekanaal**

In 2027 worden de afspraken over de overdracht van het Merwedekanaal verder uitgewerkt en ter besluitvorming voorgelegd. Na overdracht wordt HDSR verantwoordelijk voor het integrale waterbeheer. Belangrijke opgaven zijn het wegwerken van achterstallig baggeronderhoud en het realiseren van natuurvriendelijke oevers. Deze maatregelen dragen bij aan het behalen van de doelen voor waterkwaliteit (KRW) en een toekomstbestendig watersysteem. Samen met de gemeente Utrecht werken we aan een integrale gebiedsaanpak, waarbij koppelkansen met stedelijke ontwikkeling en klimaatadaptatie worden benut.

Met de overdracht van het Merwedekanaal ontstaat één integraal beheerder voor het watersysteem. Het doel is het realiseren van integraal waterbeheer voor het Merwedekanaal, met focus op verbetering van waterkwantiteit en waterkwaliteit (KRW), klimaatadaptatie en een aantrekkelijke leefomgeving. De voortgang wordt gemeten aan de hand van de uitvoering van baggerwerkzaamheden, de aanleg van natuurvriendelijke oevers en maatregelen die bijdragen aan het behalen van de KRW-doelstellingen.

Effect op de begroting
De beschikbare middelen worden ingezet voor het verder versterken van het assetmanagement en het verbeteren van de planbaarheid van onderhoud, renovatie en vervanging. Hiervoor worden geen aanvullende middelen gevraagd.

Vanaf 2019 is er vanuit HDSR een bestemmingsreserve opgebouwd ten behoeve van de renovatiekosten Woerdersluis. Conform HHR SSK-raming DO bleek deze bestemmingsreserve niet voldoende. Benodigd restant is aangevraagd via de Jaarrekening 2025. De bestemmingsreserve wordt in twee stukken opgehoogd, namelijk €1,25 miljoen in de besluitnota bij de jaarrekening 2025 en met eenzelfde bedrag bij de besluitnota bij de jaarrekening 2026. Hiervoor zal in de loop van 2026 een kredietaanvraag naar het Algemeen Bestuur worden gebracht. Aan het einde van het project wordt de Woerdersluis met een (geplande) waarde van €4 miljoen om niet overgedragen aan HHR conform de SOK.

Vooruitlopend op de overdracht van het Merwedekanaal is in 2027 een voorbereidingsbudget nodig voor de verdere uitwerking van plannen en maatregelen. De verwachting is dat deze kosten worden gedekt uit de overeengekomen overdrachtsvergoeding. Zie verder ook de toelichting bij het financieel overzicht in **hoofdstuk 2.3**. De definitieve financiële gevolgen worden inzichtelijk na bestuurlijke besluitvorming over de overdracht.

2.1.1.4 Grondzaken

Ontwikkelingen en inzet 2027

- Voor Muskusrattenbeheer en Waterbeheer worden nieuwe huisvestingsvoorzieningen gerealiseerd. Hierdoor kunnen in 2027, twee van de bestaande vier huurovereenkomsten beëindigd worden.
- In 2026 is besloten het Dijkhuis in Jaarsveld te verkopen. Als gevolg daarvan vervallen diverse beheer-, onderhouds- en exploitatiekosten die samenhangen met het gebouw.

Effect op de begroting
Het beëindigen van twee huurovereenkomsten leidt tot een structurele besparing van circa € 70.000 per jaar.

De verkoop van het Dijkhuis leidt tot een structurele besparing van circa € 94.000 per jaar. Een deel van deze besparing wordt gerealiseerd door het vervallen van voorzieningen en exploitatiekosten. Daarnaast vervallen onderhouds- en beheerkosten. Een deel van de beoogde besparing hangt samen met de afronding van het verkooptraject.

2.1.1.5 Waterakkoorden

Ontwikkelingen en inzet 2027

Een waterakkoord bevat afspraken tussen betrokken waterbeheerders om het beheer van onderling verbonden watersystemen zo doelmatig mogelijk te laten verlopen, zowel onder normale omstandigheden als tijdens calamiteiten. Voor 2027 staat geen actualisatie van waterakkoorden gepland.

Effect op de begroting

De waterakkoorden tussen Rijnland en de Stichtse Rijnlanden zijn een vast bedrag per jaar. In het waterakkoord Kockengen & Oudendam, een overeenkomst tussen Amstel, Gooi en Vecht (AGV) en De Stichtse Rijnlanden, stijgen de kosten door indexering en verrekening van afgevoerde hoeveelheden.

In de Begroting 2027 is alleen het AGV-deel van het bedrag voor de waterakkoorden verhoogd met de indexatie.

2.1.1.6 Gebiedsgerichte aanpak landelijk gebied

Doel

Het waterschap zet zich in voor een integrale aanpak voor het landelijk gebied volgens de vastgestelde Koers Nationaal Programma Landelijk gebied HDSR 1.0. We proberen andere partijen actief te bewegen naar een toekomstbestendige inrichting. Dit zorgt ervoor dat onze doelen voor een robuust en gezond watersysteem mee kunnen liften op processen van derden.

Plannen voor een gebied raken vrijwel altijd de waterkwaliteit, de klimaatopgaven, de waterveiligheid of de beschikbaarheid van water. Om de opgaven van het waterschap te kunnen realiseren hebben we in gebieden de noodzaak om samen te werken met mede-overheden en partijen in het gebied. Dit doen we met integraal gebiedsgericht werken in gebiedsprocessen. Naast de ‘klassieke waterschapsdoelen’ heeft het waterschap specifiek voor het veenweidegebied het doel om de bodemdaling in 2030 met 50% te reduceren en de broeikasgasuitstoot te beperken. In de evaluatie in 2025 is vastgesteld dat dit vanwege diverse ontwikkelingen niet haalbaar is.

Effectindicator:

- Mate waarin de te behalen opgave voor CO_2-reductie wordt gerealiseerd in procent

Voor de Heuvelrug is een belangrijke doelstelling om sponswerking te bevorderen door infiltreren en vasthouden van water. Daarnaast levert het waterschap een belangrijke bijdrage aan herstel van natuurwaarden in Natura2000 gebied Kolland & Overlangbroek door het nemen van hydrologische maatregelen in de overgangszone.

Ontwikkelingen en inzet 2027

- **In 2026 is het Rijk gekomen met een stikstofaanpak en heeft de provincie Utrecht het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) vastgesteld.**

Voor het landelijk gebied geeft dit een duidelijke richting en focus op zones rond de Natura 2000-gebieden. Rijksgeld voor verdergaande extensivering zal zorgen dat juist hier gebiedsprocessen zullen worden opgestart of voortgezet, waar het waterschap op kan meeliften voor de wateropgaven. Daarnaast is er rijksaandacht voor het prioritaire gebied Groene Hart, waarvoor een uitvoeringsprogramma wordt opgesteld. In Utrecht wordt met de provincie en mede-overheden gewerkt aan een versnelling van de aanpak bodemdaling en broeikasgassen in de Taskforce Veenweiden. Een complexe opgave, waar tegenstrijdige opgaven, maatschappelijke impact, ontbrekend instrumentarium en beperkte middelen een heldere visie vragen. Onderdeel hiervan is een differentiatie en prioritering van het gebied. Tegelijkertijd wordt gestart met de uitvoering van de UPLG-maatregelpakketten.

- **Integraal gebiedsgericht werken**

In 2027 worden, onder regie van de provincie, gebiedsprocessen voortgezet, waarin het waterschap samenwerkt met collectieven, landeigenaren en mede-overheden. Voorbeelden van deze processen zijn Oudewater-Noord en N2000 Kolland en Overlangbroek. In samenhang met deze gebiedsprocessen is HDSR gestart met de uitvoering van de UPLG-maatregelpakketten. De kreeften-pilots voor de onderbouwing van de effectiviteit van natuurvriendelijke oevers in beheer van kreeftenpopulatie zijn daarvan een voorbeeld.

Binnen gebiedsprocessen komen altijd verschillende doelen samen, waarbij ook de doelen van het waterschap tegenstrijdig kunnen zijn. Daarom ontwikkelen we vanuit de belangen en doelstellingen van HDSR een ruimtelijke visie op de integratie van de verschillende opgaven.

Effect op de begroting

We benutten indien nodig het revolving fund om projecten uit de UPLG-maatregelpakketten op te starten. Mogelijk geldt voor enkele projecten dat de 10% begeleidingskosten (voor planvorming) niet meekomen vanuit de provincie, dan kan aanvullende financiering vanuit het waterschap nodig zijn. Grondaankoop kan niet gefinancierd worden met het rijksgeld dat voor de UPLG-pakketten gereserveerd is. Voor afwaardering is wel UPLG-geld gereserveerd. Dus als in bepaalde gevallen grondaankoop nodig is voor waterschapsdoelen, is mogelijk ook eigen financiering nodig.

Voor het inspelen op meekoppelkansen in de gebiedsprocessen kan gebruik gemaakt worden van die post in de meerjarenraming.

2.1.1.7 Water en bodem sturend in ruimtelijke ontwikkelingen

Doel

Het is cruciaal om vroegtijdig inzicht te hebben in eventuele uitdagingen vanuit water en bodem bij ruimtelijke ontwikkelingen. Dit draagt bij aan het doel om toekomstbestendige locatie- en inrichtingskeuzes te maken voor nieuwe woon- en werklocaties. De door HDSR ontwikkelde webpagina Water en bodem sturend bevat informatie over onder andere de geschiktheidskaart voor woon- en werklocaties (provincie Utrecht) en de klimaatonderlegger (provincie Zuid-Holland).

Ontwikkelingen en inzet 2027

In 2027 continueren we onze inzet om de uitgangspunten van het principe ‘water en bodem sturend’ verder te concretiseren:

- We zitten ‘stroomopwaarts’ aan tafel in diverse regionale processen om onze waterbelangen vroegtijdig in te brengen, zoals in de NOVEX-gebieden Groene Hart en Utrecht-Amersfoort, het programma Groen Groeit Mee en het MIRT-onderzoek A12-zone en Rijnenburg;
- Samen met het Rijk, provincies en gemeenten zetten we in om water en bodem echt sturend te laten zijn bij nieuwe locatiekeuzes. Dit doen we onder andere door nieuwe woon- en werklocaties te confronteren met de Geschiktheidskaart woon- en werklocaties;
- We versterken onze positie door de inzet van nieuw (grond)instrumentarium om water- en bodembelangen beter te borgen;
- Wij blijven ons standpunt om niet te bouwen in het buitendijks gebied bij verschillende initiatieven van gemeenten en projectontwikkelaars onder de aandacht brengen;
- Verder zetten we ons in om de zoekgebieden voor waterberging, die zijn aangeduid op onze geschiktheidskaart voor woon- en werklocaties, nader te concretiseren;
- Via het instrument weging van het waterbelang (voorheen watertoets genoemd) zetten we ook in op het klimaatbestendig- en bodemdalingsbestendig inrichten van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Hierbij streven we onder andere naar het zoveel mogelijk vasthouden en infiltreren van regenwater;
- We blijven in gesprek met Vitens om samen met hen campagne te voeren om drinkwaterverbruik te verminderen en waterbewustzijn te bevorderen. Ook infiltratie, vasthouden van grond- en regenwater en winning uit oppervlaktewater zijn onderwerpen van gesprek;
- Ten slotte dragen we bij aan (landelijk) onderzoek naar toekomstbestendige oplossingen, waaronder drijvend bouwen. De mogelijkheden werken we onder andere, samen met de gemeente Oudewater, verder uit in de casus Het wassende Water.

Effect op de begroting
Het beschikbare budget en capaciteit is voldoende om de geschetste ontwikkelingen op te pakken.

2.1.2. Dynamische opgaven

2.1.2.1. Gezond Water

Doel en effectindicator
Met de dynamische opgave Gezond Water werkt het waterschap aan het verbeteren van de waterkwaliteit en biodiversiteit in de watergangen in ons beheergebied. Hieronder vallen zowel de wettelijke opgave voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) als de inzet voor de doelen in het overig water. Onder het overig water valt al het oppervlaktewater dat niet is aangemerkt als KRW-waterlichaam.

Doel
Het oppervlaktewater in ons beheergebied is leefbaar voor mens, dier en plant. Nú en in de toekomst.

Effectindicatoren
- Het aantal KRW-waterlichamen dat voldoet aan de biologische (vissen, waterplanten en nutriënten) en chemische KRW-doelen;
- Het percentage stedelijk oppervlaktewater dat voldoet aan het waterkwaliteitsniveau zichtbaar of hoger.
- Het gemiddelde waterkwaliteitsniveau van het oppervlaktewater in het landelijk gebied (streefwaarde levendig);
- Het gemiddelde waterkwaliteitsniveau van het oppervlaktewater in natuurgebieden (streefwaarde levendig).

Ontwikkelingen en inzet 2027
De uitvoering van maatregelen binnen de dynamische opgave Gezond Water is in volle gang. In 2025 is deze aanpak verder versterkt met aanvullende maatregelen uit het Actieplan Kaderrichtlijn Water (KRW). Een belangrijke les uit dit proces is dat we, vanuit onze KRW-verplichting, continu organisatiebreed moeten zoeken naar nieuw handelingsperspectief. Nieuwe mogelijkheden worden actief voorgelegd aan het Algemeen Bestuur (AB), zodat tijdig kan worden bijgestuurd. Deze werkwijze zetten we ook in 2027 voort. Dit betekent dat we waar nodig extra acties initiëren, maatregelen versnellen of de inzet intensiveren.

- **Voortzetting uitvoering acties**

In 2027 wordt de uitvoering van lopende maatregelen en acties voortgezet. Daarbij is er specifieke aandacht voor de ingezette lijnen van de afgelopen jaren, waaronder de KRW-gestuurde inzet van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH), de aanpak van

indirecte lozingen **(Zie 1.1.2.1. Circulaire waterketen, Samen zetten we al het water uit de keten nuttig in)** en foutaansluitingen en de aanpak van uitheemse rivierkreeften.

Voor de aanpak van rivierkreeften is in 2026 gestart met monitoring. Deze monitoring is noodzakelijk voor de uiteindelijke KRW-verantwoording en vormt tevens input voor pilotprojecten die worden uitgevoerd in het kader van het UPLG. De benodigde aanvullende middelen voor de monitoring zijn in deze begroting opgenomen.

- **Verankering in de organisatie**

De opgave voor Gezond Water heeft een integraal karakter en raakt meerdere beleids- en uitvoeringsdomeinen, waaronder waterbeheer, vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH), monitoring en zuivering. Dit vraagt om een organisatiebrede inzet om de KRW-doelstellingen te realiseren en te voldoen aan de geldende verplichtingen. Daarom wordt in 2027 ingezet op een sterkere verankering van de uitvoering in de lijnorganisatie, in plaats van een programmatische aanpak. Gezond Water is een kerntaak en wordt als zodanig duurzaam ingebed in de reguliere werkzaamheden.

Aanvullend daarop wordt in 2027 de capaciteit en expertise binnen vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) structureel versterkt om de uitvoering van de KRW-opgave verder te ondersteunen. Deze versterking bestaat uit twee extra gebiedshandhavers en een extra adviseur vergunningen. Hiermee wordt de strategische inzet van het instrument VTH verder verbeterd en neemt de slagkracht toe. Dit maakt een effectievere aanpak mogelijk van complexe waterkwaliteitsvraagstukken, waaronder het lozen van onttrokken grondwater en indirecte lozingen.

- **Gebiedsgerichte aanpak**

In 2027 wordt daarnaast verder gewerkt aan de voorbereiding van de maatregelen voor de planperiode 2028–2033. Hierbij wordt een belangrijke stap gezet van een thematische benadering naar een integrale, gebiedsgerichte aanpak. Deze ontwikkeling sluit aan bij de bredere beweging naar gebiedsgericht werken. Dit biedt kansen om opgaven voor Gezond Water zowel zelfstandig integraal gebiedsgericht aan te pakken als te koppelen aan lopende en toekomstige gebiedsprocessen, zoals het UPLG.

Effect op de begroting
In deze begroting zijn aanvullende middelen opgenomen voor de monitoring van rivierkreeften. De versterking van VTH bestaat uit twee extra gebiedshandhavers en een extra adviseur vergunningen. De benodigde middelen zijn eerder opgenomen in de Voorjaarsnota en worden met deze begroting geëffectueerd.

2.1.2.2. Toekomstbestendig watersysteem

Doelen en effectindicatoren

Voor de dynamische opgave Toekomstbestendig watersysteem (TBWS) zijn de volgende hoofddoelen en effectindicatoren geformuleerd:

- **Gebieden zijn waterrobuust en klimaatbestendig**

Effectindicator:

- De mate waarin wateroverlast schade veroorzaakt aan de functies in het gebied.
- De mate waarin watertekort schade veroorzaakt aan de functies in het gebied.

- **Het regionaal watersysteem is toekomstbestendig**

Effectindicator:

- Wateroverlast: de mate waarin het watersysteem aan de provinciale wateroverlast-normen voldoet EN binnen 7 dagen kan herstellen van een extreme neerslag/wateroverlast-situatie zoals Limburg 2021.
- Watervraag/-beschikbaarheid: de mate waarin het watersysteem zowel lokale als regionale (extreme) droogte- en watertekort-situaties kan opvangen.

- **Grondwaterbeheer is toekomstbestendig**

Voor dit doel is een nieuwe indicator opgesteld:

- Het grondwatersysteem monitoren via een voortschrijdende vijfjaarstrend om indicatief zichtbaar te maken hoe de (gemiddelde) grondwaterstand zich ontwikkelt

Ontwikkelingen en inzet 2027

- **Grondwater**

In 2027 wordt gestart met de activiteiten vanuit de uitvoeringsagenda die in 2026 wordt vastgesteld. In de voorjaarsnota zijn de beoogde activiteiten die financiële gevolgen hebben toegelicht. Samengevat betreft dit onderstaande inspanningen:

- Het opzetten en onderhouden van een gebiedsdekkend grondwatermeetnet;
- Optimalisatie van sturing op chemische grondwaterkwaliteit;
- Kennisontwikkeling op het gebied van ecologische hydrologie;
- Kennisontwikkeling over het bergend en opnemend vermogen van een (gezonde) bodem en opname van bodemvocht door gewassen;
- Verbeteren inzicht op het aantal onttrekkingen met een pilot om ongemelde onttrekkingen in beeld te krijgen.
- Procesbegeleiding met oog op samenwerking en interne aansturing, dit is niet in de voorjaarsnota opgenomen, omdat dit vanuit beschikbare middelen wordt ingevuld.

- **Wateroverlast**

In 2027 wordt een uitvoeringsplan opgesteld op basis van de strategie wateroverlast die eind 2026 wordt vastgesteld. In dit plan komt een diversiteit aan maatregelen. Voor een aantal van deze maatregelen is naar verwachting geen dekking. In de Voorjaarsnota 2027 zal een bedrag

worden opgenomen om te starten met maatregelen in 2028 en in de Voorjaarsnota van 2028 volgt een meerjaren uitwerking. Daarbij wordt ook geld gevraagd voor projecten.

In 2027 wordt een (boezem)strategie opgesteld met een uitgewerkte toekomstvisie op ons hoofdwatersysteem.

Vanuit Deltaprogramma Centraal Holland wordt in 2027 gewerkt aan een doelmatig pakket voor grootschalige wateroverlast. Naast een voorkeurstrategie worden ook de bijbehorende kosten bepaald.

De strategische meerjarige samenwerking met gemeenten wordt gecontinueerd waarbij gebruikgemaakt wordt van gereserveerde impulsgelden water in de leefomgeving.

Samen met het Netwerk Water en Klimaat werken we aan een nieuwe regionale adaptatiestrategie op basis van de uitkomsten van de risicodialogen. In deze strategie worden klimaatadaptatiedoelen en monitoring geïntegreerd.

In vervolg op de opgestelde klimaatadaptieve eisen voor nieuwbouw, wordt onderzocht hoe eisen voorgeschreven kunnen worden aan herstructurering van bestaande bouw.

- **Waterbeschikbaarheid/droogte**

Vanuit de visie vanuit de Blauwe Agenda worden watervasthoudmaatregelen uitgevoerd, veelal gefinancierd vanuit beschikbare UPLG gelden.
In 2027 wordt een vernieuwde integrale waterbeschikbaarheidsstrategie voor ons gebied opgesteld.

Effect op de begroting
De in de voorjaarsnota opgenomen ‘overige’ kosten (€ 50.000) voor grondwater kunnen in tegenstelling tot wat in de Voorjaarsnota 2026 is opgenomen gedekt worden uit de lopende programmabegroting Toekomstbestendig Watersysteem. De inspanningen op het programma worden minder omdat een aantal activiteiten in 2026 wordt afgerond, waardoor deze financiële ruimte is ontstaan. De verwachting is, dat deze financiële ruimte er ook is voor de grondwaterkosten (€ 150.000) in de jaren 2028 t/m 2030.

De personele capaciteit voor grondwater die in de Voorjaarsnota 2026 is opgenomen blijft onveranderd.

2.2 Waterveilige leef- en werkomgeving

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe het waterschap samen met zijn partners werkt aan waterveiligheid voor zijn inwoners. Als eerste leest u over de opgave rond de Lekdijk, de enige primaire kering in het gebied van HDSR. Daarna komen de regionale keringen, muskusrattenbeheer en het werken aan een professionele crisisorganisatie aan bod.

De maatschappelijke baten
Een waterveilige leef- en werkomgeving levert belangrijke maatschappelijke baten op: inwoners, bedrijven en vitale infrastructuur zijn beter beschermd tegen overstromingen, maatschappelijke schade en ontwrichting bij hoogwater worden beperkt en bewoners en ondernemers kunnen met vertrouwen wonen, werken en investeren in het gebied. HDSR draagt hieraan bij door primaire en regionale waterkeringen op orde te brengen en te houden, de Lekdijk te versterken, schade aan keringen door muskusratten te voorkomen en de crisisorganisatie professioneel, geoefend en schaalbaar in te richten.

2.2.1 Reguliere taken

2.2.1.1 Primaire waterkeringen

Doel en effectindicator
Voor een waterveilige leef- en werkomgeving is het hoofddoel dat vóór 2050 minimaal het wettelijke beschermingsniveau tegen overstromingen wordt geboden.

- Effectindicator: het percentage van de primaire waterkeringen dat voldoet aan de rijksnormen.

Assetmanagement
Om ervoor te zorgen dat de waterkeringen optimaal bijdragen aan het hoofddoel, zoals hierboven omschreven, voeren wij ook bij de primaire waterkeringen een breed pakket aan beheer- en onderhoudsmaatregelen uit. Met deze maatregelen waarborgen we de beschikbaarheid, betrouwbaarheid en veiligheid van onze waterkeringen en zorgen we ervoor dat zij ook op de langere termijn het achterland goed beschermen.

Visie op de waterveiligheid
In 2026 is een visie op de waterveiligheid ontwikkeld waarbij wij op basis van een toekomstscenario 2050 een concrete richting bepalen in onze handelingswijze voor de komende jaren.

Ontwikkelingen en inzet 2027
Het beheer en onderhoud van de waterkeringen staat voor nieuwe uitdagingen. Klimaatverandering, toename in beveractiviteit, toenemende aandacht voor biodiversiteit en een groeiend areaal leggen meer druk op beschikbare middelen en capaciteit. Binnen het GOP en ook het project Sterke Lekdijk zijn we steeds beter in staat om beheer en onderhoud te prioriteren op basis van risico's, prestaties en maatschappelijke impact. Bovendien zijn gemaakte keuzes beter herleidbaar en inzichtelijk voor het management en bestuur van HDSR.

De beheer- en onderhoudstaken worden uitgevoerd binnen de bestaande budgetten. Risicogericht assetmanagement moet bijdragen aan een doelmatige inzet van beschikbare middelen en een inzichtelijke onderbouwing van toekomstige onderhouds- en investeringskeuzes.

Groot Onderhoud Programma Primaire Waterkering Krediet
De dijkversterking wordt gecombineerd met het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden op de plekken waar ook een versterkingsopgave aanwezig is. Voor die opgave van beheerwerkzaamheden is het huidige GOP krediet ontoereikend, zoals gerapporteerd in de eerste voortgangsrapportage Sterke Lekdijk in 2026. Medio zomer 2026 is over de hele Lekdijk geïnventariseerd hoe zo kostenefficiënt mogelijk en met de minste impact voor de omgeving de beheerwerkzaamheden kunnen worden uitgevoerd. Hiervoor zal in 2027 bij het Algemeen Bestuur een aanvullende kredietaanvraag worden ingediend. De kostenstijging wordt voor een groot deel veroorzaakt doordat de versterkingsopgave kleiner is geworden. Een gevolg hiervan is dat de onderhoudsopgave duurder wordt.

Effect op de begroting
De uitgaven voor het voortrollend GOP-PWK in 2027 zijn verwerkt in de vastgestelde meerjarenbegroting. Het hiervoor benodigde krediet is beschikbaar gesteld door het algemeen bestuur. Omdat het een voortrollend GOP betreft, wordt het totale kredietvolume jaarlijks geactualiseerd aan de hand van de som van de komende vijf jaarschijven (2027-2031).

2.2.1.1.1 Programma Sterke Lekdijk

Op basis van de projectbesluiten en de oplevering van Salmsteke, is eind 2026 14,5 kilometer ofwel 26% van de hele Lekdijk veilig en voldoet dit deel aan de geldende norm. De voortgang verloopt conform de meerjarenplanning, zoals opgesteld en bijgehouden door het programma Sterke Lekdijk.

Ontwikkelingen en inzet 2027

- In 2026 is de uitvoering van de dijkversterking bij Wijk bij Duurstede voorspoedig en volgens planning verlopen.
- Voor het traject Salmsteke – Schoonhoven is het ontwerp Projectbesluit vastgesteld.
- Voor het traject Jaarsveld – Klaphek is het Projectbesluit onherroepelijk geworden.
- Naar verwachting wordt in 2026/2027 ook het Projectbesluit van Eiland van Schalkwijk (EVS) vastgesteld. EVS is de samenvoeging van Irenesluis-Culemborgse Veer [ICU] en Culemborgse Veer – Beatrixsluis [CUB]).
- Naar verwachting gaan in 2027 de trajecten Eiland van Schalkwijk (EVS) en Salmsteke – Schoonhoven (SAS) in uitvoering.

Innovatie is een speerpunt van Sterke Lekdijk. De innovatieve dijkversterkingsmaatregel Soilmix-wand wordt toegepast in het Detail Ontwerp (DO) van het traject Irenesluis – Culemborgse Veer. Een Soilmix-wand is een wand die wordt gemaakt door met een grote ‘kettingzaag’ cement met de ondergrond te mengen. Om deze productinnovaties tot stand te brengen en te laten slagen, benutten we de procesinnovaties (een andere manier van werken) en de sociale innovaties (een

andere manier van samenwerken met alle partners in de keten) van eerdere projecten van de Sterke Lekdijk.

Binnen Sterke Lekdijk besteden we veel aandacht aan communicatie en participatie. We zijn en blijven op meerdere manieren in gesprek met partijen in de omgeving. Mede omdat de maatregelen van de deelprojecten concreter worden, worden de gesprekken met direct belanghebbenden intensiever. Overige ontwikkelingen als congestie van het stroomnetwerk, stikstofregelgeving, inwerking getreden omgevingswet en de noodzakelijke grondverwerving kunnen de planning van werkzaamheden beïnvloeden.

Binnen programma Sterke Lekdijk zijn peilbuizen geplaatst. Deze peilbuizen en de monitoring hiervan wil de beheerorganisatie behouden voor toekomstige veiligheidsbeoordelingen, met als stip op de horizon het continu inzicht voor toekomstige dijkversterkingen. Met langere meetreeksen wordt het inzicht in de waterspanningen vergroot en daarmee kunnen veel processen worden geoptimaliseerd.

Moederkrediet programma Sterke Lekdijk
De financiële prognose voor het uitvoeren van het programma Sterke Lekdijk is gestegen tot boven het beschikbare moederkrediet. Van alle trajecten zijn prognoses bekend. In de Begroting 2027 is voor het eerst ook de prognose van het project Nieuwegein opgenomen, gebaseerd op een ontwerp. Het effect op de benodigde hoogte van het krediet wordt bij de Begroting 2027 zorgvuldig in beeld gebracht en voorzien van een handelingsperspectief voor het bestuur.

De totale eigen bijdrage van het waterschap voor project Sterke Lekdijk is al enige tijd stabiel voorzien op 17%. De totale eigen bijdrage is inclusief:

- Het synergiekrediet van HDSR,
- Niet vergoede kosten, zoals hogere uurtarieven,
- Het invulling geven aan de beheereisen van HDSR en
- De grondverwerving op locaties waar geen waterveiligheidsopgave is. Daarvoor ontvangt het waterschap geen bijdrage van het HWBP.

Door de hiervoor genoemde punten zijn de totale kosten die voor rekening van HDSR komen hoger dan 10%. Deze 10% heeft betrekking op de Project Gebonden Eigen Bijdrage (PGEB) zoals die volgens de afspraken door het HWBP wordt vergoed. Het HWBP vergoedt alleen kosten die gemaakt worden voor de waterveiligheid.

Effect op de begroting
Vanaf 2025 zijn de kapitaallasten zichtbaar in de exploitatie, doordat de eerste investeringsprojecten zijn geactiveerd. Naar verwachting worden in 2028 de kosten van dijkversterking Wijk bij Duurstede - Amerongen geactiveerd. De netto beheerkosten van de peilbuizen bedragen ca. € 124.000 in 2027, oplopend naar ca. € 140.000 per jaar in 2031. De uitgangspunten hierbij zijn: ieder jaar een indexering van 3%.

2.2.1.2 Regionale waterkeringen

Doel

Als onderdeel van de boezem verzorgen de regionale waterkeringen de aan- en afvoermogelijkheid van water, van en naar ons beheergebied. Daarbij voorzien ze in waterveiligheid doordat ze regionale overstromingen voorkomen. Het op orde brengen en houden van de regionale waterkeringen behoort tot het WBP-thema 'Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied'. Als hoofddoel is het watersysteem met de daartoe behorende regionale waterkeringen op orde. Volgens de operationele doelstelling hebben we zicht op de opgaven en brengen we deze op orde volgens afspraken met de toezichthoudende provincies.

Ontwikkelingen en inzet 2027

We hebben goed inzichtelijk hoe ons areaal waterkeringen zich verhoudt tot de wettelijke waterveiligheidsnormen. Het overgrote deel van de waterkeringen in het beheergebied voldoet. Daarmee is de operationele doelstelling uit het WBP – zicht op de provinciale opgaven – behaald. De verbeteropgave is de afgelopen jaren sterk afgenomen als gevolg van de inzet die is geleverd voor het op orde brengen en houden van het areaal. We zijn in control wat betreft de regionale waterveiligheid.

De waterkeringen die niet aan de norm voldoen worden projectmatig op orde gebracht. Voor de uitvoering van deze werkzaamheden hebben we het Voortrollend GOP-RWK. Onder dit investeringsplan wordt in 2027 gewerkt aan diverse projecten zoals de Hollandse Kade, de Enkele Wiericke en de Geerkade. Ook wordt de versterking van de noordzijde van de Gekanaliseerde Hollandse IJssel gerealiseerd. Het laatste project valt onder het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).

Effect op de begroting

De uitgaven voor het voortrollend GOP-RWK in 2027 zijn verwerkt in de vastgestelde meerjarenbegroting. Het hiervoor benodigde krediet is beschikbaar gesteld door het algemeen bestuur. Omdat het een voortrollend GOP betreft, wordt het totale kredietvolume jaarlijks geactualiseerd aan de hand van de som van de komende vijf jaarschijven (2027-2031). De uitgaven voor de realisatie van project Gekanaliseerde Hollandse IJssel Noord zijn verwerkt in de vastgestelde meerjarenbegroting. Het benodigde krediet voor de realisatiefase is reeds beschikbaar gesteld door het algemeen bestuur.

2.2.1.3 Muskusrattenbeheer in eigen gebied

Doel

Met het beheren van de muskusratpopulatie voorkomen we schade aan waterkeringen. Hiervoor wordt voor heel Nederland samengewerkt door 8 organisaties muskusrattenbeheer.

Het muskusrattenbeheer in het gebied van HDSR wordt verzorgd door Muskusrattenbeheer West- en Midden- Nederland (MRB WMNL), een samenwerkingsverband van zes waterschappen waar HDSR als organisatie uitvoerder voor is. Voor het muskus- en beverrattenbeheer vindt landelijke coördinatie, ontwikkeling en onderzoek plaats vanuit de Unie van Waterschappen, elk waterschap draagt financieel bij aan de landelijke Unie begroting.

In 2019 heeft de Unie van Waterschappen besloten de populatie muskusratten tot de landgrenzen terug te willen brengen. Het doel is om dit in een periode van 10 tot 15 jaar (gerekend vanaf 2019) te bereiken. Hiervoor is een solidariteitsbijdrage muskusratten ingesteld. We staan als HDSR achter de landelijk afgesproken strategie.

Ontwikkelingen en inzet 2027
MRB WMNL staat voor een grote uitdaging. In het werkgebied van MRB WMNL laten de vangsten muskusratten een stijgende lijn zien en blijven de velduren achter. Bij de invoering nieuwe strategie in 2019 is bij de onderbouwing aangegeven dat het doel in 10–15 jaar gehaald kan worden bij een blijvende gezamenlijke inzet van circa 400.000 velduren per jaar; ”het is belangrijk dat ten minste de huidige inspanning wordt gehandhaafd totdat het doel is bereikt zodat onder andere hulp kan worden geboden in die gebieden waar de uren het hardst nodig zijn”. Het aantal velduren is vanaf 2019 gedaald van ca. 380.000 naar ca. 330.000. Er is landelijk verschil van inzicht hoe de destijds gemaakte afspraken over “blijvende gezamenlijke inzet” te interpreteren: of en in hoeverre het herstel van velduren landelijk dient te worden gefinancierd. De noodzaak voor herstel naar de circa 400.000 velduren wordt gedeeld. De hoge vangsten in het beheersgebied West- en Midden- Nederland vragen om 48.000 extra uren (1 fte = 1.000 velduren).

Effect op de begroting
De bijdrage van HDSR aan de begroting MRB WMNL stijgt met € 1,4 miljoen ten opzichte van Begroting 2026. In de begroting MRB West- en Midden- Nederland is rekening gehouden met 36 extra fte bestrijders effectief per 1 juli 2027 en 2 extra teamleiders en 4 extra senioren. Vanuit landelijke solidariteit muskusratten wordt een bijdrage verwacht van € 87.000 per fte bestrijders. Vanwege de onzekerheid voor hoeveel fte een bijdrage wordt ontvangen is in de begroting MRB WMNL hier nog geen rekening mee gehouden. Naar verwachting is eind 2026 een landelijk besluit genomen over de solidariteit muskusratten. De gevolgen voor de bijdrage van HDSR aan het landelijke muskusrattenbeheer zijn niet in de Voorjaarsnota 2026 meegenomen. In Begroting 2027 is de uitbreiding verwerkt en is de bijdrage van HDSR € 1,3 miljoen hoger dan opgenomen in Voorjaarsnota 2026.

2.2.1.4 Crisisbeheersing

Doel

Crisisbeheersing draagt bij aan een waterveilige leef- en werkomgeving om de schade voor inwoners zoveel als mogelijk te beperken. Dit monitort HDSR door crisisopschalingen te evalueren en verbeteringen door te voeren. Onder meer door de crisisorganisatie van HDSR regelmatig te oefenen en te trainen. Om onze primaire taken te kunnen uitvoeren en de inwoners van ons gebied veilig te houden is een professionele crisisorganisatie essentieel.

Ontwikkelingen en inzet 2027

De afgelopen jaren is het risicoprofiel van HDSR aanzienlijk groter en complexer geworden. De mogelijke effecten van incidenten zijn daarmee ook ingrijpender dan we gewend waren. HDSR bereidt zich hierop voor met een stevig OTO-programma (opleiden, trainen en oefenen) en een professionele crisisorganisatie.

Die crisisorganisatie is de afgelopen periode sterk gegroeid: ongeveer 60% van alle HDSR-medewerkers heeft inmiddels een kleine of grote rol in de crisisbeheersing. Deze brede inzetbaarheid noemen we Crisisbeheersing XL. Hiermee bouwen we aan een crisisorganisatie die goed getraind, flexibel en schaalbaar is. Zo blijven we in staat om bij een grote crisis zoveel mogelijk zelfredzaam te opereren. Daarbij helpt de inrichting van de loods Klaphek.

Dat is belangrijk, omdat crises steeds omvangrijker worden en we er niet altijd op kunnen rekenen dat Defensie ons kan ondersteunen. Daarom werken we actief samen met Defensie om te leren van hun expertise op het gebied van logistiek, planning, eenhoofdige leiding en het geven van instructie.

Effect op de begroting

Er zijn geen nieuwe effecten. Onder andere omdat een aantal zaken zoals weerbare crisisbeheersing met aanschaf van bijvoorbeeld porto's 'nog' onder Weerbaarheid is opgenomen.

2.3 Financieel overzicht

Tabel 4. **Financieel overzicht programma Watersysteembeheer.**

Begroting 2027 Programma Watersysteembeheer	Realisatie 2025	Begroting 2026 Incl 1e BW	VJN2026 Jaar 2027	Begroting 2027
Kosten				
Rentekosten	3.794	5.445	7.503	7.320
Afschrijvingskosten	12.200	12.871	14.036	13.994
Personeelskosten	32.878	36.437	43.968	44.865
Overige kosten	29.690	33.699	35.039	42.063
Toevoeging aan bestemmingsreservess	6.618	8.943	8.931	35.755
Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma	8.593	9.000	7.683	9.000
Totaal kosten	**93.775**	**106.396**	**117.161**	**152.995**
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	17.938-	19.529-	21.787-	53.473-
Onttrekking aan bestemmingsreservess	6.685-	8.460-	8.402-	11.121-
Totaal overige opbrengsten	**24.623-**	**27.989-**	**30.189-**	**64.595-**
Saldo kosten en opbrengsten en bestemmingsreserves	**69.152**	**78.407**	**86.972**	**88.401**
Verdeling netto saldo over reguliere taken en dynamische opgaven				
Reguliere taken				
Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	39.555	47.544	51.232	53.297
Waterveilige leef- en werkomgeving	22.018	24.648	29.132	28.709
Totaal netto kosten	**61.572**	**72.192**	**80.364**	**82.006**
Dynamische opgaven				
Bodemdaling Veenweide	1.215	-	-	-
Gezond Water	3.745	3.596	3.515	3.701
Toekomstbestendig Watersysteem	2.620	2.620	3.093	2.694
Totaal netto kosten	**7.579**	**6.216**	**6.608**	**6.395**

Toelichting financiële ontwikkelingen

- **Rentekosten:** De rentekosten voor watersysteembeheer zijn nagenoeg conform de Voorjaarsnota 2026 begroot. Het kleine voordeel is enerzijds een doorwerking van gerealiseerd voordeel in 2026 (€ 10 miljoen minder financiering verwacht en gerealiseerde rente lager dan begroot). Anderzijds is de financieringsbehoefte voor 2027 € 10 miljoen lager dan verwacht bij Voorjaarsnota 2026, maar is de rente voor nieuwe financiering verhoogd van 3,75% naar 4,00%. De toename van de rentekosten ten opzichte van de Begroting 2026 is met name het gevolg van de toename van het financieringsvolume voor de investeringsopgaven, zoals Sterke Lekdijk. Daarnaast zorgt de hogere rente op de geld- en kapitaalmarkt voor toename van de rentelasten.
- **Afschrijvingskosten:** De afschrijvingskosten zijn in lijn met de Voorjaarsnota 2026 en nemen ten opzichte van 2026 toe door het gereedkomen van nieuwe projecten;

- **Personeelskosten:** De personeelskosten zijn hoger dan volgens de Voorjaarsnota 2026. Enerzijds betreft dit de uitbreiding bij MRB West- en Midden- Nederland, die niet in de voorjaarsnota was opgenomen omdat deze toen nog te onzeker was. Anderzijds is de uitwerking van het minder activeren van personeelskosten lager uitgevallen. Bij de detailuitwerking van de begroting blijkt dat minder indirecte projecturen ten laste van de exploitatie komen. De hoogte van deze kosten blijft onzeker, omdat dit sterk samenhangt met de voortgang van de investeringsprojecten.
  De toename van de personeelskosten ten opzichte van de Begroting 2026 houdt verder verband met de ontwikkelingen volgens de voorjaarsnota zoals versterking van VTH en grondwater kennisontwikkeling;
- **Overige kosten:** De overige kosten zijn ongeveer € 7 miljoen hoger dan in de Voorjaarsnota 2026 gepresenteerd. Voor een aanzienlijk deel betreft dit de eerdergenoemde uitbreiding bij MRB West- en Midden- Nederland, die niet in de voorjaarsnota was opgenomen. Het deel hiervan dat door de andere deelnemers wordt bijgedragen, vloeit terug via hogere overige opbrengsten. Verder zijn voor UPLG-maatregelen ongeveer € 1,300 miljoen aan kosten en subsidiebijdragen opgevoerd (per saldo netto € 0; de subsidiebijdragen zijn opgevoerd bij overige opbrengsten). Ook zijn € 937.500 aan kosten en een onttrekking aan de bestemmingsreserve opgenomen voor de restauratie van de Woerdersluis (per saldo netto € 0; de onttrekking is opgevoerd bij overige opbrengsten). Bij de voorjaarsnota waren deze ontwikkelingen nog te onzeker om op te nemen. Ten opzichte van de Begroting 2026 is volgens de voorjaarsnota budget toegevoegd voor de sloop van overtollige assets, beheer van peilbuizen en monitoring van rivierkreeften;
- **Toevoeging aan bestemmingsreserve:** In 2027 wordt verwacht dat ongeveer €32 miljoen wordt ontvangen voor de overdracht van het Merwedekanaal. Hiervan wordt ongeveer € 27 miljoen toegevoegd aan een in te stellen bestemmingsreserve voor het (achterstallig) onderhoud. De overige middelen worden op de balans geplaatst en betreffen bijdrage aan investeringen in natuurvriendelijke oevers. Vanwege de onzekerheid over deze ontvangst was dit nog niet in de voorjaarsnota opgenomen.
- **Bijdrage hoogwaterbeschermingsprogramma:** Ten tijde van de voorjaarsnota was de nieuwe opgave vanuit de Unie van Waterschappen nog niet ontvangen. Op grond van door de projectwaterschappen aangeleverde informatie heeft een verlaging van de raming van het projectgebonden aandeel plaatsgevonden, wat conform de geldende systematiek resulteert in een navenant hogere solidariteitsbijdrage. Door de opstart van het nieuwe kabinet is dit later bekend geworden.
- **Overige opbrengsten:** De eerdergenoemde verwachte ontvangst voor de overdracht van het Merwedekanaal loopt voor ongeveer € 27 miljoen door de exploitatie via overige opbrengsten en wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve (zie hierboven).
  Daarnaast zijn als gevolg van de hierboven bij overige kosten genoemde ontwikkelingen rondom de uitbreiding bij MRB West- en Midden- Nederland, UPLG-maatregelen en de restauratie van de Woerdersluis de overige opbrengsten en onttrekkingen aan de

bestemmingsreserve hoger dan volgens de voorjaarsnota. Verder wordt meer aan de bestemmingsreserve baggeren onttrokken doordat minder bijdragen van andere overheden zijn voorzien. Ten opzichte van de Begroting 2026 stijgen de overige opbrengsten ook door meer geactiveerde bouwrente op investeringsprojecten als gevolg van de toename van het onderhanden werk. Rentekosten ten laste van investeringsprojecten vormen overige opbrengsten in de exploitatie.

Dynamische opgaven

- **Gezond Water:** Voor Gezond Water is de stand van Voorjaarsnota 2026 voor het jaar 2027 per abuis voor een bedrag van € 300.000 te laag weergegeven. Dit is een gevolg van het verplaatsen van de kosten voor de vispassage Zuidersluis van exploitatie naar investering in Begroting 2026. De verlaging van het exploitatiebudget 2027 met dit bedrag, vanwege het eenmalige karakter, was blijven staan. Na deze correctie blijft er voor Gezond Water een daling van ongeveer € 100.000 te verklaren. Dit betreft de extra capaciteit uit de Voorjaarsnota 2025 welke bij reguliere taken (VTH) zijn geplaatst in plaats van onder Gezond Water.
- **Toekomstbestendig watersysteem:** De in de voorjaarsnota opgenomen ‘overige’ kosten (€ 50.000) voor grondwater kunnen, in tegenstelling tot wat in de voorjaarsnota 2027 is opgenomen, worden gedekt uit de lopende programmabegroting Toekomstbestendig Watersysteem. De inspanningen binnen het programma nemen af doordat een aantal activiteiten in 2026 wordt afgerond, waardoor deze financiële ruimte is ontstaan. De extra capaciteit voor grondwater die in de Voorjaarsnota 2026 is opgenomen bij de dynamische opgave, is verwerkt bij reguliere taken. De extra capaciteit grondwater is aangevraagd vanuit de toenemende opgave op het gebied van grondwater. Bij nadere uitwerking is vastgesteld dat de benodigde inzet een structureel karakter heeft en niet samenhangt met een tijdelijke projectmatige opgave. Daarom is de formatie verwerkt binnen de reguliere taken, zodat de personele inrichting beter aansluit bij de aard van de werkzaamheden.

3. Bestuurlijk programma Besturen, organiseren en digitaliseren

3.1 Waterbewust leven en genieten van water

In dit hoofdstuk leest u zowel onze inzet voor 2027 voor “waterbewust leven” als voor “genieten van water” die het waterschap als onderdeel van zijn reguliere werk uitvoert.

De maatschappelijke baten
Waterbewust leven en genieten van water levert belangrijke maatschappelijke baten op: inwoners, bedrijven en overheden maken bewustere keuzes in hun omgang met water.

3.1.1 Reguliere taken

3.1.1.1 Waterbewust leven

Doel

Inwoners, bedrijven, agrariërs en overheden houden bij hun keuzes en handelen vanzelfsprekend rekening met water en dragen vanuit hun eigen verantwoordelijkheid structureel bij aan veilig, voldoende en schoon water.

Ontwikkelingen en inzet 2027

- **Actualisatie koers Waterbewust leven**

In 2026 wordt een vernieuwde koers voor Waterbewust Leven vastgesteld. De vernieuwde koers geeft een samenhangende en onderbouwde aanpak, met duidelijke keuzes over het ambitieniveau, de gewenste effecten, de doelgroepen waarop we ons richten en de gedragingen die het meest bijdragen aan het realiseren van onze waterdoelen. Voorbeelden van waardevolle gedragingen zijn het vergroenen van tuinen (NK-tegelwippen) en het aanleggen van watervangers (landelijke Watervangerscampagne).

Daarnaast besteden we aandacht aan de borging van deze aanpak binnen de organisatie. Zo krijgen we beter inzicht in welke interventies effectief zijn en hoe we beschikbare capaciteit en middelen doelmatig kunnen inzetten. De koers wordt in 2027 stapsgewijs geïmplementeerd.

- **Watererfgoed**

In 2027 werken we aan de uitvoering van de activiteiten uit de beleidsnota watererfgoed. We publiceren een ‘Canon van De Stichtse Rijnlanden’ om de kennis van watererfgoed bij medewerkers en inwoners te vergroten. Daarnaast zetten we ons in om watererfgoed langs de Lekdijk, zoals peilschaalhuisjes en wachthuizen, beter zichtbaar en beleefbaar te maken.

Ook krijgt de Haanwijkersluis in Harmelen een grote onderhoudsbeurt en werken we voor het Dijkhuis in Jaarsveld aan een duurzame toekomst door een professionele monumentenorganisatie te vinden die het eigenaarschap kan overnemen.

- **Actieve bewoners, bedrijven en overheden**

Met onze regelingen bieden we bewoners, agrarische bedrijven en gemeenten handelingsperspectief om hun leefomgeving toekomstbestendig te maken en zelf in actie te komen voor onze doelen.

In 2027 continueren we onze subsidieregeling Blauwe Bewonersinitiatieven, subsidieregeling Regionaal Partnerschap Water en Bodem en de Impulsregeling Water in de Leefomgeving. Ook de specifieke samenwerking met de gemeente Utrecht op het vlak van Gezond Water wordt gecontinueerd.

- **Blauwe Bewonersinitiatieven**

De subsidieregeling Blauwe Bewonersinitiatieven stelt bewonersgroepen in staat een financiële bijdrage aan te vragen voor lokale initiatieven die het waterbewustzijn en duurzaam waterbeheer bevorderen.

- **Regionaal Partnerschap Water en Bodem**

Ook in 2027 blijft budget beschikbaar voor de subsidieregeling Regionaal Partnerschap voor Water en Bodem. Deze is bedoeld om agrariërs in staat te stellen kleinschalige, bovenwettelijke maatregelen te nemen die de waterkwaliteit en ecologie verbeteren en/of problemen door extreem weer te voorkomen (klimaatadaptatie, verminderen watergebruik bij extreme droogte, voorkomen wateroverlast bij piekbuien). Tegelijkertijd beoogt de regeling om bij te dragen aan vergroting van de bewustwording onder agrariërs over de mogelijkheden die zij hebben om bij te dragen aan deze doelen.

- **Impulsregeling Water in de Leefomgeving**

Samen met gemeenten werkt het waterschap aan uitvoeringsmaatregelen voor een gezond en toekomstbestendig watersysteem in stedelijk gebied. De Impulsregeling Water in de Leefomgeving speelt hierin een belangrijke rol. In 2027 gaan we verder met en ronden we de pilots meerjarige samenwerking met gemeenten Woerden en Nieuwegein af. We continueren de samenwerking met de gemeente Utrecht met het uitvoeringsprogramma Gezond Stadswater Utrecht. In 2027 leggen we een strategie vast in het kader van de strategische samenwerkingsagenda's om meerjarig samen op te trekken met gemeenten. Tevens onderzoekt HDSR hoe en of zij, woningcorporaties en andere professionele partijen kan helpen om hun eigendom klimaatadaptief te maken.

Effecten op begroting
Bovenstaande ontwikkelingen hebben geen effecten op de begroting.

3.1.1.2 Genieten van zwemwater

Doel
Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden heeft zeven officiële zwemlocaties in haar gebied. De provincie wijst locaties aan als zwemwater en houdt toezicht op de zwemwaterkwaliteit en de fysieke veiligheid. Het waterschap verricht de waterkwaliteitsmetingen gedurende het zwemwaterseizoen.

Ontwikkelingen en inzet 2027
De laatste vier jaar (2022 t/m 2025) vallen vijf locaties onder de kwaliteitsklasse 'uitstekend' en één valt onder 'goed'. De zwemlocatie Voorveldse Polder blijft helaas 'slecht', ondanks de maatregelen die al zijn genomen. De Stichtse Rijnlanden blijft hierover in gesprek met de gemeente Utrecht om te bepalen wat er in de toekomst moet gebeuren. Bij de Strijkviertelplas (uitstekende kwaliteit) zien we de laatste jaren soms meer blauwalg. Daarom verzamelen we extra gegevens en maken in 2027 een uitgebreide analyse van het watersysteem.

Daar waar we zien dat vaak gezwommen wordt buiten de officiële zwemlocaties werken we samen met provincie, gemeente en eigenaren aan ecologische en technische maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren en gaan we actief het gesprek aan. Vanuit het programma Gezond Water blijft HDSR samenwerken met provincie, gemeenten en eigenaren om de waterkwaliteit te verbeteren in het overige oppervlaktewater.

Effecten op begroting
Bovenstaande ontwikkelingen hebben geen effecten op de begroting.

3.2 Bestuur, middelen en maatschappij

In dit hoofdstuk leest u zowel onze inzet voor 2027 voor een toekomstbestendige organisatie, de middelen die we voor onze wateropgaven inzetten en wat ons waterschap doet voor een aantal maatschappelijke opgaven, zowel binnen ons reguliere werk als binnen de dynamische opgaven; Duurzaamheid, Digitale Transformatie en Weerbaarheid.

De maatschappelijke baten
De reguliere onderdelen dragen bij aan zorgvuldig en transparant bestuur, doelmatige en uitlegbare inzet van publieke middelen, duidelijke regels, toegankelijke dienstverlening voor inwoners en partners en aandacht voor dierenwelzijn in ons werk.

De dynamische opgaven dragen bij aan een duurzamere en circulaire samenleving, betere digitale dienstverlening en datagedreven besluitvorming, en een weerbaarder waterschap dat vitale watertaken ook bij verstoringen kan blijven uitvoeren.

3.2.1 Reguliere taken

3.2.1.1 Dierenwelzijn

Doel
In de Nota Dierenwelzijn staan we naast de zorg voor de gehele populatie van dier(soorten) stil bij het individu en zijn/haar intrinsieke waarde en welzijn. Hierdoor is de Nota Dierenwelzijn aanvullend op beleid t.a.v. bijvoorbeeld gezond water en biodiversiteit.

Ontwikkelingen en inzet 2027
In de Nota Dierenwelzijn worden de uitgangspunten vastgelegd over hoe we in ons werk met dierenwelzijn omgaan. De scope is ons eigen handelen en de impact hiervan op dieren die leven in het beheergebied van HDSR. Besluitvorming door het Algemeen Bestuur is eind 2026. De omgang met verhuur van visrechten is niet opgenomen in de Nota Dierenwelzijn maar in de Nota Vis, die in 2026 herzien is.

Effect op de begroting
De verwachting is dat de nota wordt opgevolgd door een uitvoeringsprogramma. Mochten hier kosten uit voortvloeien dan worden deze in een eerstvolgende begrotingsronde opgenomen.

3.2.1.2 Energie

Energie is essentieel voor het uitvoeren van onze taken. Het zuiveren van afvalwater, het verpompen van water en het beheer van onze assets zijn afhankelijk van de beschikbare energie. De energietransitie en toenemende mate van netcongestie maken energie tot een strategisch thema voor het waterschap.

De overgang naar een duurzaam energiesysteem verandert de manier waarop energie wordt opgewekt, opgeslagen en gebruikt. De beschikbare transportcapaciteit op het elektriciteitsnet staat onder druk. Hierdoor is toegang tot voldoende netcapaciteit voor nieuwe en bestaande assets niet langer vanzelfsprekend. Dit vraagt om een actieve rol van het waterschap in het organiseren van een toekomstbestendige energievoorziening.

Doel
Energie is een nieuw strategisch thema binnen het waterschap. Dit thema is in de komende begrotingsperiode verder in ontwikkeling waarbij doelen en beleidsindicatoren worden geformuleerd en verder vastgesteld.

Ontwikkelingen en inzet 2027
De komende periode is dit onderwerp verder in ontwikkeling en wordt onder andere een strategie op energiegebied vastgesteld.

Deze strategie richt zich op de volgende ambities:

- Het zorgen voor een betrouwbare en toekomstbestendige energievoorziening voor alle waterfuncties;
- Het vergroten van de mate waarin HDSR zelf in haar energiebehoefte kan voorzien;
- Het inzetten op een energiepositief waterschap.

De externe ontwikkelingen in de energiewereld, zoals netcongestie en energieschaarste, vormen een belangrijke uitdaging voor onze regio en daarmee ook voor HDSR. De beperkte capaciteit van het elektriciteitsnet kan de ontwikkeling en verduurzaming van onze assets vertragen. HDSR werkt samen met netbeheerders, andere waterschappen en regionale partners aan oplossingen. Deze aanpak richt zich op:

- Het verminderen van onze vraag naar energie;
- Het flexibel inzetten van assets om energieverbruik en vermogenspieken te sturen;
- Het vergroten van energiebewustzijn binnen de organisatie;
- Het benutten van flexibele energiecontracten;
- Het versterken van eigen opwek en flexibiliteit in het energiesysteem

Effect op begroting
In 2026 is een start gemaakt met het centraal organiseren van deze opgave. Het aanvullende budget van €50.000 voor 2027 is nodig voor onderzoek, ontwikkeling en de uitwerking van maatregelen die de energievoorziening van HDSR toekomstbestendig maken. Daarmee wordt bijgedragen aan de continuïteit van onze kerntaken en de ambities op energiegebied.

3.2.1.3 Internationale samenwerking

Doel
Een doel van internationale samenwerking is om ‘te leren uit het buitenland’. Dit helpt ons bij het oplossen van onze eigen wateropgave. Dit geldt zowel voor onze samenwerking binnen als buiten Europa. Omdat dit onderwerp voor alle waterschappen belangrijk is, wordt dit ook in Dutch Water Authorities (DWA)-verband opgepakt.

Een ander doel is dat ons waterschap vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid en solidariteit bijdraagt aan het oplossen van watervraagstukken in het buitenland. We doen dit samen met andere waterschappen door onze bijdrage te leveren aan het Blue Deal-programma. Het landelijke doel van het Blue Deal-programma is om in de periode 2018 – 2030 in totaal 20 miljoen mensen te helpen aan schoon, voldoende en ‘veilig water’. Aan dit doel levert ons waterschap een bijdrage. Het Blue Deal-programma rapporteert over de voortgang.

Een laatste doel is dat inzet op internationale samenwerking ons waterschap aantrekkelijker als werkgever maakt. Bij de huidige medewerkers merken we dat een grote groep interesse heeft in buitenlandse projecten. De medewerkers die meedraaien in een Blue Deal-project, vanuit verschillende onderdelen van de organisatie, zijn daar heel gemotiveerd voor. Deze projecten helpen hen bij hun persoonlijke ontwikkeling.

Ontwikkelingen en inzet 2027
In DWA-verband wordt het ‘kennis opdoen in het buitenland’ verder ontwikkeld. Als speerpunten daarvoor is gekozen voor de thema's waterveiligheid en droogte. Daarnaast willen we bij ons waterschap het 'leren uit het buitenland’ verder ontwikkelen, onder andere van de Blue Deal-projecten.

Vanuit ons waterschap zijn in 2027 ongeveer 10 medewerkers actief in 6 Blue Deal-landen: Zuid-Afrika, Kenia, Ethiopië, Vietnam, Indonesië en Colombia. Onder andere op het gebied van klimaatadaptatie, crisisbeheersing, droogte, communicatie en gegevensbeheer.

Effect op de begroting
Het beschikbare budget is voldoende. De bijdrage van ons waterschap bestaat grotendeels uit de inzet van medewerkers (uren). Hiervoor wordt uitgegaan van ongeveer 3.000 uur per jaar.

3.2.1.4 Communicatie, educatie en evenementen

Doel

In 2027 zetten we met communicatie, educatie en evenementen in op het ondersteunen van de doelstellingen van ons waterschap en in het bijzonder op het vergroten van waterbewustzijn en -gedrag van onze inwoners en andere stakeholders.

Ontwikkelingen en inzet 2027

- **Communicatie**
  - **Geregisseerde communicatie**

In 2027 bouwen we voort op de ingezette lijn en maken we de beweging van overwegend reactieve naar geregisseerde communicatie. We sturen actief op samenhang, prioritering en effect en maken scherpe keuzes. Daarmee verschuift de focus verder van zichtbaarheid en bewustwording naar herkenbaarheid, betrokkenheid en gedrag, bijvoorbeeld door handelingsperspectief te bieden en partners en inwoners actief te betrekken.

We blijven werken langs de vier kernthema's uit de meerjaren communicatiestrategie: veilige dijken en bescherming tegen water, schoon en gezond water, klimaatbestendige ruimtelijke ordening en een toekomstbestendig watersysteem. We zoeken nadrukkelijk de samenwerking in communicatie met partners, zoals gemeenten en samenwerkingsverbanden als Groen Groeit Mee en de Blauwe Agenda, en sluiten waar mogelijk aan bij landelijke publiekscommunicatie en campagnes van de Unie van Waterschappen om bereik en effectiviteit te vergroten.

  - **Waterschapsverkiezingen**

2027 staat in het teken van de waterschapsverkiezingen. Communicatie draagt bij aan een hoge opkomst, goed geïnformeerde kiezers en vertrouwen in het democratisch proces, in samenhang met de landelijke aanpak. Na de verkiezingen ondersteunen we het nieuwe bestuur met een goede start. We verzorgen gerichte communicatie- en mediatraining en adviseren proactief over positionering, zichtbaarheid en woordvoering.

  - **Stem van jongeren**

Het werk van het waterschap doen we voor de lange termijn. Daarom vinden we het belangrijk dat de stem van de jonge generatie goed wordt gehoord. De afgelopen jaren is gebleken dat het voor waterschappen steeds uitdagender wordt om voldoende jongeren te bereiken en langdurig aan zich te binden in de vorm van een jeugdbestuur.

In 2026 heeft HDSR actief meegedaan aan een onderzoek van de Unie van Waterschappen in samenwerking met jongerenexpert YoungWorks, waarin werd verkend wat waterschappen met jongeren willen bereiken en welke vorm van samenwerken en communiceren het beste aansluit bij hun belevingswereld en behoeften. Op basis van de uitkomsten bepalen we hoe we deze inzichten vanaf 2027 binnen HDSR kunnen toepassen en verder versterken.

- **Educatie**

Educatie continueert in 2027 de focus op de thema's weersextremen, waterkwaliteit en water & bodem sturend. Daarbij sluiten we aan bij de landelijke educatiestrategie waterschappen 2025-2027 en de landelijke communicatiestrategie voor publiek. In 2027 organiseren we het regionale

Jeugd Waterdebat in aanloop naar de waterschapsverkiezingen. Hiermee betrekken we jongeren actief bij de verkiezingen en vergroten we hun kennis van en betrokkenheid bij het werk en de rol van het waterschap. Zo stimuleren we jongeren om mee te denken over de toekomst van het waterbeheer.

- **Evenementen**

In 2027 bouwen we verder op de ervaringen en inzichten die sinds de start van de strategische inzet van bestuurlijke evenementen zijn opgedaan. De verkenning die in 2026 is uitgevoerd naar de organisatie, positionering en toekomstbestendigheid van evenementen binnen HDSR vormt hiervoor een belangrijke basis. Met impactvolle bestuurlijke evenementen versterken we de netwerkpositie van ons waterschap en bestuur en vergroten we het waterbewustzijn onder onze stakeholders. In het verkiezingsjaar zetten we evenementen daarnaast gericht in om de zichtbaarheid van het waterschap te vergroten, inwoners te informeren over ons werk en de betrokkenheid bij de waterschapsverkiezingen te stimuleren.

Effect op de begroting
Bovenstaande ontwikkelingen worden gerealiseerd binnen het beschikbaar gestelde budget, met uitzondering van de voorbereidingen op de verkiezingen. Deze kosten worden betaald uit de bestemmingsreserve die in 2024 is gevormd.

3.2.1.5 Waterraad

Doel
Met de waterraad versterken we de betrokkenheid van jongeren bij het waterschap en benutten we hun perspectieven voor toekomstbestendig waterbeheer.

Ontwikkelingen en inzet 2027

- In 2026 is de waterraad geëvalueerd. De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor de verdere invulling van de nieuwe waterraad. Daarbij is er aandacht voor een diverse vertegenwoordiging van achtergronden en ervaringen, en voor een passende manier waarop jongeren het bestuur kunnen adviseren en als ambassadeur van het waterschap kunnen optreden.
- In 2027 wordt de nieuwe waterraad ingericht als instrument voor jongerenparticipatie. Via de waterraad maken jongeren kennis met het werk van het waterschap en leveren zij vanuit hun eigen perspectief een bijdrage aan actuele vraagstukken, zoals klimaatadaptatie, circulariteit, waterkwaliteit en het vergroten van het waterbewustzijn onder jongeren. De waterraad draagt daarnaast bij aan het intergenerationele gesprek binnen het waterschap door verschillende generaties te betrekken bij de keuzes voor de toekomst van ons waterbeheer.

Effect op de begroting
Geen effect op de begroting.

3.2.1.6 Waterschapsverordening

Doel

De doelstellingen van het Programma Waterschapsverordening zijn:

- Integratie van nieuwe beleidskaders en maatschappelijke ontwikkelingen.De Waterschapsverordening uitbreiden en verrijken met beleidskaders uit de Omgevingswet, evenals nieuwe maatschappelijk relevante onderwerpen zoals Klimaatadaptatie, Duurzaamheid en Gezond Water. Dit maakt het beleid toekomstbestendig en hiermee speelt HDSR in op nieuwe uitdagingen en ambities. Hierbij wordt de onderlinge samenhang tussen verschillende beleidsgebieden bewaakt, wat een integraal waterbeheer waarborgt.
- (Digitale) dienstverlening: Bevorderen van transparantie en vereenvoudiging van regelgeving in de Waterschapsverordening, als solide onderlegger voor het verbeteren van de (digitale) dienstverlening. De Waterschapsverordening herzien om regels duidelijker, eenvoudiger en toegankelijker te maken, zodat gebruikers (via het DSO) de regels beter begrijpen en kunnen toepassen. Dit leidt tot een vermindering van de administratieve lasten, een beter te beheren Waterschapsverordening en een efficiënte uitvoering van het beleid. Dit is waarschijnlijk niet geheel beleidsneutraal te realiseren.
- Beleidsneutrale verbeteringen van de huidige Waterschapsverordening. De Waterschapsverordening controleren en beleidsneutrale wijzigingen doorvoeren op de huidige versie om deze duidelijker, eenvoudiger en toegankelijker te maken.

Ontwikkelingen en inzet in 2027

De Waterschapsverordening is een belangrijk juridisch instrument dat samen met de onderhoudsverordening en de leggers de basis vormt voor Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). De huidige Waterschapsverordening voldoet steeds beter aan de ambities van HDSR en de nieuwe beleidskaders van de Omgevingswet. De afgelopen jaren is de doorontwikkeling van de Waterschapsverordening aanzienlijk versneld. HDSR loopt hiermee voorop met het verrijken van de Waterschapsverordening. Het aanpassen van de Waterschapsverordening wordt nu steeds meer een reguliere taak met een regelmatige cyclus voor het updaten. De lange termijnplanning van het algemeen bestuur is daarbij leidend.

- In 2027 verwacht HDSR meerdere verrijkingen op maatschappelijk relevante thema's door te voeren, onder andere Klimaatadaptief bouwen, Normen wateroverlast, Strategie Grondwater en de Kaderrichtlijn Water;
- Het is van belang om steeds af te wegen met welke instrumenten HDSR haar doelen uit het Waterbeheerprogramma kan bereiken. Naast stimuleren wordt reguleren een steeds belangrijker instrument. In 2027 verwachten we toenemende aandacht voor de Waterschapsverordening als onderdeel van het instrumentarium dat we kunnen inzetten voor het behalen van onze doelen.
- Naast de Waterschapsverordening zijn er nog andere belangrijke juridische en beleidsmatige instrumenten zoals de leggers, het beheerregister, de

onderhoudsverordening en beleidsregels. Om deze beter te beleggen in de organisatie is een extra inspanning nodig. Dit is in 2026 opgestart en wordt in 2027 voortgezet;
- Om de (digitale) dienstverlening te verbeteren gaat HDSR in 2027 door met vereenvoudigen op basis van een vastgesteld afwegingskader.
- In 2026 hebben we ingezet op overdracht aan de lijn. Dit betekent dat de lijnorganisatie op een aantal punten is versterkt. In 2027 wordt gestart met de uitvoering in de lijn.

Effect op de begroting
Het beschikbare budget is voldoende om de geschetste ontwikkelingen in 2027 op te pakken.

3.2.1.7 Bedrijfsvoering van de organisatie

Doel
De opgaven voor de organisatie worden steeds complexer en dynamischer. Dit vergt dat we proactief blijven werken aan wendbaarheid van de organisatie. Dit doen we door procesmanagement een duidelijkere positie te geven binnen HDSR. Dit doen we door eenduidige werkwijzen af te spreken, meer helderheid te hebben over (keten-)processen, en (digitale) processen robuust in te richten. Hierdoor wordt de samenwerking binnen de organisatie en met externe partijen en de dienstverlening aan burgers niet alleen transparanter, maar ook effectiever en efficiënter.

Ontwikkelingen en inzet 2027
1. Versterken van de P&C-cyclus en de Stuurinformatie (programma Hartslag)
Met het programma Hartslag werken we binnen HDSR aan meer samenhang tussen strategische doelen, stuurinformatie en besluitvorming, zodat we eerder kunnen bijsturen en beter voorbereid keuzes maken.

De toenemende complexiteit van de opgaven en de groei van de organisatie vergen aandacht bij het prioriteren van de activiteiten en de verdeling van de schaarste: hoe zorgen we ervoor dat de bestuurlijke ambities op de juiste wijze en op het juiste moment worden gerealiseerd. Dit vergt een zorgvuldig ingericht proces waarbij de ambtelijke stuurlijnen en bestuurlijke beslismomenten periodiek en met een vaste frequentie op elkaar zijn afgestemd. De Hartslag helpt de organisatie om het jaarritme beter te verbinden met ‘de beleidsachtbaan’. Bestuurlijke en strategische doelen, KPI’s en beoogde effecten worden zichtbaar vertaald naar inrichting, sturing en uitvoering. Met vaste momenten voor monitoring en evaluatie zien we eerder wat werkt en waar bijsturing nodig is. Zo versterken we de lijn tussen strategie, capaciteit, projecten en resultaten. Samen met de organisatie verbetert de Hartslag ook de kwaliteit en beschikbaarheid van data die nodig is voor sturing.

2. Verbeteren inhuur derden

Soms is er specifieke kennis nodig die we als HDSR niet binnen onze eigen formatie kunnen bieden en vaker is er tijdelijk extra capaciteit nodig. Hiervoor werken we met een flexibele schil. Bij het inhuren van derden houden we rekening met de wet DBA. We willen voorkomen dat we werken met 'schijnzelfstandigen'. Daarnaast huren we rechtmatig in. In 2026 was dat een lastige opgave door het faillissement van de partij waar HDSR een contract mee had. Daarom is in 2026 een nieuwe inhuurstrategie ontwikkeld en de aanbesteding voor een nieuwe partij in gang gezet die adequaat en rechtmatig de inhuur van derden voor HDSR kan faciliteren.

3. Versterken van expertises

De groei en complexiteit van juridische vraagstukken, zoals nadeelcompensatie, schadeafhandeling, klachten en de implementatie van de nieuwe waterschapsverordening, zetten de huidige capaciteit onder druk. Uitbreiding van juridische expertise is noodzakelijk voor professionele ondersteuning van de organisatie. Er is in deze begroting geen claim gedaan vanuit bestuursondersteuning. Na de coalitievorming en start van het nieuwe bestuur in 2027 wordt bekeken wat er nodig is aan inzet.

Onderdeel van de verdere professionalisering is het beter inrichten van de programmering van projecten. Dit doen we door enerzijds de samenhang en onderlinge afhankelijkheid te bewaken en anderzijds nadrukkelijk vanuit de capaciteitsmogelijkheden te programmeren. De verdere professionalisering van deze processen hangen ook samen met verbeteringen die we met het programma Hartslag nastreven.

4. Passende huisvesting

Het is niemand ontgaan dat HDSR afgelopen jaren gegroeid is. Deze toename van medewerkers leidt tot een druk op de huisvesting. Natuurlijk is thuiswerken een alternatief, maar de binding op de werkvloer is ook nodig om de samenhang en de synergie van de werkzaamheden te bevorderen. Daarom is in 2026 besloten tot een plan voor passende huisvesting.

5. Financieel in control

HDSR is zich ervan bewust dat zijn opgaven maatschappelijke opgaven zijn, gefinancierd uit belastingopbrengsten. Omdat het bestuur grenzen stelt aan de belastingdruk voor ingezetenen, blijven de financiële kaders een nadrukkelijk uitgangspunt bij het sturen op doelen en ambities. Binnen HDSR werken we met de principes van het "three lines-model", wat inhoudt dat er meerdere checks and balances zijn bij het aangaan van verplichtingen en in de uitvoering. Om dit kracht bij te zetten is in 2026 een apart team Concern Control ingericht dat het bestuur onafhankelijk advies kan geven met een zelfstandige concerncontrollerfunctie gecombineerd met de rol van de Functionaris Gegevensbescherming en een uitbreiding van het Verbijzonderde Interne Controle-team.

Effect op de begroting
Het opnemen van de structurele kosten van de Hartslag (1) is nu nog niet mogelijk. In de Begroting 2027 is € 240.000 kosten opgenomen voor tijdelijk ingehuurde expertise voor het programmamanagement. Deze kosten worden gedekt door een onttrekking uit de bestemmingsreserve transitie. In 2027 volgt een concretiseringsslag voor de structurele kosten.

Voor punt 2, Verbeteren inhuur derden, was een post opgenomen in de Voorjaarsnota van € 150.000. Dit is ten tijde van het opstellen van de begroting bijgesteld naar € 50.000.

Voor het versterken van diverse expertisegebieden (3) is een bedrag van € 699.500 opgenomen.

Voor onderdeel 4, Passende huisvesting, is een bedrag van € 475.000 opgenomen.

3.2.2 Dynamische opgaven

3.2.2.1 Duurzaamheid

Doelen en effectindicator
HDSR wil uiterlijk in 2050 een emissieloos, circulair en biodiverser waterschap zijn, met als versneller het programma Duurzaamheid. De specifieke doelen zijn onder ontwikkelingen en inzet voor 2027 per onderdeel vermeld. In 2027 werkt het programma aan het overdragen van resultaten aan de lijnafdelingen en blijft het met een geactualiseerd programma actief als aanjager op vijf inhoudelijke thema's.

Ontwikkelingen en inzet 2027
In de tweede helft van 2026 is gewerkt aan een actualisering van het Programma Duurzaamheid, waarin de doelstellingen waar nodig zijn bijgesteld en aandacht voor duurzaamheid in de bedrijfsvoering is opgenomen.

Emissieloos (inclusief energieneutraliteit)
Doelstelling: in 2050 95% minder broeikasgassen t.o.v. 1990 (in 2030 49%). In 2030 energieneutraal.

- Effectindicator: Mate van reductie van de totale uitstoot van broeikasgassen door HDSR.

HDSR continueert de onderzoeken naar lachgasreductie en onderzoekt mogelijkheden om te investeren in grootschalige energieopwekking door derden in zon- of windenergie en aquathermie. HDSR onderzoekt de mogelijkheid tot compensatie van restemissies en het opslaan van onze eigen duurzaam opgewekte energie.

Aquathermie

- Geen doelstelling, wel rolbepaling: aanjager+
- Maatschappelijk effect: bijdrage/versnellen warmtetransitie; geen effectindicator.

Aquathermie voor warmtenetten is voor de provincie en veel gemeenten een veelbelovend onderdeel van de energietransitie. Als bronhouder van (rest)warmte van effluent en oppervlaktewater zet HDSR daarom in op deelname in projecten, in onze huidige rol als aanjager+ en in de toekomst mogelijk als mede-investeerder.

Circulariteit

Doelstelling: volledig circulair in 2050; 50% minder primair grondstoffengebruik in 2030.

- Effectindicator: Vermeden milieu-impact door minder inkoop van (virgin/ruwe) grondstoffen en winning grondstoffen uit eigen bronnen.

Voor circulariteit wordt dataverzameling en monitoring belangrijk(er). Om die reden werkt HDSR aan het materialenpaspoort en aan de uitbreiding van circulariteit in de klimaatmonitor. HDSR zet Duurzaam Opdrachtgeverschap in om haar projecten zo circulair mogelijk te maken en het gebruik van primaire grondstoffen te beperken.

Biodiversiteit

Doelstelling: we houden biodiversiteit in stand en versterken waar mogelijk.

- Effectindicator: De mate van versterkte natuur (door ons waterbeheer en) op onze terreinen.

Voor biodiversiteit continueert HDSR de activiteiten uit het actieplan, zoals de groene inrichting van onze zuiveringsterreinen en ecologisch beheer van onze watergangen, keringen en assets. Ook draagt het programma zaken die zijn uitontwikkeld over aan de lijn.

Duurzaam opdrachtgeverschap

- Doelstelling: Duurzaam Opdrachtgeverschap is vanaf 2020 standaard.

Na overdracht aan de lijn van de ontwikkelde instrumenten in 2027 verleent het programma, indien nodig, ondersteuning op specifieke onderdelen om borging te garanderen.

Effect op de begroting
Alle activiteiten passen binnen de begroting. Er zijn geen extra middelen of capaciteit aangevraagd.

3.2.2.2 Digitale transformatie

Doel

Digitale transformatie stelt HDSR in staat om haar maatschappelijke opgaven effectiever, transparanter en toekomstbestendig uit te voeren. Het algemeen bestuur heeft hiervoor in 2022 een visie vastgesteld met negen samenhangende thema's. Aanvullend is in 2023 de sectorale

koers bepaald met de ‘Vaarkaart, digitaal op koers’, met als doel dat waterschappen in 2029 datagedreven en innovatief werken.

Door digitalisering en datagedreven werken verbeteren we besluitvorming, dienstverlening en bedrijfsvoering. Dit draagt bij aan een wendbare organisatie, betere dienstverlening aan inwoners en partners en een grotere weerbaarheid. Een belangrijke randvoorwaarde is dat de digitale basis op orde is. Dit betekent dat HDSR voldoet aan wet- en regelgeving en daarmee zorgt voor digitale weerbaarheid en een duurzame, toegankelijke informatiehuishouding.

De voortgang monitoren we via indicatoren op de beschikbaarheid en kwaliteit van stuurinformatie, het gebruik van digitale dienstverlening, en de mate waarin processen digitaal, veilig en datagedreven zijn ingericht.

Ontwikkelingen en inzet 2027

- In 2027 geven wij verder uitvoering aan de visie op digitale transformatie van HDSR. De activiteiten in deze begroting dragen bij aan de negen thema’s uit deze visie en ondersteunen de sectorale ambitie uit de Vaarkaart.
- Binnen het thema Digitale dienstverlening en klantgericht werken wordt de dienstverlening verder gedigitaliseerd, onder andere door de doorontwikkeling van het klantvolgsysteem en de ondersteuning van Woo-processen. Vanuit het thema Datagedreven werken investeren we in de verdere ontwikkeling van het dataplatform, stuurinformatie en de toepassing van nieuwe technologieën zoals artificial intelligence, zodat data beter kan worden benut voor sturing, besluitvorming en uitvoering.
- Voor een toekomstbestendige digitale organisatie blijven we investeren in een Betrouwbare en schaalbare infrastructuur, waarbij standaardisatie, modernisering en waar mogelijk cloudoplossingen bijdragen aan continuïteit, flexibiliteit en samenwerking. Daarnaast werken we verder aan een Beheerst en betrouwbaar applicatielandschap door onder meer te kijken welke systemen we echt nodig hebben en het beheer daarvan verder te professionaliseren.
- Binnen het thema Informatiebeveiliging en privacy op orde versterken we onze digitale weerbaarheid en treffen we maatregelen om te voldoen aan de eisen van onder meer de Cyberbeveiligingswet (Cbw/NIS2). De uitwerking van digitale weerbaarheid van de operationele technologie wordt nader toegelicht in **paragraaf: 3.2.2.3 Weerbaarheid**. Tegelijkertijd investeren we in Duurzame en toegankelijke informatie, zodat informatie beter vindbaar, betrouwbaar en toekomstbestendig beschikbaar blijft en wordt voldaan aan de Archiefwet.
- Deze ontwikkelingen vragen ook aandacht voor de thema’s Digitaal samen werken & leren, Slimme digitale werkprocessen en Digitaal innoveren. Daarom investeren we in kennis, vaardigheden en capaciteit, zodat digitale mogelijkheden duurzaam kunnen worden toegepast en geborgd in de dagelijkse praktijk. Hiermee werken we stap voor stap aan een wendbare, weerbare en datagedreven organisatie die klaar is voor toekomstige maatschappelijke opgaven.
- HDSR sluit aan bij de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS), omdat digitalisering steeds meer een gezamenlijke overheidsopgave is waarin samenwerking,

standaardisatie en het versterken van digitale weerbaarheid noodzakelijk zijn om maatschappelijke opgaven effectief en veilig te kunnen uitvoeren.

Effect op de begroting
Voor digitale transformatie worden structureel extra middelen ingezet voor de doorontwikkeling van digitale dienstverlening en het klantcontactcentrum (circa € 256.000). Deze middelen worden ingezet voor verdere digitalisering, het beheer en de doorontwikkeling van applicaties die de dienstverlening ondersteunen.

Daarnaast is in eerdere besluitvorming rekening gehouden met een structurele uitbreiding van capaciteit (€ 797.000) en aanvullend budget voor datagedreven werken en digitale innovatie. Hiermee wordt de versnelling en borging van de digitale transformatie mogelijk gemaakt.

Op basis van de huidige inzichten kunnen de voorgenomen ontwikkelingen, waaronder de interne ontwikkelingen op het gebied van AI, informatievoorziening, applicaties en infrastructuur, binnen de beschikbare middelen worden gerealiseerd. Naarmate de projecten verder worden uitgewerkt en geïmplementeerd, wordt beoordeeld of aanvullende middelen noodzakelijk zijn.

De financiële gevolgen van de NDS zijn op dit moment nog onvoldoende concreet. Daarom is hiervoor een p.m.-post opgenomen in de Begroting 2027. Zoals besproken bij de Voorjaarsnota wordt hiermee ruimte behouden om in te spelen op landelijke afspraken en verplichtingen, zonder vooruit te lopen op definitieve besluitvorming en financiële consequenties.

3.2.2.3 Weerbaarheid

Doel
Wanneer HDSR in staat is de bedrijfscontinuïteit langer zelfstandig te waarborgen, door beter voorbereid te zijn op schaarste aan middelen (bijvoorbeeld als gevolg van een gesloten Straat van Hormuz), uitval van energie en andere scenario's, draagt dit direct bij aan een waterveilige leef- en werkomgeving. Met strategische autonomie als doel zorgen we voor weerbare inwoners, weerbare waterbeheerders en een weerbaar watersysteem.

Ontwikkelingen en inzet 2027
De wereldorde zoals we die kenden is ingrijpend veranderd en onzekerder geworden. Als waterschap moeten we weerbaar zijn om onze kritieke taken te kunnen blijven uitvoeren. Zowel bij natuurlijke dreigingen als bij bewuste verstoringen.

Weerbaarheid organisatiebreed

De aanpak van Weerbaarheid beslaat de hele organisatie en bestaat daarmee uit meerdere onderdelen, die waar mogelijk worden belegd in de lijnorganisatie. De aanpak betreft onder andere:

- Fysieke weerbaarheid: verbetering van de beveiliging van kritieke locaties en assets, en de aanschaf van schaarse middelen en noodaggregaten.
- Digitale weerbaarheid: voorbereiding op cyberaanvallen, onder regie van I&A.
- Sociale weerbaarheid: aandacht voor ondermijning en bestuurlijke integriteit.

De organisatie staat niet stil. Een recente test van het noodaggregaat bij het kantoor, tijdens een gesimuleerde stroomuitval, is succesvol verlopen. HDSR zet sterk in op regionale en landelijke samenwerking, wat een randvoorwaarde voor succes is en ook al zijn vruchten afwerpt. Echter, er zijn zorgen over het ontbreken van landelijke regie op noodcommunicatie, wat de weerbaarheid in crisissituaties kan beperken in de communicatie met crisispartners. Weerbaarder worden vraagt extra inzet. Door nu te investeren in preventieve maatregelen, samenwerking en innovatie kan Nederland de weerbaarheid van het waterbeheer vergroten.

Bovenstaande ziet toe op het Weerbaarheidsprogramma in den brede en wat daarmee dusver buiten de lijnorganisatie aan weerbaarheidsmaatregelen genomen moet worden. De doorwerking van de ontwikkelingen en effecten op de begroting die een veranderd dreigingslandschap, nieuwe wettelijke verplichtingen en geopolitieke instabiliteit met zich meebrengen in de lijn van Zuiver en Waterbeheer (WB), specifiek op de weerbaarheid van OT-systemen, worden hieronder kort omschreven.

Weerbaarheid OT-systemen

Binnen Zuiver en Waterbeheer (WB) betreft de weerbaarheid van operationele technologie (OT), in afwijking van delen van het bredere programma primair een lijnverantwoordelijkheid. Het doel is om de weerbaarheid van OT-systemen structureel te borgen binnen het regulier beheer en onderhoud van het zuiverings- en watersysteembeheer. De bedrijfscontinuïteit van deze processen is van vitaal belang voor de samenleving en voor HDSR. Dat beeld wordt onderstreept doordat waterschappen met hun ‘Afvalwaterzuivering’ en ‘Keren en Beheren’ processen als kritieke entiteit aangewezen worden onder de Wet weerbaarheid kritieke entiteiten (Wwke). Aanvullend zullen waterschappen daarmee aan de Cyberbeveiligingswet (Cbw) moeten voldoen. Naast de huidige regelgeving en normen op OT-systemen (onder andere BIO/CSIR, ISO en NEN-normen) zoals genoemd in de aanverwante paragrafen, zullen waterschappen onder de Cbw en de Wwke onder meer maatregelen moeten nemen om kritieke infrastructuur te identificeren om vervolgens beleid te hebben over het verwerven, ontwikkelen, onderhouden en herstellen van kritieke infrastructuur. Beide wetten worden in Q3 2026 van kracht. De precieze doorwerking van deze wetgeving, hoe het zich gaat verhouden tot bestaande normen en wat er precies van de waterschappen vereist wordt, is op het moment van schrijven nog ongewis. Daarmee is ook de impact op het vereiste weerbaarheidsniveau van de OT-systemen binnen Zuiver en Waterbeheer (WB) nog niet goed te bepalen.

Effect op de begroting

Weerbaarheid organisatiebreed

Het beschikbare budget is voldoende om de voorgenomen maatregelen af te dekken. Echter, ontwikkelingen in de weerbaarheidswetgeving, het dreigingslandschap en de risicoacceptatie van het waterschap kunnen extra maatregelen vereisen over de drie assen van weerbaarheid. Met dat voortschrijdend inzicht noteren we weerbaarheid als een p.m.-post.

In de Begroting 2027 zijn middelen opgenomen voor:

- Versterken van kennis op ondermijning door de inhuur van een expert op ondermijning;
- Vooralsnog, als communicatie via de telefonie niet meer mogelijk is, de structurele huur van extra portofoons;
- Een vervolgstudie voor de fysieke beveiliging van onze kritieke assets;
- Het organiseren van noodpakketten op diverse kantoorlocaties.

Weerbaarheid OT-systemen

De eerdergenoemde wetgeving zal ook van toepassing zijn op onze zuiverings– en watersysteembeheerprocessen, waarmee deze ontwikkeling van mogelijk effect kan zijn op de begroting van 2027. Indien uit nader onderzoek blijkt dat aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn en deze niet kunnen worden uitgesteld tot 2028, zal naar verwachting een bestuurlijk voorstel met bijbehorende begrotingswijziging aan het bestuur moeten worden voorgelegd.De financiële gevolgen van de NDS zijn op dit moment nog onvoldoende concreet. Daarom is hiervoor een p.m.-post opgenomen in de Begroting 2027. Zoals besproken bij de Voorjaarsnota wordt hiermee ruimte behouden om in te spelen op landelijke afspraken en verplichtingen, zonder vooruit te lopen op definitieve besluitvorming en financiële consequenties.

3.3 Financieel overzicht

Tabel 5. **Financieel overzicht programma Besturen, organiseren en digitaliseren.**

Begroting 2027 Programma Besturen, Organiseren en Digitaliseren	Realisatie 2025	Begroting 2026 Incl 1e BW	VJN2026 Jaar 2027	Begroting 2027
Kosten				
Rentekosten	207	221	348	220
Afschrijvingskosten	1.768	2.013	2.231	2.103
Personeelskosten	35.230	37.910	41.995	41.636
Overige kosten	18.741	22.394	22.955	23.209
Toevoeging aan bestemmingsreservess	236	243	303	253
Totaal kosten	**56.183**	**62.782**	**67.832**	**67.421**
Overige opbrengsten				
Overige opbrengsten	5.702-	5.647-	6.193-	5.901-
Onttrekking aan bestemmingsreservess	351-	769-	769-	1.000-
Totaal overige opbrengsten	**6.053-**	**6.416-**	**6.962-**	**6.901-**
Saldo kosten en opbrengsten en bestemmingsreserves	**50.129**	**56.366**	**60.870**	**60.520**
Verdeling netto saldo over reguliere taken en dynamische opgaven				
Reguliere taken				
Bestuur, middelen en maatschappij	45.460	49.632	52.535	53.420
Waterbewust leven en genieten van water	-	-	-	313
Totaal netto kosten	**45.460**	**49.632**	**52.535**	**53.733**
Dynamische opgaven				
Digitale Transformatie	3.017	4.293	5.668	4.933
Duurzaamheid	1.328	1.627	1.682	1.564
Weerbaarheid	49	445	605	290
Waterbewust Leven	275	368	378	-
Totaal netto kosten	**4.669**	**6.733**	**8.335**	**6.787**

Toelichting financiële ontwikkelingen

- Personeelskosten: De personeelskosten zijn in lijn met de voorjaarsnota. De toename ten opzichte van de Begroting 2026 betreft onder andere de ontwikkeling van datagedreven werken en digitale innovatie en doorontwikkeling van digitale dienstverlening en het klantcontactcentrum. Daarnaast zijn bij de voorjaarsnota middelen toegevoegd voor professionalisering van de derde lijn (concerncontrol), veiligheid, projectorganisatie en juridische ondersteuning;
- Overige kosten: De overige kosten zijn licht hoger dan volgens de voorjaarsnota. Door de groei van het aantal medewerkers is druk op de huisvesting ontstaan. Voor passende huisvesting is een bedrag van € 475.000 opgenomen; dit was niet voorzien in de voorjaarsnota. Voor verbetering van de inhuur van derden was in de voorjaarsnota een post van € 150.000 opgenomen. Dit is ten tijde van het opstellen van de begroting bijgesteld naar € 50.000;

Dynamische opgaven

- Digitale transformatie: Enerzijds zijn middelen aan de dynamische opgave toegevoegd voor de ontwikkeling van datagedreven werken en digitale innovatie, en voor de doorontwikkeling van digitale dienstverlening en het klantcontactcentrum. Anderzijds is de Begroting 2027 lager dan volgens de Voorjaarsnota 2026 doordat minder gebruik wordt gemaakt van inhuur van specialistische kennis en meer met eigen medewerkers in vaste dienst wordt gedaan. Tot slot is er ook scherper geraamd.
- Weerbaarheid: In de Begroting 2027 zijn middelen opgenomen voor het versterken van kennis over ondermijning door de inhuur van een expert, de structurele huur van extra portofoons, een vervolgstudie naar de fysieke beveiliging van onze kritieke assets en het organiseren van noodpakketten op diverse kantoorlocaties. In de Begroting 2026 waren de middelen voor het strategische thema energie onder deze dynamische opgave opgenomen. In de Begroting 2027 is dit verplaatst naar en toegelicht bij de reguliere taken.
- Waterbewust leven: De middelen voor waterbewust leven zijn verschoven naar de reguliere taken en zichtbaar onder het thema waterbewust leven en genieten van water.

4. Dekkingsmiddelen

4.1 Overzicht dekkingsmiddelen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de dekkingsmiddelen conform de nieuwe BBVW. Daarbij zijn de belastingopbrengsten van de verschillende heffingen weergegeven en worden de overige dekkingsmiddelen apart vermeld. Bij HDSR bestaan deze alleen uit de post Dividenden waarop het te verwachten dividend van de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) is begroot. Bij de berekening van de benodigde dekking uit belastingen en egalisatiereserves wordt deze post in mindering gebracht op de netto kosten.

Binnen HDSR wordt niet gewerkt met een rekenrente maar worden de volledige begrote of gerealiseerde rentekosten verdeeld over de assets en het onderhanden werk. Er is daarom geen sprake van een Saldo van de financieringsfunctie. Ook begroten we geen Overige algemene opbrengsten.

Tabel 6. **Overzicht dekkingsmiddelen (bedragen x € 1.000).**

Dekkingsmiddelen	Realisatie 2025	Begroting 2026 na 1e BW	VJN 2026	Begroting 2027
Belastingopbrengsten				
Watersysteemheffing	96.043	105.217	115.943	115.533
Zuiveringsheffing	75.516	80.253	86.630	87.598
Verontreinigingsheffing	83	214	214	184
Totaal belastingopbrengsten	**171.642**	**185.684**	**202.787**	**203.315**
Overige dekkingsmiddelen				
Dividenden	230	235	240	235
Saldo van de financieringsfunctie	-	-	-	-
Overige algemene opbrengsten	-	-	-	-
Totaal overige dekkingsmiddelen	**230**	**235**	**240**	**235**

4.2 Kostentoedeling

Alle begrote kosten en overige opbrengsten worden geregistreerd op kostendragers. Deze zijn te onderscheiden in twee soorten: kostendragers die direct volledig aan een programma worden toegerekend en kostendragers die bijdragen aan verschillende programma's, de indirecte kostendragers. De kosten op de laatstgenoemde worden via de verhouding van de begrote uren verdeeld naar de directe kostendragers en op die wijze verdeeld over de programma's. Ook voor de berekening van de belastingtarieven wordt gebruik gemaakt van de

kostendragers. De (deels toegerekende) kosten en opbrengsten op de directe kostendragers worden via een verdeelsleutel verdeeld naar de zuiveringsheffing en de watersysteemheffing.

De uiteindelijke toedeling van kosten naar de verschillende belastingcategorieën verschilt per heffing. Binnen de watersysteemheffing wordt de verdeling van de toegerekende netto kosten naar de verschillende belastingcategorieën geregeld door de kostentoedelingsverordening. In de vergadering van het algemeen bestuur is op 19 november 2025 de Kostentoedelings-verordening watersysteemheffing Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden vastgesteld. Dit is de eerste kostentoedelingsverordening die is gebaseerd op de uitgangspunten van het nieuwe belastingstelsel. Daarbij zijn de kenmerken van ons beheergebied zoals de bevolkingsdichtheid en het aantal hectaren natuur en ongebouwd leidend. Deze verordening is ook van kracht voor de belastingen van 2027. De netto kosten van de zuiveringsheffing komen volledig voor rekening van de belastingplichtigen voor het tarief zuiveringsheffing.

Tabel 7. **Kostentoedelingspercentages Begroting 2027.**

Belastingcategorie	**Kostentoedelings-verordening 2026**
Watersysteemheffing Ingezetenen	41,10%
Watersysteemheffing Ongebouwd	6,39%
Watersysteemheffing Natuur	0,05%
Watersysteemheffing Gebouwd	52,46%
Zuiveringsheffing	100,00%

4.3 Lastendruk

Via het eigen belastingstelsel bekostigen de waterschappen hun taken grotendeels zelf. Deze wijze van bekostiging garandeert dat er voldoende geld is voor de essentiële bescherming tegen overstromingen en goed waterbeheer, zonder dat er sprake is van financiële concurrentie met andere overheidstaken. Omdat ieder beheergebied anders is en de besturen van de waterschappen andere keuzes maken, verschilt de belastingdruk van waterschap tot waterschap. In deze paragraaf wordt alleen de belastingdruk voor een meerpersoons-huishouden met een eigen woning weergegeven. De waterschappen hebben dit gezamenlijk als financieel kengetal benoemd en hanteren, voor de vergelijkbaarheid, daarbij dezelfde uitgangspunten.

Tabel 8. **Ontwikkeling Lastendruk meerpersoonshuishouden met eigen woning.**

	HDSR 2025	HDSR 2026	Landelijk gemiddelde 2026	HDSR 2027
Watersysteemheffing Ingezetenen	€ 117,23	€ 126,98	€ 121,26	€ 138,20
WOZ-waarde	*€ 415.512*	*€ 450.000*	*€ 450.000*	*€ 464.400*
Watersysteemheffing Gebouwd tarief	*0,02272%*	*0,02261%*	*0,02981%*	*0,02382%*
Watersysteemheffing Gebouwd	€ 94,40	€ 101,75	€ 134,15	€ 110,64
Zuiveringsheffing (3 vervuilingseenheden)	€ 220,94	€ 235,44	€ 262,08	€ 253,30
Meerpersoonshuishouden met koopwoning	**€ 433**	**€ 464**	**€ 517**	**€ 502**
Ontwikkeling t.o.v. vorig jaar		7,3 %	6,6 %	8,2 %

De WOZ-waarde van de koopwoning in bovenstaande berekening voor 2026 is gesteld op € 450.000. In de rekenvoorbeelden van HDSR, die bij de belastingverordeningen worden gebruikt, worden voor 2026 voor meerpersoonshuishoudens twee verschillende WOZ-waarden gehanteerd: van € 450.000 en van € 600.000. Deze sluiten beter aan bij de WOZ-waarde van de woningen van meerpersoonshuishoudens in ons beheergebied.

Bij het opstellen van de begroting van 2027 is de lastendruk van andere waterschappen voor 2027 nog niet beschikbaar. Daardoor kan alleen een vergelijking worden gemaakt met de gegevens van 2026. Het onderling vergelijken van dergelijke cijfers tussen de verschillende waterschappen is arbitrair en dat geldt dan automatisch ook voor de vergelijking met het landelijk gemiddelde. Voor een goede vergelijking zouden voor alle waterschappen gemiddelde WOZ-waarden van de meerpersoonshuishoudens beschikbaar moeten zijn. Dat is niet het geval. Om die reden is de grafiek met de vergelijking met alle waterschappen niet meer in de begroting opgenomen.

Kwijtschelding

Een waterschap kan op grond van de wet kwijtschelding verlenen als een belastingschuldige niet in staat is om, anders dan met buitengewoon bezwaar, een belastingaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen. Of geheel of gedeeltelijk kwijtschelding wordt verleend hangt af van de betalingscapaciteit en het vermogen van de belastingschuldige. Bij de berekening daarvan mag worden afgeweken van de ministeriële regeling. Bij het bepalen van de kosten van bestaan mogen ruimere regels worden gesteld dan 90% van de bijstandsnorm. HDSR voert een actief en maximaal kwijtscheldingsbeleid en gaat voor de kosten van bestaan uit van 100% van de bijstandsnorm. Uit onderzoek is gebleken dat een hogere kwijtscheldingsnorm niet mogelijk is. Daardoor wordt maximale kwijtschelding verleend. Ook ondernemers die een zelfstandig bedrijf of beroep uitoefenen kunnen voor hun privébelastingen voor kwijtschelding in aanmerking komen. Feitelijk leidt kwijtschelding tot derving van belastingopbrengsten. Dit wordt binnen de belastingcategorieën gecompenseerd door een hoger belastingtarief vast te stellen dan nodig is om het saldo van de kosten en de mutatie van de egalisatiereserve te dekken. Datzelfde geldt voor oninbaar verklaringen.

Aan bijstandsgerechtigden, inwoners die uitsluitend een AOW-uitkering hebben en ondernemers met een BBZ-uitkering, wordt in de regel geautomatiseerd kwijtschelding verleend. Deze groep bestaat ongeveer uit 16.000 belastingplichtige huishoudens en hoeft dan ook geen verzoek om kwijtschelding in te dienen. Dit houdt in dat er voor de zuiveringsheffing rekening wordt gehouden met ongeveer 30.000 automatisch kwijtgescholden vervuilings-eenheden. Kwijtschelding is in principe alleen mogelijk voor de belastingcategorieën Ingezetenen en Zuiveringsheffing, de belastingcategorieën waarbij aan de heffing geen eigendom of bedrijvigheid ten grondslag ligt. Bij de Zuiveringsheffing geldt kwijtschelding dan ook alleen voor woningen. Alleen in uitzonderlijke gevallen wordt ook bij de categorie Gebouwd kwijtschelding verleend. In onderstaande tabel zijn per belastingcategorie de bedragen opgenomen die naar verwachting voor 2027 worden kwijtgescholden. Deze bedragen zijn gebaseerd op de opgave van de heffingsmaatstaven (zie bijlage 2). Bij de vaststelling van de belastingtarieven wordt hiermee rekening gehouden. Op die manier wordt de derving van belastingopbrengsten door het verlenen van kwijtschelding binnen de betreffende belastingcategorie opgevangen. Feitelijk verhoogt kwijtschelding de netto kosten die aan een belastingcategorie zijn toegerekend.

Tabel 9. **Begrote kwijtschelding 2027 (bedragen x € 1.000).**

	Begroting 2026	Begroting 2027	Ontwikkeling 2027/2026
Watersysteemheffing Ingezetenen	3.248	3.525	8,5 %
Watersysteemheffing Ongebouwd	-	-	- %
Watersysteemheffing Natuur	-	-	- %
Watersysteemheffing Gebouwd	-	-	- %
Subtotaal watersysteemheffing	**3.248**	**3.525**	**8,5 %**
Zuiveringsheffing woningen/ bedrijven	3.763	4.095	8,8 %
Subtotaal watersysteem- en zuiveringsheffing	**7.011**	**7.620**	**8,7 %**
Verontreinigingsheffing	-	-	- %
Totaal belastingopbrengsten	**7.011**	**7.620**	**8,7 %**

Tabel 10. **Begrote kwijtschelding 2027 (bedragen x € 1.000).**

	Belastingen 2027	Kwijtschelding 2027	Aandeel kwijtschelding
Watersysteemheffing Ingezetenen	47.910	3.525	7,4 %
Watersysteemheffing Ongebouwd	7.451	-	0,0 %
Watersysteemheffing Natuur	61	-	0,0 %
Watersysteemheffing Gebouwd	60.111	-	0,0 %
Subtotaal watersysteemheffing	**115.533**	**3.525**	**3,1 %**
Zuiveringsheffing woningen/ bedrijven	87.598	4.095	4,7 %
Totaal watersysteem- en zuiveringsheffing	**203.131**	**7.620**	**3,8 %**

De stijging van de begrote bedragen voor kwijtschelding bedraagt gemiddeld 8,7%. Deze stijging houdt ongeveer gelijke tred met stijging van de belastingtarieven waarvoor wordt kwijtgescholden. Voor de watersysteemheffing ingezetenen stijgt de kwijtschelding 8,5% en het tarief met 8,8% en voor de zuiveringsheffing stijgt de kwijtschelding met 8,8% en het tarief met 7,6%. Vooral door het geringe verschil bij ingezetenen lijkt het erop dat de stijging van het aantal

huishoudens die voor kwijtschelding in aanmerking komen nagenoeg tot stilstand is gekomen. Het verschil bij de zuiveringsheffing kan ook te maken hebben met een verschuiving van de kwijtschelding tussen één- en meerpersoonshuishoudens. Ten opzichte van de totale belastingopbrengsten bedraagt de kwijtschelding 3,8%. Dat is vergelijkbaar met vorig jaar maar hoger dan het landelijk gemiddelde. Dit komt doordat het beheergebied van HDSR relatief veel stedelijk gebied heeft.

4.4 Ontwikkeling belastingtarieven

In onderstaande tabel zijn de belastingtarieven voor 2027 afgezet tegen de belastingtarieven van 2026. De berekening van onderstaande tarieven wordt uitgebreid toegelicht in de stukken bij de belastingverordeningen. Deze liggen in dezelfde vergadering van het algemeen bestuur ter besluitvorming voor.

Tabel 11. **Voorgestelde belastingtarieven 2027.**

	Vastgesteld 2026	Begroting 2027 kosten-dekkend	Begroting 2027 voorgesteld	Ontwikkeling 2027/2026
Watersysteemheffing Ingezetenen (per huishouden)	€ 126,98	€ 143,32	€ 138,20	8,8 %
Watersysteemheffing Ongebouwd (per hectare)	€ 120,61	€ 130,05	€ 125,43	4,0 %
Watersysteemheffing Natuur (per hectare)	€ 5,00	€ 4,96	€ 5,00	0,0 %
Watersysteemheffing Gebouwd woningen (van de WOZ-waarde)	0,02261%	0,02514%	0,02382%	5,4 %
Watersysteemheffing Gebouwd niet-woningen (van de WOZ-waarde)	0,02496%	0,02799%	0,02653%	6,3 %
Zuiveringsheffing/ verontreinigingsheffing (per vervuilingseenheid)	€ 78,48	€ 86,47	€ 84,43	7,6 %

4.5 Mate kostendekkendheid

De mate waarin de tarieven per belastingcategorie de aan deze categorie toebedeelde netto kosten dekken zegt iets over benodigde inzet van egalisatiereserves voor een gelijkmatige tariefontwikkeling voor de komende jaren. In onderstaande tabel is per tarief aangegeven in welke mate het tarief de toegerekende netto kosten dekt. Een percentage dat kleiner is dan 100% betekent dat het tarief de kosten niet volledig dekt en een percentage van meer dan 100% betekent dat het tarief hoger is dan kostendekkend. Precies 100% betekent een kostendekkend tarief. Voor het lager dan kostendekkend vaststellen van belastingtarieven is de inzet van egalisatiereserves nodig om, samen met de belastingopbrengsten die via het tarief worden

gegenereerd, alle kosten te dekken. Bij een tarief dat hoger is dan kostendekkend groeit de egalisatiereserve van de betreffende belastingcategorie.

Tabel 12. **Mate van kostendekkendheid belastingtarieven 2027.**

	Begroting 2027 kosten-dekkend	Begroting 2027 voorgesteld	Mate van kosten-dekkendheid 2027	Mate van kosten-dekkendheid 2026
Watersysteemheffing Ingezetenen (per huishouden)	€ 143,32	€ 138,20	96,4 %	96,1 %
Watersysteemheffing Ongebouwd (per hectare)	€ 130,05	€ 125,43	96,5 %	100,9 %
Watersysteemheffing Natuur (per hectare)	€ 4,96	€ 5,00	100,8 %	110,4 %
Watersysteemheffing Gebouwd woningen (van de WOZ-waarde)	0,02514%	0,02382%	94,8 %	93,4 %
Watersysteemheffing Gebouwd niet-woningen (van de WOZ-waarde)	0,02799%	0,02653%	94,8 %	93,4 %
Zuiveringsheffing (per ve)	€ 86,47	€ 84,43	97,6 %	96,1 %

Mate van kostendekkendheid 2027 per heffing (bedragen x € 1.000).

	Kosten	Belasting-opbrengsten	Kosten-dekkendheid 2027	Kosten-dekkendheid 2026
Watersysteemheffing (incl. VOH)	€ 121.082	€ 115.717	95,6 %	95,0 %
Zuiveringsheffing	€ 89.709	€ 87.598	97,6 %	96,1 %
Totaal HDSR	€ 210.791	€ 203.315	96,5 %	95,5 %

Voor de meeste belastingcategorieën worden in 2027 egalisatiereserves ingezet om de tarieven te dempen. Alleen voor Natuur is het tarief hoger dan kostendekkend en worden middelen aan de egalisatiereserves toegevoegd; totaal € 456. De mate van kostendekkendheid is voor de watersysteemheffing ten opzichte van 2026 gestegen van 95,0% tot 95,6% en voor de zuiveringsheffing van 96,1% in 2026 tot 97,6% in 2027. Totaal bedraagt de kostendekkendheid in 2027 96,5%. Dat is 1,0%-punt hoger dan in 2026.

5. Paragrafen

5.1 Financiële positie

5.1.1 Treasury

Wet- en regelgeving
De Rijksoverheid heeft regels opgelegd op het gebied van, onder meer, het financieringsbeleid en rentemanagement door waterschappen. Deze regels zijn opgenomen in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo). De Wet Fido verplicht de waterschappen tot het hebben van een treasurystatuut en het opnemen van een financieringsparagraaf in de begroting en het jaarverslag. Het treasurybeleid van HDSR is vastgelegd in de verordening Beleids – en verantwoordingsfunctie Waterschap HDSR en in het Treasurystatuut. Ons beleid is gericht op het financieren van activiteiten tegen zo laag mogelijke financieringskosten, waarbij de renterisiconormen worden gehanteerd. Het waterschap financiert zijn taakuitoefening met eigen vermogen (reserves) en vreemd vermogen (leningen en rekening-courant).

Ontwikkelingen en rentevisie
Door eigen waarneming en informatie vanuit de bankwereld wordt getracht de renteverwachting te bepalen. Dit blijft moeilijk te voorspellen door economische en internationale ontwikkelingen (onder meer de inflatieontwikkelingen en de geopolitieke spanningen). De basis van onze rentevisie vormt de renteverwachting over 12 maanden van de grote Nederlandse banken. Daarbij adviseert het adviesbureau Thésor over relevante renteontwikkelingen, waarvan hieronder de hoofdlijn wordt weergegeven.

Hoewel de inflatie in de eurozone eerder dit jaar was afgenomen tot rond het streefniveau van de ECB van 2%, is de inflatiedruk de afgelopen maanden weer toegenomen. De stijging van de energieprijzen als gevolg van het conflict in het Midden-Oosten zorgde voor hogere inflatieverwachtingen en oplopende rentes. Zoals blijkt uit de ontwikkelingen van de afgelopen zomermaanden, zijn alle ontwikkelingen in die regio dagkoersen. Intussen (eind augustus 2026) laait het conflict alweer op. De energiemarkt (en in die regio de gehele logistieke keten) blijft hiermee gevoelig voor verstoringen en de schade aan bijvoorbeeld energie-infrastructuur werkt nog altijd door in de energievoorziening. Hierdoor blijven inflatierisico's aanwezig. De ECB heeft zowel per juni als september 2026 de beleidsrente met 25 basispunten verhoogd. Hierdoor zijn de korte geldmarktrentes opgelopen. Aanvullende renteverhogingen later dit jaar lijken minder waarschijnlijk. Voor kortlopende financieringsvormen zoals rood staan en kasgeldleningen werkt deze rentestijging direct door in de rentelasten.

Eind augustus 2026 bedraagt de rente op de kapitaalmarkt voor een lening met een rentevaste periode (fixe) van 30 jaar ongeveer 3,80%. Een lening met een looptijd van 10 jaar zou op datzelfde moment circa 3,60% bedragen. Vanuit voorzichtigheid rekent HDSR in haar meerjarenbegroting met een rente voor nieuwe financiering van 4,00%.

De in rekening gebrachte rente op het rekening-courant krediet van HDSR is, als gevolg van de lager liggende Euribor rentes nog altijd voordeliger dan langlopende financiering. Als gevolg van deze daling blijft het aantrekkelijk om deels in de financieringsbehoefte te voorzien door middel van financiering met kort geld (binnen de kaders van de Wet FIDO). Temeer ook ter voorkoming van overliquiditeit.

De financiering van de activiteiten is gebaseerd op integrale financiering. Er wordt in ieder geval een langlopende geldlening aangetrokken als de kasgeldlimiet (structureel) dreigt te worden overschreden. De uiteindelijke keuze voor een looptijd hangt af van de duur van de financieringsbehoefte, de actuele renteomstandigheden op het moment van afsluiten van de lening en de inpasbaarheid van deze looptijd in de bestaande langgeldleningenportefeuille. Om een te risicovolle financieringspositie te voorkomen zijn wettelijke normen vastgelegd voor de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Liquiditeitsprognose, financieringsbehoefte en transacties
De langjarige liquiditeitsprognose is bijgewerkt op basis van de Begroting 2027 en de meerjarenraming met als basis de verwachte liquiditeitspositie per 31 december 2026. De verwachting is dat er in 2027 een financieringsbehoefte ontstaat van ongeveer € 85 miljoen. Hierbij is rekening gehouden met de ontvangst van ongeveer € 32 miljoen voor de overdracht Merwedekanaal. De komende jaren wordt een jaarlijkse financieringsbehoefte voorzien van tussen de € 85 en € 130 miljoen. Een deel van de meerjarige financieringsbehoefte is in 2023 al ingevuld door € 80 miljoen leningen met uitgestelde opnamedatum aan te trekken, hiervan is afgelopen 3 jaar al € 60 miljoen gestort en volgt nog € 20 miljoen in 2027. Daarmee is het renterisico voor dat volume verlaagd. De resterende financieringsbehoefte moet komende jaren nog ingevuld worden, hierover loopt HDSR renterisico (risico op een hoger dan begrote rente). Van de financieringsbehoefte kan maximaal € 30 miljoen binnen rekening courant worden gefinancierd (kredietlimiet). Aanvullend kan kortlopend worden gefinancierd met kasgeldleningen binnen de kasgeldlimiet. In 2027 is het voornemen de kredietlimiet binnen rekening courant te verruimen, deze is afgelopen jaren niet meegegroeid met de begroting.

Een methode om het renterisico in beeld te brengen is de bedrijfseconomische renterisicometing (totaal externe financieringsbehoefte waarover renterisico wordt gelopen afgezet tegen het totale saldo externe financiering in betreffende jaar). Een acceptabele signaleringswaarde hiervoor is 15%. Dit ter voorkoming van risicopieken in enig jaar. Deze norm betekent dat HDSR stuurt op een spreiding van renterisico's (signalerend) die spreidt over minimaal 7 jaar. In onderstaande tabel is een mandaat berekend voor af te sluiten financiering in 2027 van 100% van de financieringsbehoefte voor het jaar 2027, 50% voor het jaar 2028, 25%

voor de jaren 2029 en 2030 en 10% voor het jaar 2031. In totaal betreft dit ongeveer € 190 miljoen. Met dit mandaat kan de treasurycommissie in 2027 op basis van de ontwikkelingen in liquiditeitsbehoefte en rentevooruitzichten keuzes maken in de beheersing van het renterisico. Daarmee kan bijvoorbeeld ook onderzocht worden of het verstandig is evenals in 2023 een deel van de meerjarige financieringsbehoefte met uitgestelde opnamedatum aan te trekken. Hiermee kan gestuurd worden om de komende 5 jaar (ruim) binnen een bedrijfseconomisch renterisico van 15% te blijven. Daarbij worden we ondersteund door adviesbureau Thésor en wordt rekening gehouden met eventuele actualiteiten (materiele veranderingen in de liquiditeitsprognose en renteverwachtingen). Bij deze keuzes spelen ook de hardheid van de benodigde financiering en de risicobereidheid van HDSR mee.

Tabel 13. **Financieringsbehoefte volgens liquiditeitsprognose en geplande invulling (bedragen x € 1.000).**

Omschrijving	2027	2028	2029	2030	2031
Financieringsbehoefte kortlopend (mutatie rekening courant)	9.235	2.026	555	8.322	-3.733
Financieringsbehoefte langlopende leningen	85.000	125.000	85.000	130.000	105.000
Totaal financieringsbehoefte	94.235	127.026	85.555	138.322	101.267
Vastgelegd met uitgestelde opnamedatum (langlopend)	20.000	0	0	0	0
Resterende financieringsbehoefte (renterisico)	74.235	127.026	85.555	138.322	101.267
Bedrijfseconomisch renterisico	13,8%	19,6%	11,9%	16,4%	10,9%
Mandaat aantrekken langlopende leningen in 2027 (%)	100%	50%	25%	25%	10%
Mandaat aantrekken langlopende leningen (€)	65.000	62.500	21.250	32.500	10.500
Bedrijfseconomisch renterisico bij volledige invulling mandaat	1,7%	11,3%	10,1%	14,5%	11,2%

De weergegeven financieringsbehoefte is met name een gevolg van de geplande uitvoering van grote projecten zoals opgenomen in de meerjaren investeringsraming (bijvoorbeeld Sterke Lekdijk en rwzi's Zeist en Nieuwegein en medicijnrestenverwijdering). Anderzijds zorgt het inzetten van bestemmingsreserves en egalisatiereserves ter dekking van de toenemende exploitatielasten ook voor financieringsbehoefte. De omvang en timing van de financierings-behoefte zijn onzeker vanwege de grote inkomende subsidiestromen voor projecten zoals de Sterke Lekdijk en het grillige verloop van de investeringsuitgaven. Daardoor kan er tijdelijk sprake zijn van een liquiditeitsoverschot of aanvullende kortlopende financieringsbehoefte. Hierbij kan in deze onvoorziene omstandigheden de financieringsbehoefte worden ingevuld met de kortgeldfaciliteiten (rekening-courant krediet of kasgeldleningen) binnen de kasgeldlimiet.

De reguliere aflossingsverplichtingen op bestaande leningen bedragen € 15,0 miljoen. De aflossingen zijn ook opgenomen in de liquiditeitsprognose 2027. Vanwege de

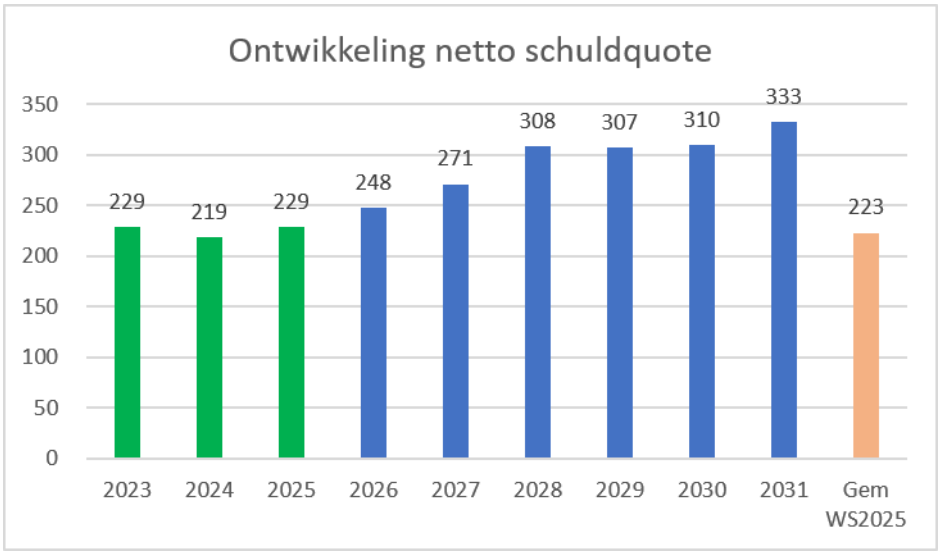
financieringsbehoefte is het nodig dit te herfinancieren. De verwachte stand van de langlopende leningen inclusief de financieringsbehoefte per 31 december 2027 bedraagt € 508 miljoen. Het verwachte verloop van de langlopende leningen is in de onderstaande tabel verwerkt.

Tabel 14. **Financieringsportefeuille 2027 (bedragen x € 1,0 miljoen).**

Omschrijving	Mutatie	Bedrag
Prognose: langlopende leningen 31 december 2026		438,1
Reguliere aflossingen 2027	-15,0	
Financieringsbehoefte lange termijn	85,0	
Prognose: langlopende leningen 31 december 2027		508,0

Als gevolg van de toenemende financieringsbehoefte zal de schuldquote (verhouding netto schulden t.o.v. belastingopbrengsten) na jaren van daling tot vlakke ontwikkeling een stijging laten zien. In onderstaande grafiek is te zien dat HDSR nog rond het gemiddelde van de waterschappen (boekjaar 2025) zit. De prognose voor komende jaren is indicatief en afhankelijk van beleidskeuzes en de realisatie van de investeringsprojecten en ontwikkeling van de belastingopbrengsten. De keuze bij de Voorjaarsnota 2026 om minder kosten te activeren is verwerkt in deze prognose en laat daardoor een lagere schuldquote ontwikkeling zien dan in de begroting van vorig jaar. Zie verder ook hoofdstuk 5.1.8 kengetallen en signaalwaarden voor de financiële positie van het waterschap.

Figuur 1: Ontwikkeling netto schuldquote.

Schatkistbankieren

Sinds eind 2013 gelden de regels voor het Schatkistbankieren. Dit heeft tot gevolg dat alle provincies, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen hun tegoeden moeten aanhouden in de Nederlandse schatkist. De financiële gevolgen voor ons waterschap zijn beperkt. Alleen in geval van overliquiditeit wordt tijdelijk een bedrag gestort op een rekening bij de overheid.

Risicobeheer

De houding van HDSR ten aanzien van financiële risico's is defensief en risicomijdend. Het interne risicobeleid richt zich op het inzichtelijk maken, beheersen of verminderen van toekomstige risico's. De uitvoering van de treasurytaak mag niet leiden tot een vergroting van de risico's voor onze organisatie. Hierbij geldt dat het niveau van renterisico's in de komende jaren de wettelijke normen niet overschrijdt. Met de wettelijke normen bedoelen wij de kasgeldlimiet en de renterisiconorm, zoals vastgelegd in de Wet Fido (zie onderdeel externe toetsing).

Interne toetsing
De treasury-activiteiten blijven ook in 2027 een onderzoeksonderwerp bij de interne rechtmatigheids-controle.

Externe toetsing
De provincie Utrecht is aangewezen als toezichthouder voor de Wet Fido. Zij toetst of aan de normen uit de Wet Fido wordt voldaan. Er zijn twee wettelijke normen te onderscheiden:

- Kasgeldlimiet;
- Renterisiconorm.

Kasgeldlimiet
De wettelijke kasgeldlimiet bepaalt hoeveel, gemiddeld over een periode van 3 maanden, maximaal met kort geld (rekening-courant) gefinancierd mag worden. De kasgeldlimiet wordt berekend als een percentage van het begrotingstotaal per 1 januari van het betreffende begrotingsjaar. Voor waterschappen is dit vastgesteld op maximaal 23%. De kasgeldlimiet bedraagt voor het waterschap in 2027 ongeveer € 69,409 miljoen.

Renterisiconorm
De renterisiconorm is een percentage van het begrotingstotaal. Voor waterschappen is het percentage bepaald op maximaal 30% van het begrotingstotaal. De renterisiconorm heeft als doel het renterisico bij herfinanciering te beheersen. Dit betekent dat jaarlijks niet meer dan 30,0% van het begrotingstotaal mag worden geherfinancierd. Het renterisicopercentage in 2027 bedraagt voor het waterschap circa 5,0% en is berekend door de aflossingen vanuit de leningenportefeuille af te zetten tegen het begrotingstotaal. Het renterisicopercentage ligt ruim binnen de norm.

***Tabel 15.*Renterisiconorm van het begrotingstotaal (bedragen x € 1,0 miljoen).**

Omschrijving	Bedrag	Percentage	Toelichting
Begrotingstotaal 2027	301,8		Bruto begrotingstotaal incl. MRB
1. Renterisico 30% van begroting	**90,5**	30,0 %	% van begrotingstotaal
A. Renteherzieningen	0,0		
B. Aflossingen	15,0		Aflossingen in 2027
2. Renterisico (A en B)	**15,0**		Berekende renterisico
1. Renterisiconorm	**90,5**	30,0 %	% van begrotingstotaal
2. Renterisico werkelijk	**15,0**	5,0 %	% van begrotingstotaal
3. Ruimte renterisiconorm	**75,5**	25,0 %	% van begrotingstotaal

Tussentijdse rapportages

In de tussentijdse rapportages (Burap) wordt verantwoording over de financieringstransacties afgelegd en waar vereist het beleid bijgesteld op basis van de geactualiseerde liquiditeitsprognose.

5.1.2 Rentelasten

De rentelasten en -baten bestaan uit de rentelasten op externe financiering zoals (kas)geldleningen en saldo in rekening courant en interne rentelasten op bestemmingsreserves of waarborgsommen waaraan rente wordt toegevoegd. De rentelasten worden per maand berekend en omgeslagen over het totaal aan materiële en immateriële vaste activa met een aantal uitzonderingen. De omslagrente varieert daardoor per maand en er ontstaat geen renteresultaat omdat alles direct wordt verdeeld. Het onderhanden werk op de investeringsprojecten maakt ook onderdeel uit van de vaste activa waaraan maandelijks rente wordt toegerekend. De rente op het onderhanden werk wordt ten laste van de exploitatie geboekt bij de gekoppelde kostenplaats en kostendrager. De rente op het onderhanden werk wordt vervolgens direct door geboekt naar de projecten. De tegenboeking hiervan vormt een opbrengst in de exploitatie zodat dit wegvalt tegen de eerdere renteboeking. Hierdoor is inzichtelijk hoeveel rente er naar de investeringsprojecten gaat en niet direct door belastingopbrengst gedekt hoeft te worden. En op deze manier wordt het onderhanden werk verhoogd, worden de rentelasten bij gereed komen van een project geactiveerd en vervolgens afschreven over de periode dat het actief in gebruik is. Uitgezonderde activa waarover geen rente wordt berekend zijn de gronden en projecten waarbij sprake is van voorfinanciering (bijvoorbeeld wanneer ontvangen subsidie voor de investeringskosten uit worden ontvangen). In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de rentelasten en het begrote gemiddelde omslagpercentage. Het omslagpercentage stijgt doordat de rente op nieuwe leningen hoger ligt dan op de bestaande portefeuille.

***Tabel 16.*Overzicht rentelasten en omslagrente (bedragen x € 1.000).**

	2026*	2027
Rentelasten geldleningen	10.347	14.033
Rentelasten rekening courant	478	527
Interne rentelasten	109	439
Totaal rentelasten	**10.934**	**14.999**
Omslagrente	2,0%	2,3%
Rentelasten exploitatie	8.618	9.826
Rentelasten investeringen	2.316	5.173

**Na 1e Begrotingswijziging 2026*

5.1.3 Weerstandsvermogen

Inleiding

Het weerstandsvermogen is het vermogen van een waterschap om financiële tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat de normale bedrijfsvoering wordt aangetast. Door voldoende weerstandsvermogen aan te houden wordt voorkomen dat grote financiële tegenvallers zich direct vertalen in een hogere factuur voor de belastingplichtigen.

Risicomanagement

Het beleid dat HDSR voert ten aanzien van risicomanagement is vastgelegd in de "Beleidsnota Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2024-2027". In deze nota is de werkwijze vastgelegd en zijn de uitgangspunten bepaald ten aanzien van weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen. Op basis hiervan is de paragraaf weerstandvermogen opgesteld.

HDSR acht het noodzakelijk om risico's inzichtelijk te hebben, daarom wordt twee keer per jaar een risico-inventarisatie uitgevoerd. Hierbij wordt het softwareprogramma NARIS® (Nederlands Adviesbureau Risicomanagement-Informatie Systeem) gebruikt. Het actuele risicoprofiel komt tot stand door interviews met betrokkenen. Op hoofdlijnen zijn de risico's onder te verdelen in:

- Strategische/ tactische risico's: deze raken het bestuur en hebben te maken met de lange termijndoelstellingen van het waterschap. Het zijn zowel interne als externe risico's waaronder proces- en projectrisico's;
- Compliance- en verslaggevingsrisico's: dit betreffen de risico's die samenhangen met het voldoen aan de wet- en regelgeving en de risico's die samenhangen met het tijdig en juist rapporteren aan interne en externe belanghebbenden;
- Operationele risico's: deze zijn onder te verdelen in veiligheidsrisico's en risico's die voortkomen uit projecten en processen. Bij de laatste twee soorten gaat alleen om risico's die, onder andere vanwege de omvang, niet binnen het project of de normale bedrijfsvoering kunnen worden opgevangen en daardoor bestuurlijk relevant zijn. Het waterschap bestaat om veiligheidsrisico's die te maken hebben met de missie weg te nemen. Hiervoor is een apart calamiteitenplan.

In totaal zijn 50 risico's in beeld gebracht en gekwantificeerd door de afdelingen. De grootste risico's van HDSR liggen in de projectensfeer bij de projecten Sterke Lekdijk (uitvoeringsrisico's in de realisatiefases) en claims als gevolg van schade aan oevers door onze activiteiten (bijv. baggeren). De grootste compliance risico's liggen op het gebied van het voldoen aan effluent-kwaliteitseisen op rwzi Utrecht. Het grootste procesrisico betreft ICT Cybercrime (virus, hacken).

Benodigde weerstandscapaciteit
Het te voeren beleid voor het aanhouden en berekenen van het 'weerstandsvermogen' is, net als risicomanagement, vastgelegd in de "*Beleidsnota Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2024-2027*". De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de omvang van de middelen en de mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken, waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. De benodigde weerstandscapaciteit is het bedrag dat nodig is om alle risico's financieel af te dekken. Het gaat dan om de (rest)risico's waarvoor binnen de projecten of programma's geen (kostenefficiënte) maatregelen zijn of kunnen worden getroffen. De laatste actualisatie van het risicoprofiel is uitgevoerd in de zomer van 2026. Daaruit volgt dat het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 6,842 miljoen. Sinds het jaarverslag 2025 zijn de meeste risico's gelijk gebleven of in meer of mindere mate groter geworden. De benodigde weerstandscapaciteit is ten opzichte van het jaarverslag 2025 met ongeveer € 0,6 miljoen gestegen.

Afgenomen risico's zijn:
- Het door AGV-eisen van acute maatregelen voor het niet kunnen voldoen aan de effluenteisen van de rwzi Utrecht (op dit risico is een correctie in de gevolgklasse doorgevoerd omdat het eventuele maatregelen in de investeringensfeer betreffen waarvan de financiële consequenties via de P&C-cyclus in de meerjarenbegroting doorwerken en niet ten laste van het weerstandsvermogen komen);
- Claim of naheffing in het kader van de wet DBA.

Toegenomen risico's zijn:
- HDSR kan onvoldoende water inlaten bij Wijk bij Duurstede (dit risico is toegenomen doordat de kans op droogte in recente klimaatscenario's is toegenomen);
- Sterke Lekdijk: werkelijke kosten van zowel de plan- als realisatiefase liggen hoger dan de subsidie van het HWBP.

Nieuw opgenomen risico's zijn:
- Het niet tot een gunning leiden van de aanbesteding bij een zogenaamd 2-fasen contract;
- Naheffingsrisico van zogenaamd 'eigenbouwerschap'.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de omvang van de middelen (en de mogelijkheden om deze te genereren) waarover het waterschap beschikt of kan beschikken,

waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. De algemene reserves (watersysteem en zuivering) vormen het beschikbare weerstandsvermogen. De algemene reserve kan worden gevoed uit het resultaat van het voorafgaande jaar; een besluit hierover wordt genomen bij behandeling van de jaarrekening door het algemeen bestuur.

Omvang en beoordeling van de weerstandscapaciteit ultimo 2025
Onderstaande tabel geeft de beschikbare weerstandscapaciteit en de reserves door het algemeen bestuur.

Tabel 17. **Algemene reserve (bedragen x € 1,0 miljoen).**

Algemene reserves	**Stand ultimo 2025**
Watersysteem	5,436
Zuivering	6,844
Totaal algemene reserve	**12,280**

Ratio weerstandsvermogen: relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de organisatie in staat is middelen vrij te maken (weerstandscapaciteit) om onverwachte financiële tegenvallers (risico's) op te vangen. De ratio weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit.

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, wordt gekeken naar de verhouding tussen de gewenste weerstandscapaciteit (op basis van de financieel gekwantificeerde risico's) en de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van de berekening vormt het weerstandsvermogen, zoals hieronder weergegeven. Deze berekening is gebaseerd op de stand van de algemene reserves volgens jaarrekening 2025.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{\text{€ 12,280 miljoen}}{\text{€ 6,842 miljoen}} = 1{,}79$$

Zoals in de 'Beleidsnota Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2024-2027' is vastgesteld, waarderen we de ratio weerstandsvermogen volgens onderstaande normtabel. HDSR streeft naar een ruim voldoende weerstandsvermogen met een ratio weerstandvermogen die groter is dan 1,4 en lager is dan 2,0. Aan dit streven wordt invulling gegeven door deze ratio bij de jaarrekening opnieuw te bepalen en indien nodig besluitvorming aan het algemeen bestuur voor te leggen om de omvang van de algemene reserves bij te stellen.

Normtabel

Tabel 18. **Normtabel weerstandsvermogen.**

Weerstand velden		
Waarderingscijfer	*Ratio*	*Betekenis*
A	> 2.0	Uitstekend
B	1.4 – 2.0	Ruim voldoende
C	1.0 – 1.4	Voldoende
D	0.8 – 1.0	Matig
E	0.6 – 0.8	Onvoldoende
F	< 0.6	Ruim onvoldoende

Op basis van de vastgestelde norm blijkt dat de ratio weerstandsvermogen van HDSR zich op dit moment binnen de gestelde marge bevindt. Dit houdt in dat er geen mutaties van de algemene reserves nodig zijn ten laste of ten gunste van de egalisatiereserves. Mutaties in de reserves vinden plaats bij vaststelling van de jaarrekening. Zie verder ook hoofdstuk 5.1.8 kengetallen en signaalwaarden voor de financiële positie van het waterschap.

5.1.4 Reserves

Tabel 19. **Egalisatiereserves (bedragen x € 1.000).**

Egalisatiereserves 2027	**Stand 1-1-2027***	**Dotatie 2027**	**Onttrekking 2027**	**Stand 31-12-2027**	**Dekking**
Watersysteemheffing ingezetenen	14.638	0	1.779	12.859	25,9%
Watersysteemheffing overig ongebouwd	3.201	0	274	2.927	37,9%
Watersysteemheffing natuur	47	0,456	0	47	78,1%
Watersysteemheffing gebouwd	24.345	0	3.312	21.033	33,2%
Subtotaal Watersysteemheffing	42.231	0	5.537	36.693	30,5%
Zuiveringsheffing	20.861	0	2.111	18.750	20,9%
Totaal bestemmingsreserves tariefegalisatie	**63.092**	**0**	**7.476**	**55.616**	**26,4%**

** De stand per 1-1-2027 is gebaseerd op de jaarrekening van 2025 en de begroting van 2026 (inclusief de 1e begrotingswijziging).*

Tabel 20. **Bestemmingsreserves (bedragen x € 1.000).**

	Bestemmingsreserves	Beginstand 2027*	Toevoeging 2027	Ont-trekking 2027	Eindstand 2027
1	Transitie	1.566	0	725	841
2	Groen/blauwe diensten	5	450	462	-7
3	HWBP-projecten	455	0	0	455
4	Inzet KWA (Havenbedrijf Rotterdam)	3.151	57	0	3.208
5	Restauratie Woerdersluis	3.995	0	937	3.057
6	Assetmanagement	269	0	0	269
7	Innovatie Revolving Fund	1.026	0	0	1.026
8	Impulsregeling Water in de leefomgeving	3.251	1.875	1.875	3.251
9	Overwaarde SNB Samenwerking	4.002	0	198	3.804
10	Wet Open Overheid (Woo)	676	163	75	764
11	Baggerprogramma	1.161	6.646	7.247	560
12	Revolving Fund	1.000	0	0	1.000
13	Verkiezingen	290	90	200	180
14	Solidariteitsbijdrage HWBP	522	0	0	522
15	Overdracht Merwedekanaal	0	26.027	600	25.427
	Totaal	**21.369**	**35.308**	**12.319**	**44.358**

** De beginstand 2027 is gebaseerd op de eindstand 2025 en de begroting 2026.*

De bestemmingsreserves zijn hieronder per onderwerp toegelicht.

Ad 1. Transitie

Uit deze reserve wordt in 2027 rekening gehouden met een onttrekking van € 0,725 miljoen om incidentele kosten van de verandering van de organisatie op te vangen. Voorbeelden van deze kosten zijn het opleiden en inwerken van nieuwe medewerkers en extra kosten voor het alvast aantrekken van nieuwe medewerkers in het kader van aankomende pensioneringen. Daarnaast is voor het project ‘hartslag organisatie en sturingsinformatie’ € 240.000 in de Begroting 2027 opgenomen met dekking uit de bestemminsgreserve transitie. Dit zijn kosten voor twee afzonderlijke projecten; het uitwerken van de ‘hartslag organisatie’ en benodigde ‘sturingsinformatie’. De kosten hebben betrekking op tijdelijk ingehuurde expertise voor het programmamanagement.

Ad 2. Groen/Blauwe diensten

Deze reserve is ingesteld ten laste van het jaarrekeningresultaat 2016 voor cofinanciering van groen/blauwe diensten door de Stichtse Rijnlanden aan externe partijen (agrarische collectieven). Met het vormen van deze bestemmingsreserve kunnen voor dit doel bestemde bedragen worden gemuteerd. Voor 2027 wordt € 0,450 miljoen aan de bestemmingsreserve toegevoegd en € 0,462 miljoen onttrokken ter dekking voor kosten.

Ad 3. HWBP-projecten
Deze bestemmingsreserve is bij de jaarrekening van 2017 ingesteld en gevuld met het positieve saldo van het voorverkenningstraject Project Overstijgende Verkenning Dijkversterking Centraal Holland. Deze reserve is specifiek ingesteld voor het opvangen van onvoorziene lasten verbonden aan HWBP-projecten, die door HDSR worden uitgevoerd.

Ad 4. Inzet KWA (Havenbedrijf Verdieping Nieuwe Waterweg)
In het boekjaar 2018 is € 2,750 miljoen van het Havenbedrijf Rotterdam ontvangen. Het havenbedrijf heeft de Nieuwe Waterweg verdiept en daardoor zal in de toekomst de KWA vaker en langduriger moeten worden ingezet. Deze bijdrage is bedoeld als compensatie voor de voorziene extra kosten die uit de extra inzet voortvloeien, zowel bij Hoogheemraadschap van Rijnland (HHR) als bij ons waterschap. In overleg met HHR is besloten om deze bestemmingsreserve (grotendeels) in te zetten om een deel van de investeringsuitgaven van het Gemaal Kromme Rijn te dekken. Dit gemaal is een structurele oplossing voor de aanvoer van zoet water in tijden van droogte. Deze onttrekking zal na 2028 plaatsvinden. Voor het begrotingsjaar 2027 zijn geen onttrekkingen begroot. Wel worden, volgens afspraak en als uitzondering, renteopbrengsten aan deze bestemmingsreserve toegerekend. Dat leidt in 2027 tot een storting van € 57.250.

Ad 5. Restauratie Woerdersluis
Het eigendom van de Woerdersluis in Spaarndam wordt door HDSR overgedragen aan het Hoogheemraadschap van Rijnland. Ons waterschap draagt nog bij aan de kosten van de restauratie. Bij de jaarrekening 2025 is besloten vanuit de egalisatiereserve Watersysteemheffing € 1,25 miljoen aan de bestemmingsreserve toe te voegen. Dit zal bij de jaarrekening 2026 nogmaals gebeuren. In 2027 start de restauratie en is een bijdrage van € 937.500 begroot.

Ad 6. Asset management
In de Jaarrekening 2020 is een bestemmingsreserve Asset Management ingesteld. De bestemmingsreserve is nodig om goed vanuit de beginselen van asset management te kunnen werken. Bij asset management is het belangrijk om beslissingen te kunnen nemen die leiden tot kosten die buiten de kapitaallasten vallen. Hierbij valt te denken aan kosten voor verkenningen van doelmatige investeringsprojecten of inhaalafschrijvingen van doelmatige vervangingsinvesteringen. Omdat het benodigde bedrag hiervoor per jaar sterk kan variëren wordt gekozen voor een stabiele begroting en jaarrekening door het vormen van een bestemmingsreserve. In de Begroting 2027 worden geen kosten voor deze activiteiten begroot.

Ad 7. Innovatie Revolving Fund
In de Jaarrekening 2021 is een bestemmingsreserve Innovatie Revolving Fund ingesteld. In de komende jaren is behoefte aan middelen om innovatieve projecten op te starten. Vanwege hun innovatieve karakter is de onzekerheid of deze projecten ook tot investeringen zullen leiden, groter dan bij reguliere projecten. Als een project niet tot een investering leidt, worden de

gemaakte onderzoekskosten ten laste van de exploitatie gebracht. Wat ongewenste fluctuaties van de kostenontwikkeling tot gevolg kan hebben over de jaren heen. Zonder een dekkingsmiddel kan dit risico ertoe leiden dat innovatieprojecten niet van de grond komen. Door een bestemmingsreserve in te stellen is een vast bedrag beschikbaar voor meerdere jaren om in te zetten ter dekking van de onderzoekskosten van innovatieve projecten die het niet tot een investering hebben gebracht.

Ad 8. Impulsregeling Water in de leefomgeving
Samen met gemeenten wordt gewerkt aan ondersteuning van maatregelen voor een gezond en toekomstbestendig watersysteem in de stad, via meerjarige afspraken. Hierbij speelt de Impulsregeling water in de leefomgeving een grote rol. In 2027 is € 3,251 miljoen beschikbaar voor deze regeling. Er wordt naar verwachting € 1,875 miljoen toegevoegd aan deze bestemmingsreserve en ook € 1,875 miljoen onttrokken. Dit bedrag is onderverdeeld in vier delen: € 1,0 miljoen voor klimaatadaptatie, € 583.000 voor gezond water, € 292.000 voor gezond water Utrecht en € 100.000 voor circulaire waterketen.

Ad 9. Overwaarde SNB Samenwerking
In de Jaarrekening 2023 is besloten om uit het restant van de bestemmingsreserve voor de sloop van de RWZI Utrecht een bedrag van € 5,250 miljoen toe te voegen aan de bestemmingsreserve Overwaarde SNB. De betaalde overwaarde van € 5,250 miljoen wordt over de levensduur van de installatie ten laste van deze bestemmingsreserve afgeschreven (of geherwaardeerd). In 2027 wordt € 0,198 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserve.

Ad 10. Wet Open Overheid
Vanaf 2022 is de Wet open overheid in werking getreden. De kosten van de uitvoering hangt af van het aantal verzoeken om gegevens openbaar te maken. Deze onvoorspelbaarheid van de kosten maakt dat er een bestemmingsreserve is ingesteld. Voor de implementatie en uitvoering van deze wet stelt het ministerie van BZK voor de periode 2022-2027 een bijdrage beschikbaar. Voor 2027 is de verwachting dat de te ontvangen subsidie hoger is dan de kosten. Hierdoor loopt de bestemmingsreserve op naar € 0,764 miljoen.

Ad 11. Baggerprogramma
Kosten voor baggerwerkzaamheden fluctueren per jaar, vandaar dat deze bestemmingsreserve is gevormd. Voor 2027 is de verwachting dat de onttrekking aan de reserve € 600.000 hoger is dan de toevoeging. Er zitten voldoende middelen in de reserve om dit verschil op te vangen.

Ad 12. Revolving Fund
In de Jaarrekening 2024 is, volgens besluitvorming bij Voorjaarsnota 2024, deze bestemmingsreserve ingesteld. De activiteiten die in het kader van het NPLG gaan plaatsvinden, worden niet alleen gefinancierd uit de HDSR-begroting. Voor de exploitatie uitgaven zullen ook rijks- en provinciale middelen beschikbaar komen. Om te voorkomen dat de financiële afhandeling vertraging oplevert voor de voorbereidingsfase van de gebiedsprojecten, is deze

bestemmingsreserve in het leven geroepen. Hierdoor wordt het mogelijk gebruik te maken van voorfinanciering uit eigen middelen vóór dat de definitieve (co)financiering van Rijk en Provincie uit NPLG / UPLG beschikbaar is. De ontvangen (co)financiering zal weer terugstromen in het ‘revolving fund’ zodat later weer andere gebiedsgerichte activiteiten voorgefinancierd kunnen worden. De onttrekkingen uit de bestemmingsreserve zullen onderbouwd worden aan het algemeen bestuur middels een begrotingswijziging.

Ad 13. Verkiezingen

Deze bestemmingsreserve dekt de kosten van communicatie en projectleiding af voor de verkiezingen die één keer in de vier jaar worden gehouden. In 2024 is uit de algemene reserve een extra dotatie gedaan om het budget voor de volgende verkiezingen al op een passende hoogte te brengen. In 2027 wordt naar verwachting € 90.000 gedoteerd en € 200.000 onttrokken aan de reserve. De eindstand komt daarmee uit op € 180.000.

Ad 14. Solidariteitsbijdrage HWBP

De bestemmingsreserve Solidariteitsbijdrage HWBP is ingesteld om een betere spreiding van de verwachte kosten voor de solidariteitsbijdragen over de komende jaren mogelijk te maken. Bij de jaarrekening 2025 is besloten deze eenmalig te vullen vanuit de egalisatiereserve Watersysteemheffing.

Ad 15. Overdracht Merwedekanaal

In 2027 wordt een bestemmingsreserve voor de overdracht van het Merwedekanaal gevormd. HDSR zal hiervoor een bedrag (verwacht ongeveer € 32 miljoen) van Rijkswaterstaat ontvangen. Dit bedrag is voornamelijk bestemd voor baggerwerkzaamheden en werkzaamheden in het kader van de KRW (ongeveer € 27 miljoen) en dit deel wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve. In 2027 zal de definitieve overeenkomst met Rijkswaterstaat ondertekend worden. Vooruitlopend op de overdracht is HDSR in 2026 alvast begonnen met de voorbereidingen. De kosten die hiervoor gemaakt worden (€ 800.000), zullen bij het vullen van de bestemmingsreserve gelijk in mindering gebracht worden op deze reserve. In Begroting 2027 zijn € 600.000 kosten begroot.

5.1.5 Voorzieningen

Tabel 21. **Overzicht voorzieningen (bedragen x € 1.000).**

	Voorzieningen	Beginstand 2027*	Toevoeging 2027	Onttrekking 2027	Eindstand 2027
1	Uitkeringen voormalig bestuursleden	26	10	7	29
2	Pensioen voormalig bestuurders (Appa)	1.808	175	109	1.853
3	Uitkering voormalig personeel	284	230	150	364
4	Thuiswerkbudget	709	85	30	764
5	Persoonsgebonden basisbudget (PBB)	4.111	989	450	4.650
6	Regeling vervroegd uittreden (RVU)	201	354	89	466
7	Groot onderhoud kantoor Poldermolen 2	329	230	228	331
8	Groot onderhoud dijkhuis Jaarsveld	121	0	121	0
	Totaal voorzieningen	**7.589**	**2.073**	**1.184**	**8.478**

** De beginstand 2027 is gebaseerd op de eindstand 2025 en de begroting 2026*

Ad 1. Uitkeringen voormalig bestuursleden

Voor de uit te betalen pensioenen voor (voormalige) bestuursleden wordt periodiek de toekomstige verplichting door een actuaris berekend en zo nodig wordt de voorziening op de hoogte van de berekening aangepast. De voorziening is gebaseerd op de contante waarde van de toekomstige verplichtingen.

Ad 2. Pensioen voormalig bestuursleden (Appa)

In 2022 is een voorziening ingesteld voor het beheren van het pensioen van voormalig leden van het college. Op basis van de Appa (Algemene pensioenwet politieke ambtsdagers) hebben zij recht op een uitkering en pensioen. Er bestaat geen Appa-pensioenfonds. Dit betekent dat de ex-bestuurder de Appa-aanspraken rechtstreeks ontleent aan het waterschap. HDSR is dus zelf verantwoordelijk voor de opbouw, administratie en betalingen van de Appa-aanspraken. Daarbij laat het zich ondersteunen door marktpartijen. Dit product wordt per 1 januari 2022 niet meer aangeboden door ASR-verzekeringen, tot dan toe nog de enige verzekeringsmaatschappij die een dergelijk product aanbood. HDSR heeft in 2022 besloten het tot dan toe gespaarde kapitaal zelf te beheren. Voor de actuariële berekeningen en overige diensten die met dit product samenhangen, maakt HDSR gebruik van de diensten van een gespecialiseerd bedrijf.

Ad 3. Uitkeringen voormalig personeel

Deze voorziening wordt aangehouden voor nog te betalen bedragen aan voormalig personeel. De omvang van de voorziening wordt jaarlijks opnieuw berekend.

Ad 4. Thuiswerkbudget

In de cao zijn afspraken gemaakt over de totstandkoming van een structurele thuiswerkregeling in het coronatijdperk en in de toekomstige werksituatie. Hierbij staat goed werkgeverschap

centraal met aandacht voor duurzaam, veilig en gezond werken. In de regeling wordt een thuiswerkbudget per medewerker voor 5 jaar beschikbaar gesteld. Voor elke medewerker die wekelijks over een langere periode thuis werkt is totaal een budget van € 600 beschikbaar. De medewerker kan op declaratiebasis middelen voor een arbo-en ergonomische verantwoorde thuiswerkplek aanschaffen. Voor nieuwe medewerkers is een budget van € 850 beschikbaar.

Ad 5. Persoonsgebonden basis budget (PBB)
Het doel van het persoonsgebonden basis budget (PBB) is met plezier werken in je huidige en toekomstige functie. Medewerkers in de sector waterschappen kunnen vanaf 1 januari 2021 dit budget van € 6.000 inzetten voor opleidingen of andere activiteiten die nodig zijn voor ontwikkeling, loopbaan en vitaliteit. Per jaar wordt een bedrag van € 1.200 per medewerker gereserveerd. Als dit bedrag in een jaar niet wordt uitgegeven dan wordt dit gestort in deze voorziening. Als er in een jaar meer dan € 1.200 per medewerker wordt uitgegeven zal dit meerdere aan deze voorziening worden onttrokken.

Ad 6. Regeling vervroegd uittreden (RVU)
De overheid biedt de mogelijkheid aan medewerkers die maximaal 36 maanden voor hun AOW zitten om eerder te stoppen met werken. Op individuele basis komen werkgever en werknemer dan tot afspraken. Daarom is deze voorziening in 2021 ingesteld.

Ad 7. Groot onderhoud kantoor Poldermolen 2
De jaarlijkse dotatie aan de voorziening voor groot onderhoud Poldermolen 2 is gebaseerd op het onderhoudsplan. Voor 2027 is de toevoeging aan de voorziening opgenomen van € 230.000. In de MJOP staat voor 2027 € 228.000 aan groot onderhoud gepland. De kosten voor groot onderhoud worden gedekt uit de voorziening.

Ad 8. Groot onderhoud dijkhuis Jaarsveld
De jaarlijkse dotatie aan de voorziening voor groot onderhoud Dijkhuis Jaarsveld is gebaseerd op het onderhoudsplan. Omdat het voornemen is om het dijkhuis in 2027 te verkopen wordt niet meer toegevoegd. Het resterende saldo van de voorziening is beschikbaar om het gebouw geschikt te maken voor een nieuwe bestemming.

5.1.6 Wendbaarheid

Flexibiliteit in de begroting maakt het makkelijker om tegenvallers op te vangen. Een begroting met een hoog aandeel kapitaallasten (afschrijvingen en rente) is minder flexibel dan een begroting met een laag aandeel van deze kosten. In onderstaande tabel zijn de aandelen van afschrijvings- en rentelasten afgezet tegen het totaal van de bruto kosten. Door het oplopen van de kapitaallasten wordt de wendbaarheid van de begroting komende jaren minder groot. Zie verder ook hoofdstuk 5.1.8 kengetallen en signaalwaarden voor de financiële positie van het waterschap.

Tabel 22. **Ontwikkeling kapitaallasten.**

	2027	2028	2029	2030	2031	WS2025
% afschrijvingen van totale kosten	12,0	11,7	14,0	14,4	14,2	15,1
% rente van totale kosten	5,5	6,4	7,2	7,8	8,7	4,5
% kapitaalslasten van totale kosten	17,5	18,1	21,2	22,2	22,9	19,6

Hierbij moet worden aangetekend dat ramingen per definitie onzeker zijn en dat dit zeker geldt voor ramingen die meerdere jaren vooruitkijken. De ontwikkeling van de kapitaallasten meerjarig hangt nauw samen met de ontwikkeling van de rente en het tempo waarin investeringsprojecten kunnen worden uitgevoerd en afgerond.

5.1.7 EMU-saldo

Om zicht te hebben op het Economische en Monetaire Unie (EMU) -saldo van de lokale overheid, zijn alle decentrale overheden verplicht om de berekening van het EMU-saldo in de begroting op te nemen (Wet HOF). Daarnaast is de verplichting om de financiële informatie op kwartaalbasis aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) te verstrekken.

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven in een jaar van de totale overheid (Rijk en decentrale overheden). De Stichtse Rijnlanden is als decentrale overheid medeverantwoordelijk voor het Nederlandse EMU-saldo. Bij het bepalen van het EMU tekort wordt een andere boekhoudmethode toegepast. Hierdoor is het goed mogelijk dat bij een sluitende begroting wel een overheidstekort kan bestaan.

De EMU-referentiewaarden van de waterschappen worden door de Unie van Waterschappen berekend. In juni 2026 is duidelijk geworden dat de decentrale overheden de met het vorige kabinet afgesproken ruimte van 0,5% BBP behouden en dat de ruimte van de waterschappen daarbinnen 0,06% BBP blijft. Op basis hiervan heeft de Unie van Waterschappen indicatieve referentiewaarden per waterschap berekend. De indicatieve referentiewaarde voor De Stichtse Rijnlanden in 2027 bedraagt € 32,6 miljoen negatief. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft.

Het Rijk stuurt alleen op het EMU-tekort van alle decentrale overheden gezamenlijk. De minister heeft er mee ingestemd dat hogere EMU-tekorten van de ene groep decentrale overheden in een bepaald jaar lagere tekorten of overschotten van andere groepen kunnen compenseren. Het kabinet heeft aangeven geen boetes op te leggen. Verder mag een EMU-tekort geen belemmering zijn voor investeringen.

In onderstaande tabel is de opbouw van het EMU-saldo weergegeven. Hieruit blijkt voor 2027 een EMU-tekort van € 50,963 miljoen. Dit tekort (en ook in de volgende jaren) is boven de

indicatieve referentiewaarde en is met name een gevolg van de investeringsplanning. In 2027 zijn het vooral de projecten Sterke Lekdijk en rwzi Zeist waar grote uitgaven plaatsvinden. Ten opzichte van 2026 neemt het EMU-tekort wel af bij een toenemend investeringsvolume, dit komt doordat in 2027 t/m 2029 veel subsidie verwacht wordt voor Sterke Lekdijk en doordat in 2027 een ontvangst van ongeveer € 32 miljoen wordt verwacht voor overdracht Merwedekanaal. Vanaf 2029 worden grote investeringen voorzien in rwzi Nieuwegein en in installaties voor medicijnrestenverwijderingen. Voor HDSR vraagt dit tekort geen directe actie, dit wordt door de Unie van Waterschappen op het totaalniveau van alle waterschappen geconsolideerd. Via de Unie van Waterschappen zal bij het kabinet worden aangedrongen op meer EMU ruimte om de grote investeringsopgaven waar HDSR, en de gehele sector, voor staat mogelijk te maken.

Tabel 23. **Ontwikkeling EMU-saldo t/m 2030 (bedragen x € 1 miljoen).**

Opbouw EMU-saldo		Begroting 2026	Begroting 2027	MJR 2028	MJR 2029	MJR 2030	MJR 2031
1 Exploitatiesaldo voor bestemming van reserves:		-8,998	16,313	-11,519	-12,198	-19,129	-16,606
2 Invloed investeringen (zie staat van vaste activa):							
-/-	bruto investeringsuitgaven	-160,398	-176,016	-206,874	-174,482	-197,774	-169,180
+	investeringsbijdragen	36,595	75,932	92,653	93,677	56,285	51,235
+	verkoop van materiële en immateriële vaste activa	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
+	afschrijvingen	32,040	31,801	33,052	42,053	47,402	49,421
3 Invloed voorzieningen (zie staat van voorzieningen)							
+	toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	1,696	2,073	2,073	2,073	2,073	2,073
-/-	onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
-/-	onttrekkingen rechtstreeks uit voorzieningen	-1,088	-1,184	-1,184	-1,184	-1,184	-1,184
4 Deelnemingen en aandelen:							
-/-	boekwinst	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
+	boekverlies	0,118	0,118	0,118	0,118	0,118	0,118
EMU-SALDO		**-100,035**	**-50,963**	**-91,681**	**-49,943**	**-112,209**	**-84,123**

5.1.8 Kengetallen en signaalwaarden

Hieronder is een samenvatting van de kengetallen opgenomen zoals deze op diverse plaatsen in de begroting zijn opgenomen en inhoudelijk toegelicht. Vervolgens wordt een overall conclusie gegeven op basis van de vastgestelde signaalwaarden voor een aantal financiële indicatoren.

Tabel 24. **Overzicht kengetallen (volgens verslaggevingsregels)**

Kengetal	Begroting 2026	Begroting 2027
Weerstandsvermogen	1,70	1,79
Netto schuldquote	248*	271
EMU-saldo	-/- € 100,035 miljoen	-/- € 50,963 miljoen
Wendbaarheid	18,2%	17,5%
Lastendruk	€ 464	€ 502

**Aangepast aan de verwachting na 1e Begrotingswijziging 2026.*

In de vergadering van het algemeen bestuur op 8 juli 2026 zijn de signaalwaarden voor een aantal financiële indicatoren vastgesteld. De indicatoren zijn financiële kengetallen die de

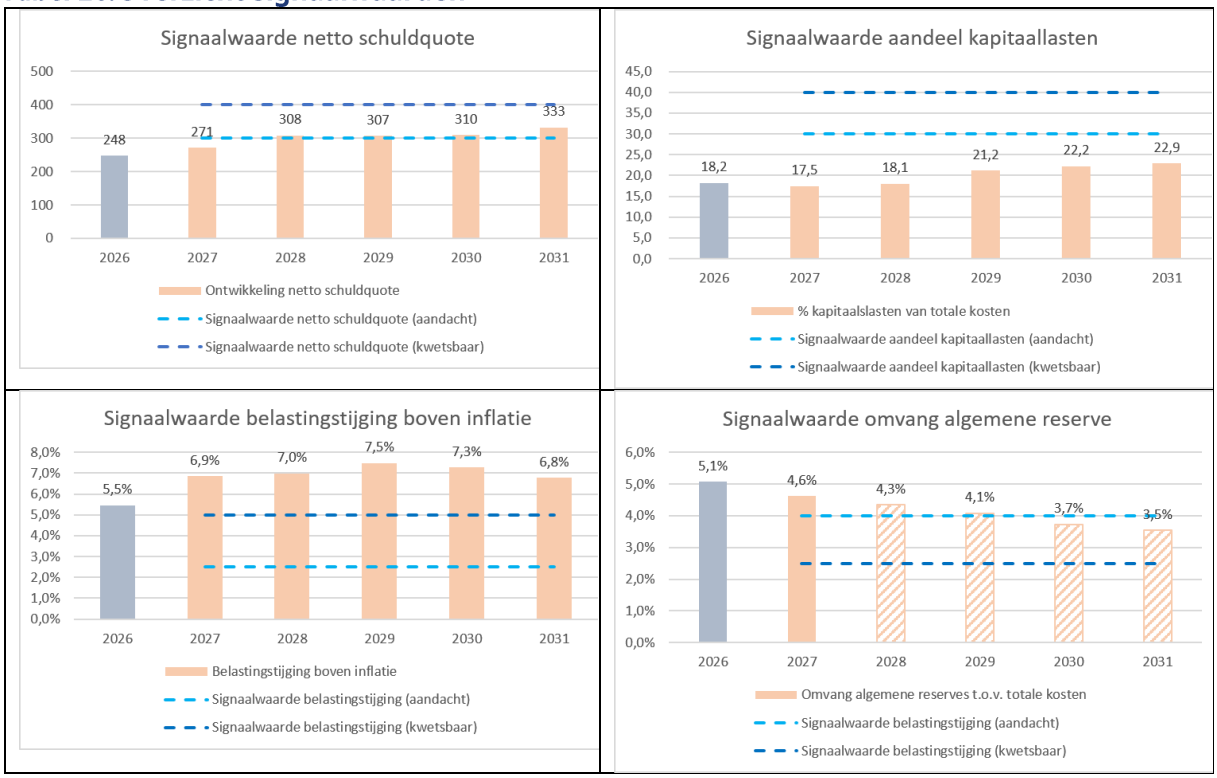
financiële positie van het waterschap in beeld brengen op een bepaald aspect. De gekozen indicatoren hebben met name te maken met de investeringsopgave, de financiering en de risico's. Alleen gezamenlijk geven de indicatoren een beeld van de financiële gezondheid van het waterschap. De signaalwaarden zijn, op basis van historie en benchmarking met de sector als volgt vastgesteld:

Tabel 25. **Overzicht grenswaarden behorend bij de signaalwaarden**

Indicator	Betekenis	Signaalwaarden	Grenswaarden
Netto-schuldquote	Inzicht in de hoogte van de schuld, relatief aan de belastinginkomsten	Neutraal (geen signaal): **Lichtblauw** (vraagt aandacht): **Donkerblauw** (is kwetsbaar):	< 300% **300% - 400%** **> 400%**
Aandeel kapitaallasten in totale kosten	Inzicht in wendbaarheid begroting: financiële ruimte om consequenties investeringen te dragen en bestuurlijke ruimte voor beleidskeuzes	Neutraal (geen signaal): **Lichtblauw** (vraagt aandacht): **Donkerblauw** (is kwetsbaar):	< 30% **30% - 40%** **> 40%**
Omvang algemene reserves t.o.v. totale kosten	Inzicht in mate waarin tegenslagen kunnen worden opgevangen en daarmee bestand zijn tegen risico's	Neutraal (geen signaal): **Lichtblauw** (vraagt aandacht): **Donkerblauw** (is kwetsbaar)	> 4,0% **2,5% - 4,0%** **< 2,5%**
Belastingstijging boven inflatie	Inzicht in mate waarin groter beroep op belastingbetalers gedaan moet worden	Neutraal (geen signaal): **Lichtblauw** (vraagt aandacht): **Donkerblauw** (is kwetsbaar):	< 2,5% **2,5% - 5%** **> 5%**

De signaalwaarden worden gerapporteerd in de bestuurlijke producten en deze begroting is het eerste bestuurlijke product sinds het besluit. In de rapportages wordt een overall conclusie gegeven over de 4 indicatoren. Afhankelijk van de gerapporteerde afwijkingen ten opzichte van de grenswaarden, informeert het college het algemeen bestuur over de oorzaken en eventuele bijsturing. Op basis van de begroting en meerjarenraming is de verwachting dat de indicatoren zicht ontwikkelen zoals in onderstaande tabel weergegeven.

***Tabel 26.*Overzicht signaalwaarden**

**Toelichting: voor de signaalwaarde omvang algemene reserve is geen goede prognose te maken omdat we de toekomstige risico's niet weten. De tabel geeft een indicatie bij ongewijzigde stand van de algemene reserve t.o.v. de stijgende kosten.*

Voor het jaar 2027 doorbreekt een indicator een grenswaarde, namelijk de belastingstijging boven inflatie. De belastingstijging boven inflatie wordt in 2027 sterk beïnvloedt door de keuze om minder kosten te activeren, maar daarnaast ook door autonome kostenstijgingen (prijsstijgingen als gevolg van de geopolitieke situatie). De verwachting is dat de belastingstijging boven inflatie komende jaren kwetsbaar blijft, met name doordat een aantal grote projecten worden afgerond waardoor de kapitaallasten stijgen. Daarnaast is er in 2030 een grote sprong in de solidariteitsbijdrage aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma. De grote investeringsopgaven zijn de voornaamste oorzaak dat de schuldquote naar verwachting in 2028 de grenswaarde 'vraagt aandacht' gaat doorbreken. Overall zien we dat de financiële positie van het waterschap solide is en dat de grote opgaven en de geopolitieke spanningen ervoor zorgen dat de financiële positie meer onder druk komt te staan. Dit sluit aan bij de ontwikkelingen in de sector zoals beschreven in het rapport 'Opgave en financiën in balans – Ontwikkeling van de financiële positie van de waterschappen in 2025-2050, uitgevoerd door Andersson Elffers Felix (AEF). Op dit moment is er geen directe bijsturing nodig, maar het blijft goed de signaalwaarden in ogenschouw te nemen bij beslissingen met grote financiële impact.

5.2 Assetmanagement

5.2.1 Unie van Waterschappen.

De Unie van Waterschappen is bezig met het opstellen van '*handreiking paragraaf*

assetmanagement'. Recent Gepubliceerde update bij WBDD 26-66 agendapunt 7.6 is het volgende: '*De planning is om de handreiking in de WBDD van 15 oktober 2026 ter besluitvorming voor te leggen. Dat betekent dat het niet lukt om de handreiking voor deze zomer af te ronden zodat de waterschappen de handreiking kunnen toepassen bij het opstellen van de Begroting 2027. Dit zal nu op z'n vroegst met ingang van de Begroting 2028 zijn*.'

De indeling van de paragraaf assetmanagement zal in deze Begroting 2027 gelijk zijn aan de begroting van 2026. Naar verwachting kan de handreiking van de Unie in de begroting van 2028 gebruikt worden om de indeling van de paragraaf assetmanagement vorm te geven.

5.2.2 Beleidskader

Er zijn twee maatgevende kaders als het gaat om assetmanagement. Enerzijds is het WBP leidend als het gaat om de ambities van HDSR (wat willen we realiseren). Anderzijds is het Strategisch Asset Management Plan maatgevend als het gaat om de procesmatige aanpak en geeft het antwoord op de vraag: "Hoe onderhouden en beheren we de assets om de ambities te realiseren?".

5.2.3 Implementatie assetmanagement

De implementatie van asset management gebeurt via de lijnorganisatie. In de lijnorganisatie wordt gewerkt aan het borgen van de balans tussen prestatie, kosten en risico's. Komend jaar wordt ook Assetmanagement één van de opgaven in het WBP om de professionalisering te versnellen en in te bedden in de gehele organisatie van het waterschap. Hiervoor wordt onder andere gewerkt aan risico gestuurde beslissingen op het gebied van investeringen, onderhoud en beheer. De bedrijfswaardenmatrix is opgesteld en wordt vastgesteld om daarmee op verschillende lagen in de organisatie (van operationele beheerders buiten tot de bestuurders) besluiten te ondersteunen op basis van risico's en de met elkaar overeengekomen bedrijfswaarden van HDSR.

Ons areaal wordt onderverdeeld in assets met een verschillende risicoklasse, per risicoklasse worden er verschillende onderhoudsconcepten uitgewerkt. Vervolgens worden onderhoud, storingsanalyse en monitoring hierop aangepast en ingericht. Zo blijven kritieke assets met een hogere urgentie meer 'up to date', dan niet-kritische assets. Deze aanpak van risico gestuurd assetmanagement is nu in ontwikkeling en nog niet in uitvoering. Inzichten in de financiële consequenties en vertaling naar de begroting, onderscheiden naar de 4 gevraagde assettypes, zijn er daarom nog niet.

Op strategisch vlak wordt er gewerkt aan een lange termijn asset planning. Bij Zuiver is dit het strategische Zuiveringsplan en bij Waterbeheer wordt het gebiedsgericht werken ontwikkeld. Deze twee ontwikkelingen resulteren in projectenportefeuille voor de komende 15 jaar met daarbij inzicht in de financiële consequenties als het gaat om de investeringen.

5.3 Paragraaf Bedrijfsvoering

Als het om activiteiten en projecten gaat die passen in de reguliere bedrijfsvoering zijn die opgenomen in deze paragraaf. Beleidsvoornemens voor het komende jaar zijn opgenomen in de paragraaf 3.2.1.7 Bedrijfsvoering van de organisatie. Ook zijn de manier waarop ons waterschap (bijv. op nieuwe onderdelen) invulling geeft aan goed werkgeverschap in deze paragraaf opgenomen. Daar zullen we in onderstaande paragraaf mee starten.

5.3.1 Stand van zaken van de bedrijfsvoering

Diversiteit en inclusie

HDSR werkt aan een diverse en inclusieve organisatie, waarbij iedereen welkom is, iedereen mag zijn wie die is. Dit komt niet alleen tot uiting in de manier waarop we met elkaar omgaan, maar ook in de inhoud en vormgeving van onze arbeidsvoorwaarden. In de vorm van een afstudeerstage wordt onderzocht hoe HDSR dit thema kan inbedden in de cultuur en structuur van de organisatie. Dit helpt de werkgroep die voor dit onderwerp is opgericht. Deze zal zijn werk ook in 2027 voortzetten, onder meer door bewustwordingstrainingen en workshops aan te bieden. Door ruimte te geven aan verschillen, vergroten we wederzijds begrip en collectieve kwaliteit.

HDSR draagt al jarenlang indirect bij aan de Banenafspraak via Social Return On Investment (SROI). Daarmee is HDSR één van de voorlopers binnen de waterschappen. In 2026 hebben we de Banenafspraak een nieuwe impuls gegeven. Concreet zetten we in 2027 verder in op het realiseren van een aantal plekken voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (uit het doelgroepenregister) binnen onze eigen organisatie. Dat doen we onder andere door samenwerking te intensiveren met werkgeversservicepunten en met de gemeenten uit ons beheersgebied. We verwachten dat we doorgroeien door slimme oplossingen zoals bijvoorbeeld de inbesteding van de catering/kantine- of schoonmaakdiensten.

De sturingsfilosofie en de lerende organisatiecultuur

In 2025 hebben we de sturingsfilosofie voor de organisatie uitgewerkt. Daaruit zijn zes thema's naar voren gekomen die als kompas dienen. De thema's zijn:

- Watertaken als basis
- Van buiten naar binnen
- Vertrouwen in de professional
- Resultaatsturing
- Lerende organisatie
- Heldere besluitvorming

Met de nieuwe sturingsfilosofie brengen we meer balans tussen ziel en zakelijkheid, meer samenhang en duidelijkheid. We maken keuzes en resultaten explicieter, werken binnen heldere kaders en over afdelingsgrenzen heen en versterken integraal leiderschap om samen koers te houden. Door deze sturingsfilosofie met alle leidinggevenden binnen HDSR te doorleven en te

internaliseren wordt gewerkt aan het versterken van de organisatiecultuur. Leidinggevenden hebben hierin dus een nadrukkelijke rol.

Duurzame vervoersmobiliteit
In de cao Werken voor Waterschappen 2025-2026 zijn afspraken vastgelegd om te komen tot groenere arbeidsvoorwaarden op het gebied van vervoersmobiliteit. Deze afspraken, zoals de aanschaf van een fiets uit het IKB-budget of de mogelijkheid tot het maken van privéreizen met een zakelijke OV-businesscard, zijn inmiddels geconcretiseerd en ingevoerd.

CO2-prestatieladder
HDSR heeft de certificering voor niveau 3 van de CO_2-prestatieladder gecontinueerd. Begin 2025 is een nieuw handboek gepubliceerd met nu drie treden in plaats van vijf niveaus. De wijzigingen uit het nieuwe handboek worden in 2025 en 2026 geïmplementeerd. Daarnaast worden de mogelijkheden onderzocht om stappen te zetten op basis van de vernieuwde CO_2-prestatieladder, zoals CO_2-reductie in de keten.

Inkoop- en aanbestedingsbeleid
Het nieuwe inkoop- en aanbestedingsbeleid waterschappen 2025 ‘professioneel inkopen met maatschappelijke impact’ is in het najaar van 2025 door het college vastgesteld en eind 2025 is het oude beleid door het Algemeen Bestuur ingetrokken. Ook het bijbehorende inkoop uitvoeringskader is geactualiseerd en vastgesteld door het college. We werken in 2026 verder aan actieplannen voor de MVOI (maatschappelijk verantwoord opdrachtgeven en inkopen)-thema’s uit het beleid die op dit moment nog geen volledige uitwerking hebben binnen het HDSR inkoop uitvoeringskader. Dit betreft diversiteit & inclusie, mensenrechten & arbeidsomstandigheden en ketenverantwoordelijkheid.

De doelstellingen uit het herziene inkoop- en aanbestedingsbeleid 2025 op de thema's milieu, klimaat en circulair sluiten volledig aan op de doelstellingen en aanpak die HDSR reeds nastreeft op deze onderdelen.

Financiën
Om de bestuurlijke ambities van HDSR ook in een omgeving van toenemende complexiteit, schaarste en maatschappelijke verwachtingen te kunnen realiseren, investeren wij gericht in de verdere versterking van onze financiële sturing. Met initiatieven zoals het programma Hartslag en de doorontwikkeling van Concerncontrol (zie hiervoor paragraaf 3.2.1.7 Bedrijfsvoering van de organisatie) versterken wij de samenhang tussen strategie, planning en control, capaciteit, risico's en besluitvorming. Betere stuurinformatie en een robuustere P&C-cyclus zorgen ervoor dat we ontwikkelingen eerder signaleren, transparante keuzes kunnen maken en tijdig kunnen bijsturen. Hiermee vergroten we zowel de wendbaarheid als de robuustheid van HDSR en zorgen we ervoor dat beschikbare middelen optimaal worden ingezet voor het realiseren van onze maatschappelijke opgaven binnen de gestelde financiële kaders.

Concerncontrol
Door de groei van de organisatie en de toenemende complexiteit is onafhankelijkheid en rolscheiding nog evidenter geworden. In 2027 zal het aparte team concerncontrol verder invulling geven aan de onafhankelijke toetsing van het in control zijn van de organisatie. De focus hierbij ligt vooral op de financiële rechtmatigheid, informatiebeveiliging en privacy. Er is een aparte functie gecreëerd voor de concerncontroller en de interne controle is versterkt. Verder bestaat het team uit de functionaris gegevensbescherming en de CISO en wordt het 'three lines model' gevolgd.

5.3.2 Beleidsvoornemens t.a.v. de bedrijfsvoering

De beleidsvoornemens op het gebied van Bedrijfsvoering voor het begrotingsjaar 2027 staan in paragraaf: 3.2.1.7 Bedrijfsvoering van de organisatie.

5.3.3 Rechtmatigheid

Vanaf 2025 legt het college zelf expliciet verantwoording af over de financiële rechtmatigheid aan het algemeen bestuur. Dit gebeurt via een rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening. De kaderstelling voor de (financiële) rechtmatigheid is gegeven in wetten en verordeningen die zijn opgenomen in ons normenkader (wordt jaarlijks vastgesteld door het algemeen bestuur). De medewerkers van de verbijzonderde interne controle (VIC) toetsen op de financiële rechtmatigheid en richten zich met name op het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. Binnen de (financiële) processen zijn beheersmaatregelen ingericht om onrechtmatigheden zo veel mogelijk te voorkomen. Eventuele onrechtmatigheden worden opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening en toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering in het jaarverslag.

5.4 Openbaarheid (Woo)

Sinds 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) van kracht als opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De wet versterkt het recht van burgers op toegang tot overheidsinformatie en verplicht overheidsorganisaties, waaronder waterschappen, tot zowel passieve als actieve openbaarmaking van informatie. HDSR beschikt over een Woo-contactpersoon die burgers en journalisten ondersteunt bij het vinden van informatie en het indienen van Woo-verzoeken. Daarnaast zijn diverse activiteiten uitgevoerd om de Woo verder te implementeren en de verantwoordelijkheden te beleggen in de lijnorganisatie. De Woo-coördinator heeft intensief gewerkt aan de verdere uitvoering van de actieve openbaarmaking van informatie binnen alle tranches. De organisatie is inmiddels bekend met deze verplichtingen en de Woo-coordinator monitort de actieve openbaarmaking van informatie. In 2027 geeft HDSR verder uitvoering aan de Woo door het publicatieplatform geheel in gebruik te nemen en volledig te voldoen aan het openbaar maken van informatie in alle vijftien informatiecategorieën. De kosten voor implementatie worden gedekt door de Woo-subsidie.

5.5 Verbonden partijen

Een verbonden partij is een rechtspersoon, waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Van een bestuurlijk belang is sprake indien het waterschap zeggenschap heeft, wat blijkt uit het hebben van een stemrecht of door middel van vertegenwoordiging in het bestuur van de organisatie. Onder een financieel belang wordt verstaan dat het waterschap middelen beschikbaar heeft gesteld die niet verhaalbaar zijn in geval van faillissement van de verbonden partij of in het geval dat de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

5.5.1 Visie

HDSR heeft diverse samenwerkingsverbanden met andere overheden en instellingen. Daar waar het voordeel oplevert om samen te werken zal deze samenwerking worden opgezet of worden gecontinueerd. Dit voordeel kan direct zijn (minder kosten en/of betere kwaliteit), maar ook indirect bijvoorbeeld in de vorm van een netwerk, naamsbekendheid of gemeenschappelijk kennis vergaren.

5.5.2 Overzicht

Er zijn op dit moment twaalf partijen waarin HDSR participeert:

1. Nederlandse Waterschapsbank
2. Muskusrattenbeheer West- en Midden- Nederland
3. Belastingsamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU)
4. Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard
5. Netwerk Water & Klimaat
6. AQUON
7. Het Waterschapshuis

8. Unie van Waterschappen
9. Vereniging werken voor waterschappen (Vwvw)
10. AquaMinerals B.V.
11. SNB Slibverwerking
12. Coöperatie Samenwerking Kaumera U.A.
13. Coöperatie Verdygo U.A.

In bijlage 3 is per partij een toelichting opgenomen.

6. Financiële ontwikkeling

6.1 Uitgangspunten en normen

Het uitgangspunt voor de Begroting 2027 is het kader dat met de Voorjaarsnota 2026 door het algemeen bestuur is vastgesteld. De normen en uitgangspunten voor de verwerking van de indexering zijn ten opzichte van voorjaarsnota aangepast op basis van de meest actuele cijfers van het Centraal Plan Bureau (CPB).

Tabel 27. **Geactualiseerde loon- en prijsindexcijfers (CPB).**

	2027	2028	2029	2030	2031
Loonvoet sector overheid	4,1%	4,0%	3,6%	3,5%	3,3%
Prijs materiële overheidsconsumptie (imoc)	2,8%	2,6%	2,3%	2,5%	2,3%

Bron: Ramingen | CPB Website

Ten opzichte van de Voorjaarsnota 2026, het financieel kader voor deze begroting, zien we de volgende ontwikkelingen:

- De loonsom in de begroting is met 4,1% geïndexeerd ten opzichte van de begroting van vorig jaar. Omdat er nog geen cao-afspraken zijn gemaakt is de CPB-raming aangehouden. In de voorjaarsnota is met 4,2% indexatie gerekend, de CPB-raming van augustus 2026 was 0,1% lager en is verwerkt;
- De prijsontwikkeling voor overige kosten en opbrengsten van 2027 wordt 2,8%, terwijl in het kader met 2,1% is gerekend. Dit is een verhoging van 0,7% bij de CPB-raming van augustus 2026 en is verwerkt;
- Voor de periode 2028-2031 is door de CPB in augustus 2026 geen nieuwe raming afgegeven. Ten opzichte van de Voorjaarsnota 2026 blijft dit daarom gelijk en werkt alleen de veranderde raming voor 2027 door in de daaropvolgende jaren.

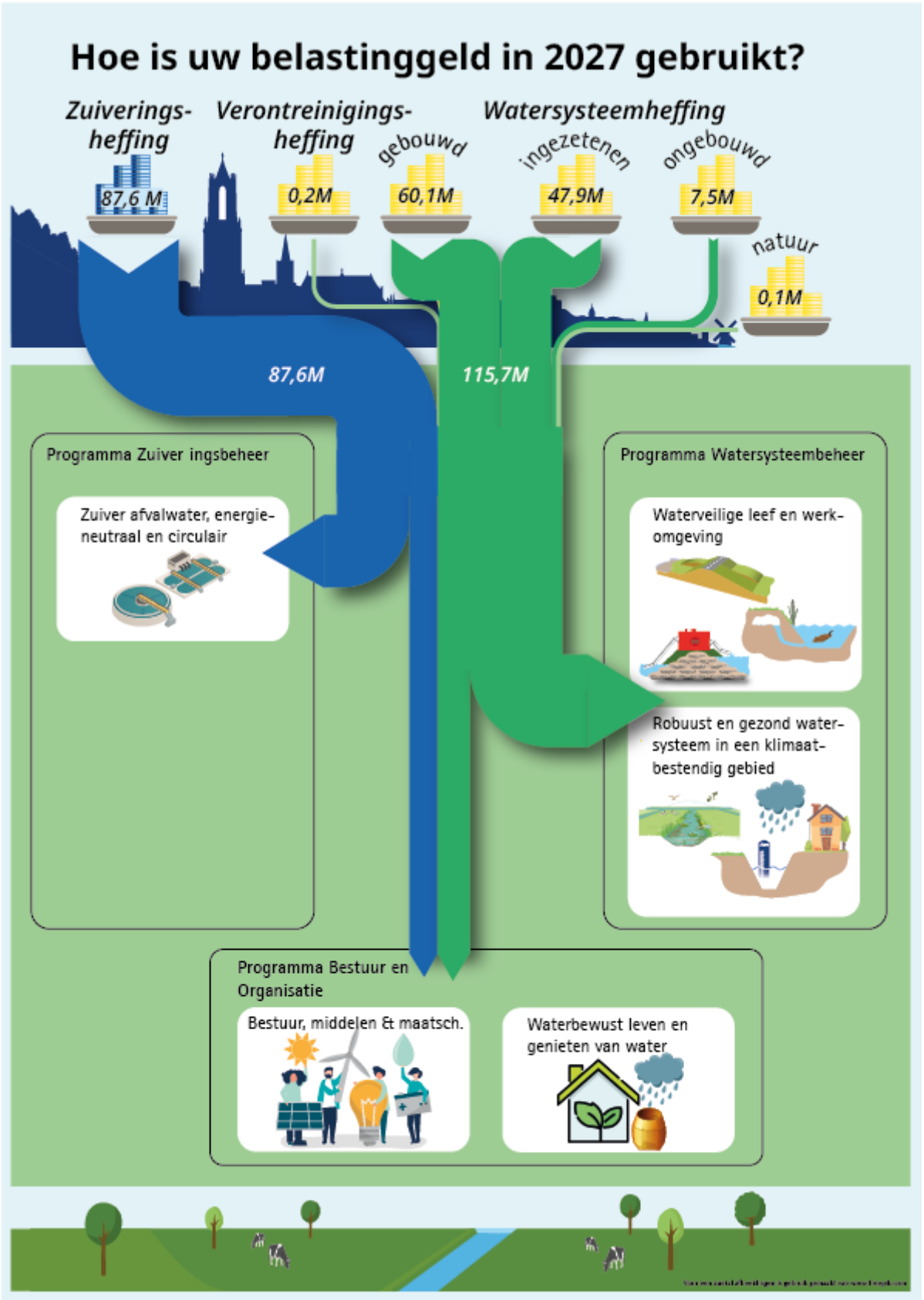
Bij het begroten van de kosten worden nog twee andere uitgangspunten gehanteerd:

- Bij doorlopende contracten voor overige kosten en opbrengsten wordt tegen de vastliggende condities begroot en wordt niet zondermeer de indexering toegepast;
- De loonsom wordt begroot tegen de maximale relatieve schaal positie (rsp) om daarmee ruimte te houden voor inhuur bij langdurige ziekte.

6.2 Baten en lasten

Dit hoofdstuk bevat een totaaloverzicht van de begroting. Hierin zijn de baten en lasten van het waterschap weergegeven. Voor het bekostigen van de waterschapstaken heft de Stichtse Rijnlanden waterschapsbelasting via de watersysteemheffing, de verontreinigingsheffing en de zuiveringsheffing. De zuiveringsheffing wordt gebruikt voor het zuiveren van afvalwater. De watersysteemheffing wordt aangewend voor de taken op gebied van het watersysteem en de waterveiligheid. Een deel van de kosten van de passieve beheersing van de kwaliteit van het oppervlaktewater wordt gedekt door de verontreinigingsheffing. Onderstaande figuur geeft een grafisch totaaloverzicht van de begroting.

Figuur 2. *Verdeling van de begrote belastingopbrengsten over de bestuurlijke programma's.*

Voor het uitvoeren van haar taken maakt het waterschap kosten en realiseert het overige opbrengsten. Het saldo van de kosten en overige opbrengsten bedraagt in totaal € 210,791 miljoen. Deze netto kosten zijn verdeeld over drie bestuurlijke programma's waaronder de verschillende thema's vallen:

- Programma Zuiveringsbeheer (€ 61,870 miljoen) met de thema's 'Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair';
- Programma Watersysteembeheer (€ 88,401 miljoen) met de thema's 'Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied' en 'Waterveilige leefomgeving';
- Programma Besturen, organiseren en digitaliseren (€ 60,520 miljoen) met de thema's 'Bestuur, middelen en maatschappij' en 'Waterbewust leven en genieten van water'.

De kosten worden aan de programma's toegerekend op basis van kostendragers waarop de kosten zijn geboekt. De kosten van programma Besturen, organiseren en digitaliseren worden voor 54% toegerekend aan de watersysteemheffing en voor 46% aan de zuiveringsheffing volgens 'notitie kostenverdeling bestuur en organisatie' vastgesteld door het algemeen bestuur op 22 december 2021.

Van de totale netto kosten wordt ongeveer € 183.895 gedekt door de Verontreinigingsheffing. Via de zuiverings- en de watersysteemheffing heeft het waterschap in 2027 voor het dekken van de totale netto kosten daarom een bedrag nodig van afgerond € 210,607 miljoen. Deze dekking wordt gerealiseerd door het opleggen van belastingen of door het inzetten van de egalisatiereserves die zijn gevuld met belastingen uit voorgaande jaren. In deze begroting wordt, *na verrekening van de verontreinigingsheffing*, volgens de voorgestelde belastingtarieven uitgegaan van een totale belastingopbrengst van afgerond € 203,131 miljoen: € 115,533 miljoen voor de watersysteemheffing en € 87,598 miljoen voor de zuiveringsheffing. In totaal wordt € 7,476 miljoen onttrokken aan de egalisatiereserves.

In onderstaande tabellen is de totale begroting met verschillende doorsnedes weergegeven: per heffing, per programma met onderliggende thema's en naar hoofdkostensoorten. De Begroting 2027 is nagenoeg binnen het kader van de voorjaarsnota uitgewerkt. In de beleidsbegroting zijn de inhoudelijke onderwerpen per thema behandeld en de benodigde middelen per programma gepresenteerd en toegelicht.

Tabel 28. Begroting 2027 verdeling watersysteem- en zuiveringsheffing (bedragen x € 1.000).

Begroting 2027 Verdeling watersysteem- en zuiveringsheffing	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2026 Incl 1e BW	VJN2026 Jaar 2027	Begroting 2027
Netto-lasten (incl. mutaties bestemmingsreserves)					
Watersysteemheffing	96.222	110.706	108.845	119.841	121.082
Zuiveringsheffing	77.714	83.473	84.022	90.977	89.709
Totaal netto-lasten	**173.935**	**194.179**	**192.866**	**210.818**	**210.791**
Mutaties reserves					
Watersysteemheffing	96-	5.495-	3.413-	3.684-	5.364-
Zuiveringsheffing	2.197-	3.270-	3.769-	4.347-	2.111-
Totaal mutaties reserves	**2.293-**	**8.764-**	**7.182-**	**8.031-**	**7.476-**
Te dekken uit belastingopbrengsten	**171.642**	**185.414**	**185.684**	**202.054**	**203.315**
Belastingopbrengsten					
Verontreinigingsheffing	83-	214-	214-	214-	184-
Watersysteemheffing	96.043-	104.997-	105.217-	115.943-	115.533-
Zuiveringsheffing	75.516-	80.203-	80.253-	86.630-	87.598-
Totaal belastingopbrengsten	**171.642-**	**185.414-**	**185.684-**	**202.787-**	**203.315-**
Resultaat					
Watersysteemheffing	-	-	-	-	-
Zuiveringsheffing	-	-	-	-	-
Totaal resultaat	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**

Tabel 29. Begroting in één oogopslag (bedragen x € 1.000).

Begroting 2027 per bestuurlijk programma en WBP thema	Realisatie 2025	Begroting 2026 Incl 1e BW	VJN2026 Jaar 2027	Begroting 2027
Kosten (bruto lasten)				
Zuiveringsbeheer	**59.146**	**63.647**	**69.571**	**69.223**
Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	59.146	63.647	69.571	69.223
Watersysteembeheer	**93.775**	**106.396**	**117.161**	**152.995**
Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	57.607	65.266	70.008	101.684
Waterveilige leef- en werkomgeving	36.168	41.130	47.153	51.312
Besturen, Organiseren en Digitaliseren	**56.183**	**62.782**	**67.832**	**67.421**
Bestuur, middelen en maatschappij	55.907	62.414	67.453	67.108
Waterbewust leven en genieten van water	275	368	378	313
Personeelskosten investeringsprojecten	**13.475**	**14.783**	**9.988**	**12.140**
Totaal kosten	**222.578**	**247.608**	**264.551**	**301.779**
Overige opbrengsten (bruto baten)				
Zuiveringsbeheer	**4.492-**	**5.554-**	**6.594-**	**7.353-**
Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	4.492-	5.554-	6.594-	7.353-
Watersysteembeheer	**24.623-**	**27.989-**	**30.189-**	**64.595-**
Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	10.473-	11.506-	12.168-	41.992-
Waterveilige leef- en werkomgeving	14.150-	16.482-	18.021-	22.602-
Besturen, Organiseren en Digitaliseren	**6.053-**	**6.416-**	**6.962-**	**6.901-**
Bestuur, middelen en maatschappij	6.053-	6.416-	6.962-	6.901-
Waterbewust leven en genieten van water	-	-	-	-
Geactiveerde personeelslasten	**13.475-**	**14.783-**	**9.988-**	**12.140-**
Totaal overige opbrengsten	**48.643-**	**54.742-**	**53.733-**	**90.988-**
Saldo baten en lasten				
Saldo kosten en opbrengsten en bestemmingsreserves	**173.935**	**192.866**	**210.818**	**210.791**

Kosten gemene rekening	**14.652**	**16.358**	**16.927**	**22.039**
GR Muskusrattenbeheer (Waterveilige leef- en werkomgeving)	13.970	15.509	16.051	21.165
Netwerk Water & Klimaat (Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair)	682	848	876	874

Vervolg tabel 29: Begroting in één oogopslag (bedragen x € 1.000)

Begroting 2027 per kosten- en opbrengstensoort en mutaties reserves	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2026 Incl 1e BW	VJN2026 Jaar 2027	Begroting 2027
Kosten					
Rentekosten	8.646	12.129	10.934	15.454	14.999
Afschrijvingskosten	30.400	32.040	30.776	32.868	31.801
Personeelskosten exploitatie	75.182	82.395	82.445	97.871	97.874
Personeelskosten investeringsprojecten	13.475	16.783	14.783	9.988	12.140
Overige kosten	79.363	89.839	90.384	91.354	99.857
Bijdrage hoogwaterbeschermingsprogramma	8.593	8.700	9.000	7.683	9.000
Toevoeging bestemmingsreserves	6.955	9.286	9.286	9.334	36.108
Totaal kosten	**222.614**	**251.173**	**247.608**	**264.551**	**301.779**
Overige opbrengsten					
Overige opbrengsten, excl. geactiveerde lasten	24.432-	24.858-	25.158-	26.080-	58.818-
Geactiveerde personeelslasten (incl. overhead)	16.084-	20.040-	17.690-	13.381-	14.678-
Geactiveerde rente	929-	2.576-	2.316-	4.751-	5.173-
Onttrekking bestemmingsreserves	7.234-	9.520-	9.578-	9.520-	12.319-
Totaal overige opbrengsten	**48.679-**	**56.994-**	**54.742-**	**53.733-**	**90.988-**
Saldo baten en lasten					
Saldo kosten en overige opbrengsten en bestemmingsreserve	**173.935**	**194.179**	**192.866**	**210.818**	**210.791**
Belastingopbrengsten					
Verontreinigingsheffing	83-	214-	214-	214-	184-
Watersysteemheffing	96.043-	104.997-	105.217-	115.943-	115.533-
Zuiveringsheffing	75.516-	80.203-	80.253-	86.630-	87.598-
Totaal belastingopbrengsten	**171.642-**	**185.414-**	**185.684-**	**202.787-**	**203.315-**
Mutaties reserves					
Mutatie egalisatiereserves	2.293-	8.764-	7.182-	8.764-	7.476-
Saldo na netto bijdrage en mutaties reserves	-	-	-	-	-

6.3 Incidentele baten en lasten

Deze paragraaf bevat, volgens de voorschriften in het waterschapbesluit, een korte toelichting op de baten en lasten in 2027 die als éénmalig ten opzichte van voorgaande en komende begrotingsjaren moeten worden beschouwd. De kosten en opbrengsten die verband houden met de jaarlijkse inspanningen om de waterschapsdoelen te verwezenlijken zitten veelal structureel of ‘meerjarig incidenteel’ in de meerjarenbegroting. Voorbeelden van structurele kosten zijn de bedragen die zijn opgenomen voor het onderhoud en beheer van de rwzi’s, het watersysteem en de keringen. Of een begrotingspost voldoet aan het criterium ‘incidenteel’ hangt enerzijds samen met het karakter en anderzijds met de omvang. Een post moet voldoende substantieel en (volledig) incidenteel van aard zijn. Maar ook bestuurlijke relevantie weegt mee. Posten die al wel onderdeel uitmaken van de meerjarenbegroting maar incidenteel afwijken vallen daar niet onder. Ook de incidentele posten die gedekt worden uit de bestemmingsreserves worden in deze paragraaf niet verder toegelicht. Om fluctuatie in het meerjarige beeld van de netto kosten te vermijden worden veel incidentele posten op deze manier gedekt. Dat biedt ook voordelen voor het streven naar een gelijkmatige ontwikkeling van de belastingtarieven.

In deze begroting zijn onderstaande posten vanaf € 100.000 (volgens onze verordening) opgenomen die als incidenteel worden beschouwd:

- Eénmalig in 2027 financiële middelen (€ 410.000) voor het verwijderen van niet-functionele assets. Het betreft Gemaal Nieuwe Gracht in Utrecht Gemaal de Hoon Oost in Houten en Gemaal Ringslangweide in Nieuwegein. Voor deze objecten is vastgesteld dat zij geen rol meer vervullen in het functioneren van het watersysteem en dat instandhouding niet doelmatig is. Dit is volgens Voorjaarsnota 2026;
- Eénmalig in 2027 financiële middelen (€ 100.000) voor de basis op orde brengen en waar nodig versterken van fysieke en digitale weerbaarheid;
- Voor de overname van het beheer door HDSR van rwzi Utrecht is tijdelijke capaciteit nodig voor de transitie en het bijbehorende contractmanagement. Hiervoor is € 150.000 aan financiële middelen opgenomen voor de jaren 2027 en 2028.
- In 2027 wordt verwacht dat ongeveer €32 miljoen wordt ontvangen voor de overdracht van het Merwedekanaal. Hiervan wordt ongeveer € 27 miljoen toegevoegd aan een in te stellen bestemmingsreserve voor het (achterstallig) onderhoud. De overige middelen worden op de balans geplaatst en betreffen bijdrage aan investeringen in natuurvriendelijke oevers.

6.4 Investeringen

6.4.1 Investeringsuitgaven algemeen

In 2025 zijn wijzigingen in de Waterschapswet van kracht geworden. Naar aanleiding hiervan heeft het algemeen bestuur op 16 april 2025 de Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie vastgesteld. Op 8 oktober 2025 heeft het algemeen bestuur een aantal artikelen uit deze verordening nader uitgewerkt in de Nota investeringskrediet en activabeleid. Hierdoor zijn enkele regels voor het autoriseren en toekennen van investeringskredieten gewijzigd.

Net als voorheen, autoriseert het algemeen bestuur, met het vaststellen van de begroting, de daarin opgenomen nieuwe kredietaanvragen. Nieuw sinds vorig jaar, is dat daarbij per project wordt besloten of de behandeling van het bestuursvoorstel met inhoudelijke projectinformatie door het algemeen bestuur dient te gebeuren, of aan het college wordt gelaten. Het college heeft per project een voorstel hiervoor opgenomen, op basis van de ingeschatte politieke gevoeligheid van het project en hoogte van het krediet en de verwachte toekomstige (kapitaal)lasten. Het algemeen bestuur kan bij de behandeling van de begroting, net als voorheen, nog afwijken van het voorstel van het college. In totaal wordt voorgesteld om 24 kredieten te autoriseren voor in totaal € 276,618 miljoen, zie de paragraaf over krediet autorisatie.

Naast de reguliere jaarlijkse exploitatiewerkzaamheden, voert het waterschap investeringsprojecten uit. De investerings*begroting* 2027 is € 176,016 miljoen. Conform de werkwijze om overprogrammering expliciet te maken, is dit bedrag gebaseerd op 80 % van de cumulatieve *prognose* van de projectmatige investeringsuitgaven 2027 (€ 220,020 x 0,8). Zolang

de cumulatieve prognose zich tussen de 80% en 100% van de oorspronkelijke prognose bevindt, is er gedurende het jaar geen begrotingswijziging nodig om deze uitgaven getrouw te doen.

6.4.2 Vaststellen jaarschijf 2027 en vooruitblik

Investeringsniveau - uitgaven

De jaarschijf investeringsprojecten omvat de geautoriseerde uitgaven en inkomsten op investeringsprojecten in 2027. Sinds de Voorjaarsnota 2026 zijn de bedragen geactualiseerd. De totale uitgavenprognose 2027 is 10% hoger dan vorig jaar, maar € 37,074 miljoen (14%) lager dan in de voorjaarsnota was verwacht. De verwachte inkomsten zijn eveneens lager dan in de voorjaarsnota (€ 20,515 miljoen). Deze verandering is het totaal van verschuivingen in diverse projecten en met name het gevolg van het realistischer inplannen van de werkzaamheden respectievelijk ontvangstmomenten. Nadere beschouwingen, heroverwegingen en her-prioriteringen van onderdelen van projecten zorgen ervoor dat verwachte realisaties later plaatsvinden. Dit is onder meer het geval bij rwzi Zeist, rwzi Nieuwegein, zonnepark Driebergen, programma fijnzeven, gemaal Kromme Rijn, de Beermuur, en enkele potentieel nieuwe projecten waarvan de mogelijke start naar 2028 doorschuift. Binnen Sterke Lekdijk is bepaald werk naar voren gehaald (al in 2026 gerealiseerd) maar vinden bepaalde uitgaven en ontvangsten juist later plaats dan 2027. Door het meerjarige karakter van investeringsprojecten heeft een afwijking in de jaarschijf op zichzelf geen gevolgen voor de totale uitgaven- of inkomsten van het project.

Tabel 30. **Investeringsoverzicht per thema/programma (bedragen x € 1.000).**

Programma/ thema/ *doelstelling*	Krediet per 1 juli 2026	2026 nog verw. kredietaanvr.	Progn. cum. real. eind 2026	Krediet-aanvragen 2027	Prognose uitgaven 2027	Jaarschijf 2028*	Jaarschijf 2029*	Jaarschijf 2030*	Jaarschijf 2031*
Zuiveringsbeheer	**207.036**	**22.800**	**115.998**	**103.717**	**76.080**	**90.788**	**77.619**	**133.172**	**169.960**
Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	207.036	22.800	115.998	103.717	76.080	90.788	77.619	133.172	169.960
Watersysteembeheer	**349.364**	**30.995**	**239.287**	**31.738**	**63.527**	**55.089**	**32.749**	**26.111**	**25.222**
Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	188.249	30.995	130.572	26.238	39.895	42.952	23.989	20.411	17.487
Waterveilige leef- en werkomgeving	161.115	-	108.715	5.500	23.632	12.137	8.760	5.700	7.735
Totaal investeringsniveau programma's	**556.400**	**53.795**	**355.285**	**135.455**	**139.607**	**145.877**	**110.368**	**159.283**	**195.182**
Besturen, organiseren en digitaliseren (BOD)	**6.112**	**1.000**	**4.730**	**871**	**2.124**	**864**	**986**	**1.100**	**1.050**
Bestuur, Middelen en Maatschappij	6.112	1.000	4.730	871	2.124	864	986	1.100	1.050
Totaal bedrijfsvoeringsinvesteringen	**6.112**	**1.000**	**4.730**	**871**	**2.124**	**864**	**986**	**1.100**	**1.050**
Investeringsniveau programma's en BOD	**562.512**	**54.795**	**360.015**	**136.326**	**141.731**	**146.741**	**111.354**	**160.383**	**196.232**
Specifieke projecten									
rwzi Utrecht	5.100	-	3.874	-	-	-	-	-	-
GHIJ	21.125	-	9.848	-	1.200	875	1.400	7.800	-
KWA+ fase 1	31.857	-	24.153	-	-	-	-	-	-
Lekdijk	560.550	-	296.439	140.292	77.089	110.977	105.348	79.034	15.243
Totaal Specifieke projecten	**618.632**	**-**	**334.314**	**140.292**	**78.289**	**111.852**	**106.748**	**86.834**	**15.243**
Totaal investeringsniveau alle projecten	**1.181.143**	**54.795**	**694.330**	**276.618**	**220.020**	**258.593**	**218.102**	**247.217**	**211.475**
Begroting, o.b.v. 80% van de cumulatieve prognoses-->					176.016				
Grondaankopen Sterke Lekdijk	30.900	-	18.865	-	5.000	4.000	2.500	535	-
Totaal subsidies en ontvangsten					**75.932**	**92.653**	**93.677**	**56.285**	**51.235**

* in de jaarschijven zijn ook verwachte, na begrotingsjaar 2027 op te starten projecten meegenomen.

De omvang van de investeringen blijft na 2026 orde grootte op hetzelfde niveau. Verschillen tussen de jaren zijn het gevolg van het moment waarop grote projecten in de realisatiefase zitten. Na enkele jaren zullen de uitgaven aan waterveiligheid afnemen, vanwege het afronden van GHIJ Noord en Sterke Lekdijk. De uitgaven aan zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair

zullen juist toenemen. De eerste jaren realiseert HDSR meerdere grote projecten met een HDSR-overstijgend belang en gedeeltelijk externe dekking. Sterke Lekdijk is hier de grootste van, maar ook de realisatie van gemaal Kromme Rijn, dijkversterking GHIJ-Noord en de diverse samenwerkingen op zuiverings- en duurzaamheidsgebied zijn significant. De externe bijdragen zijn zichtbaar in de paragraaf over inkomsten.

Tegelijkertijd wordt de basis op orde gehouden met de gestructureerde aanpak van groot-onderhouds-plannen (GOP's) van bestaande assets alsmede de vervangings- en uitbreidingsinvesteringen in ICT-hardware. In het watersysteem worden vorderingen gemaakt met gebiedsgerichte projecten, om flexibeler te kunnen inspelen op de toenemende dynamiek vanuit de vele betrokken partijen.

De grote projecten en toenemende dynamiek in de omgeving zorgen voor een toename in de complexiteit van projecten. Dit brengt uitdagingen met zich mee voor de organisatie, onder andere op de aansturing en beheersing van projecten.

Inkomsten: subsidies en ontvangsten van derden

HDSR ontvangt substantiële inkomsten die gerelateerd zijn aan investeringsprojecten. Wanneer bijdragen ontvangen worden voor investeringen die HDSR in eigen bezit houdt, spreken we van subsidies. Wanneer inkomsten worden ontvangen voor werk dat HDSR na oplevering overdraagt aan een andere partij, spreken we van doorbelasting aan derden. Dit betreft met name kansen om werk van anderen met ons eigen werk te combineren: meekoppelkansen. Het HWBP is de grootste subsidieverstrekker voor HDSR, gevolgd door het deltaprogramma zoetwater en het Utrechts programma landelijk gebied (UPLG).

Inkomsten zijn relatief gevoelig voor verschuivingen in de tijd. Afhankelijk van de voortgang van het werk en de gemaakte afspraken met de andere partijen, vinden betalingen plaats bij aanvang, tijdens, of na oplevering van het investeringsproject. Onderstaande tabel (tabel 31) is de actuele inschatting van de ontvangstmomenten.

***Tabel 31.*Inkomsten: subsidies en ontvangsten van derden (bedragen x € 1.000).**

Project	Prognose inkomsten 2027	Inkomsten 2028	Inkomsten 2029	Inkomsten 2030	Inkomsten 2031
28. Gebied Oude Rijn	-	-	-	6.182	-
29. UPLG-Maatregelenpakket	-	-	-	1.000	3.000
30. UPLG-Gebiedsgerichte meekoppelkansen	-	250	500	750	750
33. Inlaatwerk KR VRAM	5.762	4.321	-	-	-
41. GHIJ Noord & Waaiersluis	391	136	-	-	-
50. Project Sterke Lekdijk*	69.779	87.946	93.177	48.353	47.485
Totaal subsidies en ontvangsten	**75.932**	**92.653**	**93.677**	**56.285**	**51.235**

**ontvangsten Sterke Lekdijk zijn inclusief subsidies voor de grondverwerving*

6.4.3 Autorisatie kredietvolume 2027

Nieuw, aanvullend kredietvolume 2027

Met het vaststellen van de Begroting 2027 autoriseert het algemeen bestuur een nieuw, aanvullend kredietvolume van € 276,618 miljoen voor 10 nieuw te starten projecten en 14 al lopende investeringsprojecten. Vier nieuwe en drie lopende projecten betreffen autorisaties uit de vorige begroting, die worden doorgeschoven naar komend jaar en waar nodig zijn bijgesteld met nieuwe inzichten. In tabel 32 is zichtbaar om welke projecten het gaat. Deze tabel bevat enkel de projecten waar kredietaanvragen voor verwacht worden in 2027. Voor de doelstellingen 'beperking gevolgen klimaatverandering' en 'waterkwaliteit' worden geen kredietautorisaties voorgesteld in 2027. Dit neemt niet weg dat er lopende projecten zijn voor deze doelstellingen, zie tabel 33. In tabel 32 wordt ook voorgesteld welk gremium het toekomstige bestuursvoorstel, waarin de projectopdracht wordt verstrekt en krediet wordt vrijgegeven, kan behandelen. Met het vaststellen van de begroting wordt de maximale hoogte van het krediet vastgesteld. Eventuele latere bijstelling vereist een besluit door het algemeen bestuur, bijvoorbeeld bij behandeling van het uiteindelijke bestuursvoorstel of als onderdeel van een begrotingswijziging.

In bijlage 4 bij deze begroting, is per te autoriseren krediet aanvullende informatie opgenomen. Deze werkwijze volgt uit de Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie en de Nota investeringskrediet en activabeleid. Mede op basis van deze informatie besluit het algemeen bestuur welke kredieten worden geautoriseerd en of de behandeling van het uiteindelijke bestuursvoorstel door het algemeen bestuur dient te gebeuren, of aan het college wordt gelaten.

Specifiek voor de GOP's geldt de Bestuurlijke kaderstelling Grootonderhoudsplannen HDSR (AB 5 oktober 2022). Conform deze kaderstelling, worden de kredieten van de voortrollende GOP's jaarlijks geactualiseerd, bij het vaststellen van de begroting. Bij deze actualisatie wordt aanvullend krediet gevraagd, ten behoeve van het voortrollende, 'nieuwe vijfde jaar', met eventuele bijstellingen op basis van gewijzigde inzichten over de al toegekende jaren. Van elk GOP wordt het inhoudelijke kader eens per vier jaar door het algemeen bestuur geactualiseerd. De jaarlijkse krediet-actualisatie wordt daarbij direct meegenomen. Als eerstvolgende zal GOP Zuiver aan het algemeen bestuur worden voorgelegd. Bij de GOP's waar het kader niet wordt bijgesteld, wordt vrijgave van het krediet aan het college gemandateerd.

***Tabel 32.*Autorisatie investeringen nieuw kredietvolume (x €1.000).**

Programma/ thema/ *doelstelling* / project	Krediet per 1 juli 2026	2026 nog verw. kredietaanvr.	Krediet-aanvragen 2027	Bestuurs-voorstel behandelen door:	Inschatting toekomstige krediet-aanvragen
Zuiveringsbeheer			**103.717**		**421.310**
Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair			**103.717**		**421.310**
Bouw en verwerving, onderhoud en beheer van rwzi's					
1. GOP Zuiver	59.991	-	16.600	Alg. Bestuur	89.900
2. Persleidingen (nieuw)	-	-	2.000	Alg. Bestuur	39.000
4. Programma Medicijnrestenverw. (MRV) (nieuw)	4.670	-	50.000	Alg. Bestuur	225.080
8. Toekomst rwzi Montfoort (nieuw)	-	-	5.353	Alg. Bestuur	44.777
10. Weerbaarheid Zuiver (nieuw)	-	-	2.900	College D&H	-
Duurzaamheid					
11. Zonneparken	1.550	-	3.282	College D&H	3.890
12. Programma Fijnzeven (vh. Cell. terugw.) (nw.)	-	-	20.332	Alg. Bestuur	15.413
13. Cellulose terugwinning en opwerking L'Rijn	2.400	500	2.000	College D&H	-
15. Verduurzaming bedrijfsgebouwen	1.820	2.000	1.000	Alg. Bestuur	500
16. Laadplein SEB (nieuw)	-	-	250	College D&H	2.750
Watersysteembeheer			**31.738**		**155.650**
Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied			**26.238**		**124.150**
Instandhouden					
17. GOP Watersystemen	79.214	-	12.060	College D&H	97.100
21. Terreinverharding steunpunten WB (nieuw)	-	-	400	College D&H	-
22. Loods MRB - De Pleyt	100	500	4.000	Alg. Bestuur	-
Verbeteren					
23. Gebiedsplannen Oost (cumulatief)	9.780	-	3.800	Alg. Bestuur	-
25. Gebied IJssel	250	1.150	600	Alg. Bestuur	3.150
26. Gebied Kromme Rijn	350	300	905	College D&H	9.900
27. Gebied Leidsche Rijn	100	2.030	1.000	College D&H	6.300
28. Gebied Oude Rijn	-	9.450	2.800	Alg. Bestuur	7.700
31. Weerbaarheid WB (nieuw)	-	-	673	College D&H	-
Beperking gevolgen klimaatverandering					
Waterkwaliteit					
Waterveilige leef- en werkomgeving			**5.500**		**31.500**
Waterkeringen voldoen aan de normen (wettelijk/ provinciaal/ HDSR)					
38. Voortrollend GOP RWK va 2023	14.575	-	3.500	College D&H	31.500
40. Beermuur renovatie metselwerk (nieuw)	-	-	2.000	Alg. Bestuur	-
Besturen, organiseren en digitaliseren (BOD)			**871**		**-**
Bestuur, Middelen en Maatschappij			**871**		**0**
Investering Bedrijfsvoering					
46. Fysieke beveiliging PM2 en PM3 (nieuw)	-	-	871	College D&H	-
Specifieke projecten			**140.292**		**-**
50. Project Sterke Lekdijk	534.100	-	130.000	Alg. Bestuur	-
51. Nieuw GOP PWK va 2022	26.450	-	10.292	Alg. Bestuur	-
Totaal kredietautorisaties			**276.618**		**576.960**

De lichtgrijze velden betreffen eerdere autorisaties die naar 2027 doorschuiven en waar nodig zijn geactualiseerd.

6.4.4 De investeringsbegroting 2027 per programma

Onderstaande tabel (tabel 33) omvat alle aflopende, lopende en in 2027 op te starten investeringsprojecten. Vanwege de in 2025 gewijzigde spelregels omtrent rechtmatigheid zijn ook projecten opgenomen waar (vrijwel) geen uitgaven meer verwacht worden, maar die nog

niet volledig opgeleverd en (financieel) afgerond zijn. De kolom “Prognose uitgaven 2027” omvat de jaarschijf aan (verwachte) projectbestedingen gedurende 2027.

Tabel 33. Overzicht investeringsprojecten per bestuurlijk programma en specifieke projecten (bedragen x € 1.000, vervolg op volgende pagina).

Programma/ thema/ *doelstelling* / project	Krediet per 1 juli 2026	2026 nog verw. kredietaanvr.	Krediet-aanvragen 2027	Progn. cum. real. eind 2026	Prognose uitgaven 2027
Zuiveringsbeheer	**207.036**	**22.800**	**103.717**	**115.998**	**76.080**
Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	**207.036**	**22.800**	**103.717**	**115.998**	**76.080**
Bouw en verwerving, onderhoud en beheer van rwzi's					
1. GOP Zuiver	59.991	-	16.600	37.584	10.150
2. Persleidingen (nieuw)	-	-	2.000	-	1.500
3. Medicijnresten uit water Woerden	670	-	-	662	-
4. Programma Medicijnrestenverw. (MRV) (nieuw)	4.670	-	50.000	4.395	10.000
5. Renovatie/ Nieuwbouw rwzi Zeist	124.450	18.000	-	67.081	40.000
6. Aanpassing/ uitbreiding rwzi Nieuwegein	3.000	-	-	292	2.700
7. Zuiver KRW-Fosfaatverwijdering	2.485	-	-	90	1.900
8. Toekomst rwzi Montfoort (nieuw)	-	-	5.353	-	500
9. Wijk bij Duurstede korrelslib	6.000	-	-	340	3.400
10. Weerbaarheid Zuiver (nieuw)	-	-	2.900	-	500
Duurzaamheid					
11. Zonneparken	1.550	-	3.282	1.264	430
12. Programma Fijnzeven (vh. Cell. terugw.) (nw.)	-	-	20.332	-	2.060
13. Cellulose terugwinning en opwerking L'Rijn	2.400	500	2.000	2.900	1.000
14. City Nieuwegein	-	2.300	-	-	-
15. Verduurzaming bedrijfsgebouwen	1.820	2.000	1.000	1.390	1.690
16. Laadplein SEB (nieuw)	-	-	250	-	250
Watersysteembeheer	**349.364**	**30.995**	**31.738**	**239.287**	**63.527**
Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	**188.249**	**30.995**	**26.238**	**130.572**	**39.895**
Instandhouden					
17. GOP Watersystemen	79.214	-	12.060	50.602	11.175
18. Vervanging groot materieel UV	925	-	-	761	100
19. Toekomstig groot materieel WB	4.000	-	-	160	890
20. Huisvesting buitendiensten	13.400	-	-	7.909	-
21. Terreinverharding steunpunten WB (nieuw)	-	-	400	-	200
22. Loods MRB - De Pleyt	100	500	4.000	300	1.300
Verbeteren					
23. Gebiedsplannen Oost (cumulatief)	9.780	-	3.800	5.861	2.530
24. Gebiedsplannen West (cumulatief)	40.280	-	-	38.051	1.500
25. Gebied IJssel	250	1.150	600	52	298
26. Gebied Kromme Rijn	350	300	905	350	800
27. Gebied Leidsche Rijn	100	2.030	1.000	275	775
28. Gebied Oude Rijn	-	9.450	2.800	100	3.450
29. UPLG-Maatregelenpakket	-	-	-	-	-
30. UPLG-Gebiedsgerichte meekoppelkansen	-	331	-	150	181
31. Weerbaarheid WB (nieuw)	-	-	673	-	673
Beperking gevolgen klimaatverandering					
32. Toekomstbestendig Watersysteem	5.240	200	-	5.440	-
33. Inlaatwerk KR VRAM	15.000	14.034	-	8.064	11.983
Waterkwaliteit					
34. KRW 3e planperiode 2022-2027	8.570	3.000	-	6.515	2.040
35. Uitvoeringsprogramma Utrecht	5.325	-	-	372	2.000
36. Vispassage Zuidersluis - bijdrage aan RWS	300	-	-	300	-

Vervolg tabel 33: Overzicht investeringsprojecten per bestuurlijk programma en specifieke projecten (bedragen x € 1.000).

Programma/ thema/ *doelstelling* **/** project	Krediet per 1 juli 2026	2026 nog verw. kredietaanvr.	Krediet-aanvragen 2027	Progn. cum. real. eind 2026	Prognose uitgaven 2027
Waterveilige leef- en werkomgeving	**161.115**	**0**	**5.500**	**108.715**	**23.632**
Waterkeringen voldoen aan de normen (wettelijk/ provinciaal/ HDSR)					
37. GOP regionale waterkeringen	91.847	-	-	84.399	-
38. Voortrollend GOP RWK va 2023	14.575	-	3.500	3.955	4.000
39. GOP Primaire waterkeringen	3.051	-	-	2.753	30
40. Beermuur renovatie metselwerk (nieuw)	-	-	2.000	-	-
41. GHIJ Noord & Waaiersluis	45.667	-	-	17.458	18.502
42. Graverij-werende maatregelen Lekdijk	5.975	-	-	150	1.100
Totaal investeringsniveau programma's	**556.400**	**53.795**	**135.455**	**355.285**	**139.607**
Besturen, organiseren en digitaliseren (BOD)	**6.112**	**1.000**	**871**	**4.730**	**2.124**
Bestuur, Middelen en Maatschappij	**6.112**	**1.000**	**871**	**4.730**	**2.124**
Investering Bedrijfsvoering					
43. Weerbaarheid OSA	-	-	-	-	-
44. Noodstroomvoorziening (weerbaarh. energie)	-	1.000	-	750	250
45. ICT Hardware	5.600	-	-	3.525	1.003
46. Fysieke beveiliging PM2 en PM3 (nieuw)	-	-	871	-	871
Totaal bedrijfsvoeringsinvesteringen	**6.112**	**1.000**	**871**	**4.730**	**2.124**
Investeringsniveau programma's en BOD	**562.512**	**54.795**	**136.326**	**360.015**	**141.731**
Specifieke projecten					
rwzi Utrecht	**5.100**	**0**	**0**	**3.874**	**0**
47. Herinrichting rwzi Utrecht	5.100	-	-	3.874	-
GHIJ	**21.125**	**0**	**0**	**9.848**	**1.200**
48. GHIJ Oevers	21.125	-	-	9.848	1.200
KWA+ fase 1	**31.857**	**0**	**0**	**24.153**	**0**
49. KWA stap 1	31.857	-	-	24.153	-
Lekdijk	**560.550**	**0**	**140.292**	**296.439**	**77.089**
50. Project Sterke Lekdijk	534.100	0	130.000	285.241	70.755
*nog door DB te verdelen **	*202.625*	*75.197*	*264.913*	*-*	*-*
50a. Amerongen - Wijk bij Duurstede	*146.434*	*-*	*-*	*109.440*	*25.936*
50b. Salmsteke	*45.982*	*-*	*-*	*43.835*	*100*
50c. Eiland van Schalkwijk (vh. Cul. Veer - Beatrixsluis)	*36.418*	*-*	*59.428*	*31.976*	*4.045*
50d. Salmsteke - Schoonhoven	*28.173*	*75.197*	*-4.290*	*32.964*	*27.762*
50e. Jaarsveld - Klaphek	*23.288*	*-*	*57.208*	*22.004*	*7.977*
50f. Nieuwegein (vh. N'gein - Irenesluizen - Cul. Veer)	*23.579*	*-*	*151.367*	*17.276*	*3.735*
50g. Programmateam	*27.602*	*-*	*1.200*	*27.747*	*1.200*
51. Nieuw GOP PWK va 2022	26.450	-	10.292	11.199	6.334
Totaal Specifieke projecten	**618.632**	**-**	**140.292**	**334.314**	**78.289**
Totaal investeringsniveau alle projecten	**1.181.143**	**54.795**	**276.618**	**694.330**	**220.020**
Begroting, o.b.v. 80% van de cumulatieve prognoses-->					**176.016**
52. Grondaankopen Sterke Lekdijk**	30.900	-	-	18.865	5.000

** Het door AB aan Sterke Lekdijk toegekende totaalkrediet, wordt door DB nader verdeeld over de verschillende deelprojecten.*

*** Grondaankopen zijn geen afschrijfbare investering. Vanwege de relatie met project Sterke Lekdijk, wordt dit project toch getoond.*

6.5 Geprognosticeerde balans

Om inzicht te geven in de effecten van de meerjarenramingen van exploitatie en investeringen op de ontwikkeling van de balans is onderstaand de geprognosticeerde balans voor de komende 5 jaar opgenomen. De geprognosticeerde balans is opgesteld met de meest recente ramingen voor ontwikkelingen in exploitatie en investeringen en de liquiditeitsprognose. Voor de investeringsraming is uitgegaan van een realisatiegraad van 80%. De reserves zijn overgenomen uit de Begroting 2027. De overige balansposten, zoals kortlopende vorderingen en overlopende activa en -passiva, zijn op een gelijk niveau verondersteld omdat daar geen concrete raming voor op te stellen is. Het saldo in rekening courant vormt in feite de sluitpost, deze is onder kortlopende schulden opgenomen.

Tabel 34. **Geprognosticeerde balans 2027 – 2031 (bedragen x € 1.000).**

Activa (x € 1.000)	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**	**2031**
Immateriële vaste activa	2.146	1.609	1.073	536	0
Materiële vaste activa	670.015	792.235	843.921	905.338	1.030.283
Financiële vaste activa	7.571	7.159	6.747	6.335	5.923
Voorraden	0	0	0	0	0
Liquide middelen/uitzettingen kort	0	0	0	0	0
Kortlopende vorderingen	15.069	15.069	15.069	15.069	15.069
Overlopende activa	3.003	3.003	3.003	3.003	3.003
Totaal activa	**697.803**	**819.075**	**869.812**	**930.281**	**1.054.278**
Passiva (x € 1.000)	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**	**2031**
Algemene reserves	12.280	12.280	12.280	12.280	12.280
Tariefegalisatiereserves	55.616	52.563	46.734	35.943	26.457
Overige bestemmingsreserves	44.358	33.918	28.263	20.844	14.836
Resultaat jaarrekening	0	0	0	0	0
Voorzieningen	8.478	8.478	8.478	8.478	8.478
Langlopende leningen	508.018	617.984	687.951	802.918	893.285
Kortlopende schulden	42.473	67.272	59.526	23.238	72.362
Overlopende passiva	26.580	26.580	26.580	26.580	26.580
Totaal passiva	**697.803**	**819.075**	**869.812**	**930.281**	**1.054.278**

Bovenstaande beeld van de balansontwikkeling sluit aan bij de grote opgaven waar HDSR voor staat. Met name de materiële vaste activa nemen toe door de grote projecten. Deze stijgen van circa € 670 miljoen in 2027 naar € 1.030 miljoen in 2031. Dit heeft tot gevolg dat de kapitaallasten (afschrijving en rente) de komende jaren zullen toenemen. Omdat investeringen in materiële vaste activa veelal extern worden gefinancierd neemt ook de post langlopende leningen toe. Door middel van jaarlijkse afschrijvingen zorgt dit geleidelijk voor hogere benodigde belastingopbrengsten. Het renterisico neemt toe vanwege de toename aan externe financiering. Door langlopende vaste rentecontracten wordt dit risico zoveel mogelijk beperkt.

6.6 Meerjarenraming

***Tabel 35.*Meerjarenbegroting 2027-2031 (bedragen x € 1.000).**

Begroting 2027	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Meerjarenraming per programma en	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Verdeling watersysteem- en zuiveringsheffing	**					
Netto-lasten (per programma)						
Zuiveringsbeheer	57.950	61.870	65.836	74.380	81.804	86.497
Watersysteembeheer	80.745	88.401	92.602	101.439	115.662	125.933
Besturen, Organiseren en Digitaliseren	55.484	60.520	63.007	65.141	66.810	68.814
Totaal netto-lasten*	**194.179**	**210.791**	**221.446**	**240.960**	**264.276**	**281.244**
2% ruimte voor ontwikkelingen conform VJN2026*						
Ruimte watersysteemheffing	-	-	2.397	4.999	7.857	11.029
Ruimte zuiveringsheffing	-	-	1.820	3.811	5.978	8.292
Totaal beleidsruimte	**-**	**-**	**4.216**	**8.810**	**13.835**	**19.321**
Netto-lasten (per heffing)						
Watersysteemheffing	110.706	121.082	129.023	141.614	159.597	174.122
Zuiveringsheffing	83.473	89.709	96.639	108.156	118.515	126.444
Totaal netto-lasten*	**194.179**	**210.791**	**225.662**	**249.770**	**278.111**	**300.566**
ontwikkeling		*8,6%*	*7,1%*	*10,7%*	*11,3%*	*8,1%*
Mutaties reserves						
Watersysteemheffing	5.495-	5.364-	2.089-	2.169-	6.407-	6.957-
Zuiveringsheffing	3.270-	2.111-	965-	3.661-	4.385-	2.529-
Totaal mutaties reserves	**8.764-**	**7.476-**	**3.053-**	**5.829-**	**10.791-**	**9.486-**
Te dekken uit belastingopbrengsten	**185.414**	**203.315**	**222.609**	**243.941**	**267.320**	**291.080**
Belastingopbrengsten						
Verontreinigingsheffing	214-	184-	201-	224-	244-	258-
Watersysteemheffing	104.997-	115.533-	126.733-	139.221-	152.946-	166.907-
Zuiveringsheffing	80.203-	87.598-	95.674-	104.496-	114.130-	123.915-
Totaal belastingopbrengsten	**185.414-**	**203.315-**	**222.609-**	**243.941-**	**267.320-**	**291.080-**
ontwikkeling		*9,7%*	*9,5%*	*9,6%*	*9,6%*	*8,9%*
Vergelijking met meerjarenraming Voorjaarsnota 2026:						
Netto-lasten (per heffing) VJN2025	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**	**2031**
Watersysteemheffing	110.706	119.841	130.095	142.931	158.583	173.169
Zuiveringsheffing	83.473	90.977	99.577	108.353	115.711	123.632
Totaal netto-lasten*	**194.179**	**210.818**	**229.672**	**251.284**	**274.293**	**296.802**
ontwikkeling		*8,6%*	*8,9%*	*9,4%*	*9,2%*	*8,2%*
Verschil meerjarenraming Begroting 2026 -/- VJN2025 absoluut						
Watersysteemheffing		1.241	1.072-	1.317-	1.014	953
Zuiveringsheffing		1.268-	2.938-	197-	2.804	2.811
Verschil meerjarenraming Begroting 2026 -/- VJN2025		**27-**	**4.010-**	**1.514-**	**3.818**	**3.764**

** De netto lasten zijn inclusief mutaties van de bestemmingsreserves.*

*** Voor de vergelijkbaarheid van de belastingopbrengsten en de mutaties van de egalisatiereserves is gekozen de cijfers van 2027 tot en met 2031 te vergelijken met de initiële begroting van 2026.*

**** Ruimte om te anticiperen op nieuwe ontwikkelingen, in te vullen door het nieuwe college.*

Algemeen

Voorop moet worden gesteld dat ramingen per definitie onzeker zijn en dat dit zeker geldt voor ramingen die meerdere jaren vooruitkijken. Indexcijfers kunnen snel veranderen. Dat geldt ook voor grote kostenposten als de solidariteitsbijdrage aan het HWBP en bijvoorbeeld grondstoffen en energiekosten. Daarnaast hangt de ontwikkeling van de kosten meerjarig ook nauw samen met de ontwikkeling van de rente en het tempo waarin investeringsprojecten kunnen worden afgerond.

Bovenstaande meerjarenbegroting is opgesteld door de Begroting 2027 aan te passen voor de nu bekende wijzigingen voor de komende jaren. Deze wijzigingen bestaan uit indexeringen van

personeelskosten en overige kosten en opbrengsten maar ook uit concrete doorwerkingen van beleid dat de laatste jaren is ingezet. Ook zijn de stijgingen van de kapitaallasten verwerkt. Deze hangen samen met de investeringsuitgaven van de komende jaren maar ook van de afgelopen jaren. Die leiden immers tot afschrijvingslasten en nieuwe leningen. Financiering van de investeringen met vreemd vermogen (geldleningen) leidt tot rentelasten. Dat geldt niet alleen voor de omvang van de financiering maar ook voor de voorwaarden (het rentepercentage) waartegen de leningen kunnen worden afgesloten. Nieuw beleid voor 2028 en verder is nog niet bekend maar conform Voorjaarsnota 2026 is 2% ruimte om te anticiperen op nieuwe ontwikkelingen in de meerjarenbegroting verwerkt. De ervaring leert dat alleen al door nieuwe wettelijke verplichtingen de kosten voor het waterschap stijgen. Het weglaten van deze 2% geeft daarom geen reëel beeld van de benodigde belastingopbrengsten na 2027.

Ontwikkeling netto lasten

De stijging van de netto lasten wijkt af van het beeld van de voorjaarsnota. Uiteindelijk zijn de netto kosten in 2030 volgens de huidige meerjarenraming ongeveer € 3,764 miljoen hoger dan bij de voorjaarsnota werd verwacht. Gemiddeld bedraagt de stijging van de netto kosten in de periode 2028-2031 ongeveer 9,1% tegenover 8,9% bij de voorjaarsnota. Wel is de stijging in 2028 juist wat lager en in 2029 en 2030 juist wat hoger. Hieraan ligt een aantal concrete oorzaken ten grondslag:

- Vernieuwde inschattingen van de investeringsuitgaven (zowel van de voortgang als kostenontwikkelingen en subsidie inkomsten) en het moment van gereed komen van projecten (dan start afschrijving) zorgen voor afwijkingen in zowel de afschrijvings- als de rentelasten. De grootste impact heeft de aanpassing van de administratieve gereed melding van rwzi Zeist (zie hoofdstuk 1.2). Bij de Voorjaarsnota 2026 was het uitgangspunt dat in diverse delen gereed gemeld zou worden, dat blijkt administratief niet mogelijk. De start van de afschrijvingen verschuift hierdoor in de tijd. Daarnaast wordt verwacht dat het project medicijnrestenverwijdering rwzi Woerden in 2029 wordt afgerond. Verder worden gebiedsprojecten verder geconcretiseerd en de kosten voor Sterke Lekdijk projecten hoger. Hier zit dan ook de verwachte toename in de netto lasten in 2029 en 2030;
- Bij het opstellen van de voorjaarsnota was nog geen nieuwe informatie bekend over de meerjarenreeks van de solidariteitsbijdrage hoogwaterbeschermingsprogramma. Inmiddels is de nieuwe informatie verwerkt en dat geeft een lagere bijdrage in de jaren 2028 (-/- € 812.000) en 2029 (-/- € 440.000) en met name in 2030 een € 1,450 miljoen hogere bijdrage dan in de eerdere raming.
- De indexeringen voor loonvoet en overige kosten en opbrengsten vanaf 2028 zijn gelijk aan de voorjaarsnota. De autonome kostenstijging in Begroting 2027 als gevolg van geopolitieke ontwikkelingen werkt wel door in de meerjarenraming.;

Ontwikkeling belastingopbrengsten en mutaties van de egalisatiereserves

Voor de meerjarige doorrekening van de benodigde belastingopbrengsten is de inzet van de egalisatiereserves volgens Voorjaarsnota 2026 aangepast op basis van de gewijzigde

ontwikkeling van het saldo van de netto kosten per heffing. Doordat de ontwikkeling van de netto lasten over de jaren 2028 t/m 2031 is veranderd ten opzichte van het beeld uit de Voorjaarsnota 2026 waren de benodigde belastingopbrengsten niet meer mooi geëgaliseerd. Eventuele werkelijke inzet van deze reserves is jaarlijks onderwerp van besluitvorming in het algemeen bestuur bij het vaststellen van de begroting en de belastingtarieven.

6.7 Onvoorzien

In de begroting is € 100.000 opgenomen voor onvoorziene kosten. Conform Voorjaarsnota 2026 is deze post verlaagd met € 125.000 ten opzichte van Begroting 2026. Deze post is centraal begroot onder het programma Besturen, organiseren en digitaliseren. Echter de programma's zuiveringsbeheer en watersysteembeheer kunnen ook gebruik maken van deze post. Idealiter in de dezelfde verdeelsleutel voor het verdelen van de algemene kosten, respectievelijk 46% voor zuiveringsbeheer en 54% voor watersysteembeheer.

6.8 Vennootschapsbelasting

In het kader van de Wet modernisering vennootschapsbelastingplicht voor overheidsondernemingen geldt met ingang van 1 januari 2016 een verplichting tot het afdragen van vennootschapsbelasting.
Ter uitvoering hiervan vindt jaarlijks een analyse plaats of de uitgevoerde en voorgenomen activiteiten belastingplichtig zijn. Deze analyse wordt door een accountancy bureau beoordeeld.

Bijlagen

Bijlage 1 Effectindicatoren

Per bestuurlijk programma is een aantal effectindicatoren vastgesteld waar in de jaarrekening over wordt gerapporteerd. De indicatoren worden in deze bijlage weergegeven.

1. Bestuurlijk programma Zuiveringsbeheer

Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair

	Effectindicator
a) Samen méér waarde halen uit de waterketen. In 2050:	
• Zetten we al het gezuiverd water nuttig in;	1.1 Hoeveelheid nuttig ingezet effluent als percentage van de totale hoeveelheid effluent.
• Is de waterketen circulair en klimaatpositief	1.2 Mate van reductie van uitstoot broeikasgassen uit de waterketen, uitgedrukt in CO_2-equivalenten, en vermelden de milieu-impact.
• Is de waterketen-infrastructuur adaptief.	1.3 Percentage van het totaal aantal assets (rioolwaterzuiveringen) dat adaptief is.

2. Bestuurlijk programma Watersysteembeheer

Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied

	Effectindicator
Gezond Water	
b) Het oppervlaktewater in ons beheergebied is leefbaar voor mens, dier en plant. Nú en in de toekomst.	2.1 Aantal KRW-waterlichamen dat voldoet aan KRW-doelen voor biologie (vissen, waterplanten en nutriënten) en chemie (prioritaire en nieuwe stoffen).
	2.2 Het percentage stedelijk oppervlaktewater dat voldoet aan het waterkwaliteitsniveau *zichtbaar* of hoger.
	2.3 Het gemiddeld waterkwaliteitsniveau van het oppervlaktewater in het landelijk gebied is levendig.

	2.4 Het gemiddelde waterkwaliteitsniveau van het oppervlaktewater in natuurgebieden is levendig.
Veenweide	
c) Bodemdaling en uitstoot broeikasgassen zijn beperkt:	
d)	
• 50% minder bodemdaling in 2030 in het veenweidegebied	3.1 PM (De daadwerkelijk verminderde bodemdaling kan in 2024 nog niet in beeld worden gebracht.)
• Reductie van 0,06-0,08 Mton CO_2	3.2 Mate waarin de te behalen opgave voor CO_2-reductie wordt gerealiseerd in procent (rekenmethode Somers).
Klimaatadaptatie	
e) Gebieden zijn waterrobuust en klimaatbestendig	4.1 De mate waarin wateroverlast schade veroorzaakt aan de functies in het gebied. 4.2 De mate waarin watertekort schade veroorzaakt aan de functies in het gebied
f) Het regionaal watersysteem is toekomstbestendig	5.1 Wateroverlast: de mate waarin het watersysteem aan de provinciale wateroverlastnormen voldoet EN binnen 7 dagen kan herstellen van een extreme neerslag/wateroverlast situatie, zoals Limburg 2021. 5.2 Watervraag en -beschikbaarheid: de mate waarin het watersysteem zowel lokale als regionale (extreme) droogte- en watertekortsituaties kan opvangen.
g) Grondwaterbeheer is toekomstbestendig	6.1 Grondwaterbeheer is toekomstbestendig, effectindicator wordt in 2025 opgesteld samen met de visie.

Waterveiligheid

h) Voor 2050 wordt minimaal het wettelijke beschermingsniveau tegen overstromingen geboden	7.1 Percentage van de primaire waterkeringen dat voldoet aan de rijksnormen

3. Programma Bestuur en organisatie

Waterbewust leven en genieten van water

	Effectindicator
i) Bewoners en professionals hebben water en klimaat gerelateerde acties ondernomen en hebben meer inzicht in de rol van het waterschap in het verleden en toekomst	8.1 Toegenomen percentage in aantal respondenten en in score van de enquête Publieksmonitor Waterpeil
j) Duurzaam waterschap:	
○ Het waterschap is in 2030 energieneutraal, en in 2050 95% emissieloos	9.1 Mate van reductie van de totale uitstoot van broeikasgassen van HDSR, uitgedrukt in CO_2-equivalenten.
○ Circulair materiaalgebruik	9.2 Vermeden milieu-impact door minder inkoop (viring/ruwe) grondstoffen en winning grondstoffen uit eigen bronnen.
○ Bevorderen van de biodiversiteit	9.3 De mate van versterkte natuur door ons waterbeheer en op onze terreinen.

Bijlage 2 Heffingsmaatstaven

Ingezetenenomslag	2026	2027	% van bruto	2027/ 2026
Bruto aan huishoudens	371.752	374.339	100,0%	0,7%
-/- bezwaren	1.577	1.430	0,4%	-9,3%
-/- kwijtscheldingen	25.582	25.508	6,8%	-0,3%
-/- oninbaar	794	722	0,2%	-9,1%
Netto aantal huishoudens	**343.799**	**346.679**	**92,6%**	**0,8%**
Watersysteemheffing ongebouwd	**2026**	**2027**	**% van bruto**	**2027/ 2026**
Bruto aantal hectares	60.876	65.604	100,0%	7,8%
-/- bezwaren	1.783	6.180	9,4%	246,6%
-/- kwijtscheldingen	0	0	0,0%	0,0%
-/- oninbaar	34	21	0,0%	-38,2%
Netto aantal hectares incl. Wegendifferentiatie	**59.059**	**59.403**	**90,5%**	**0,6%**
Watersysteemheffing natuur	**2026**	**2027**	**% van bruto**	**2027/ 2026**
Bruto aantal hectares	12.257	12.702	100,0%	3,6%
-/- bezwaren	66	515	4,1%	680,3%
-/- kwijtscheldingen	0	0	0,0%	0,0%
-/- oninbaar	6	6	0,0%	0,0%
Netto aantal hectares	**12.185**	**12.181**	**95,9%**	**0,0%**
Watersysteemheffing gebouwd Woningen	**2026**	**2027**	**% van bruto**	**2027/ 2026**
Bruto WOZ-waarde (x 1.000)	210.648.785	221.529.397	100,0%	5,2%
-/- bezwaren	1.206.129	937.296	0,4%	-22,3%
-/- kwijtscheldingen	4.788	1.546	0,0%	-67,7%
-/- oninbaar	84.259	63.716	0,0%	-24,4%
Netto WOZ-waarde (x 1.000)	**209.353.609**	**220.526.838**	**99,5%**	**5,3%**
Watersysteemheffing gebouwd niet-Woningen	**2026**	**2027**	**% van bruto**	**2027/ 2026**
Bruto WOZ-waarde (x 1.000)	28.289.330	29.134.979	100,0%	3,0%
-/- bezwaren	924.091	553.962	1,9%	-40,1%
-/- kwijtscheldingen	0	0	0,0%	0,0%
-/- oninbaar	26.488	30.708	0,1%	15,9%
Netto WOZ-waarde (x 1.000)	**27.338.751**	**28.550.309**	**98,0%**	**4,4%**
Totaal belastingdraagvlak Totaal gebouwd	**236.692.360**	**249.077.148**	**99,4%**	**5,2%**

Zuiveringsheffing Woonruimten	2026	2027	% van bruto	2027/ 2026
Bruto aantal vervuilingseenheden	868.376	873.533	100,0%	0,6%
-/- bezwaren	27.007	25.860	3,1%	-4,2%
-/- kwijtscheldingen	47.947	48.497	5,5%	1,1%
-/- oninbaar	1.455	1.070	0,2%	-26,5%
Netto aantal vervuilingseenheden	**791.967**	**798.106**	**91,2%**	**0,8%**
Zuiveringsheffing Bedrijven	**2026**	**2027**	**% van bruto**	**2027/ 2026**
Bruto aantal vervuilingseenheden	242.229	251.359	100,0%	3,8%
-/- bezwaren	11.583	11.254	4,5%	-2,8%
-/- kwijtscheldingen	0	0	0,0%	0,0%
-/- oninbaar	645	729	0,3%	13,0%
Netto aantal vervuilingseenheden	**230.001**	**239.376**	**95,2%**	**4,1%**
Totaal belastingdraagvlak ZH	**1.021.968**	**1.037.482**	**92,2%**	**1,5%**
Verontreinigingsheffing	**2026**	**2027**	**% van bruto**	**2027/ 2026**
Bruto aantal vervuilingseenheden	3.200	2.651	100,0%	-17,2%
-/- bezwaren	448	448	16,9%	0,0%
-/- kwijtscheldingen	0	0	0,0%	0,0%
-/- oninbaar	25	25	0,9%	1,1%
Netto aantal vervuilingseenheden	**2.727**	**2.178**	**82,2%**	**-20,1%**

Bijlage 3 Verbonden partijen

1. **Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)**

Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap	
Ingangsdatum	1954	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank) is een financiële dienstverlener die zich met haar diensten exclusief richt op de Nederlandse publieke sector. De klanten van de NWB Bank zijn decentrale overheden (waterschappen, gemeenten en provincies) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden. Dit betreft voornamelijk instellingen voor sociale volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu.	
Financieel belang HDSR	De deelneming van HDSR in deze AAA- bank bedraagt € 31.165, - opgebouwd uit 224 (van de 50.478) aandelen A van nominaal € 115 en 47 (van de 8.511) aandelen B van nominaal €460 (waarvan 25% volgestort) van de NWB.	
Bestuurlijk belang HDSR	Het recht bestaat de algemene vergadering van aandeelhouders te bezoeken.	
Financiële kerncijfers (x € 1.000): **- Eigen vermogen** **- Vreemd vermogen** **- Achtergestelde schulden** **- Jaarresultaat**	31/12/2024 € 2.094 € 76.347 € 327 € 94	31/12/2025 € 2.157 € 70.384 € 327 € 113
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen	
Risico's	Gering.	
Overige informatie	Geen.	

2. Muskusrattenbeheer West- en Midden- Nederland (MRB)

Vestigingsplaats	Houten	
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor gemene rekening	
Ingangsdatum	1 januari 2012	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het beschermen van de waterstaatswerken tegen schade veroorzaakt door woel- en graafwerk van muskus- en beverratten. Deze taak is vastgelegd in de gewijzigde Waterwet die op 1 juli 2011 is ingegaan. Muskusrattenbeheer West- en Midden- Nederland voert deze taak uit voor de waterschappen: Hollands Noorderkwartier, Amstel, Gooi en Vecht, Rijnland, Delfland, Schieland en de Krimpenerwaard, De Stichtse Rijnlanden.	
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door MRB (aandeel 24,6%) bedraagt voor het waterschap in 2025 € 3,445 miljoen. De bijdrage is voor 2026 begroot op € 3,809 miljoen. De bijdrage is voor 2027 begroot op € 5,187 miljoen.	
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het Bestuurlijk Overleg van MRB met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden. De dijkgraaf van HDSR is voorzitter van het Bestuurlijk Overleg en één van de heemraden vertegenwoordigt HDSR als lid van het Bestuurlijk Overleg.	
Financiële kerncijfers in euro's: **-Eigen vermogen** **-Vreemd vermogen** **-Jaarresultaat**	31-12-2024 0 0 V € 84.121	31-12-2025 0 0 V € 113.194
Relatie met programma	Veiligheid	
Risico's	Uittreden van één of meer deelnemers is van invloed op de kostenverdeling.	
Overige informatie	HDSR is penvoerder van de Gemeenschappelijke Regeling MRB-WMNL en het personeel is bij HDSR in dienst.	

3. Belastingsamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU)

Vestigingsplaats	Utrecht	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Ingangsdatum	1 januari 2014	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Samenwerken bij de beleidsvoorbereiding, heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen, alsmede bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en het beheer en de uitvoering van vastgoedinformatie. Doel is verbeteren van kwaliteit, continuïteit en efficiency.	
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door BghU voor het waterschap in 2025 bedraagt € 3,171 miljoen. Begrote bijdrage 2026: € 3,266 miljoen. Begrote bijdrage 2027: € 3,012 miljoen.	
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het Algemeen Bestuur van BghU met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden. Eén van deze twee deelnemers is statutair voorzitter, op dit moment de dijkgraaf.	
Financiële kerncijfers in euro's: **-Eigen vermogen** **-Vreemd vermogen** **-Jaarresultaat**	31-12-2024 € 940.870 € 8.866.025 € 28.755	31-12-2025 € 877.625 € 6.929.340 € 1.612.122
Relatie met programma	Lastendruk	
Risico's	Uittreden van een deelnemer kan invloed hebben op het productievolume, het kostenniveau en de kostenverdeling.	
Overige informatie		

4. Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard (RHC)

Vestigingsplaats	Woerden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Ingangsdatum	1 april 2008
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het gezamenlijk beheren van de archiefbewaarplaats door een bevoegd archivaris. Deelnemende gemeenten naast HDSR zijn: Bodegraven-Reeuwijk, Lopik, Montfoort, Oudewater, Woerden, IJsselstein.
Financieel belang HDSR in euro's	De bijdrage aan de dienstverlening door RHC Werkelijke bijdrage 2025: € 225.617 Begrote bijdrage 2026: € 255.000 Begrote bijdrage 2027: € 255.000
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting met één vertegenwoordiger uit het college in de Archiefcommissie (incl. plaatsvervanger). De vertegenwoordigers leggen verantwoording af over het door de Archiefcommissie gevoerde beleid aan het college dat hen heeft aangewezen.
Relatie met programma	Bestuur en organisatie
Risico's	Beperkt

5. Netwerk Water en Klimaat (voorheen Winnet en Coalitie Ruimtelijke Adaptatie)

Vestigingsplaats	Houten	
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor gemene rekening	
Ingangsdatum	1 januari 2020, looptijd 4 jaar	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De voorlopers van deze brede samenwerking zijn de Coalitie Ruimtelijke Adaptatie (CRA, samenwerking op het gebied van ruimtelijke adaptatie sinds 2016) en Winnet (samenwerking op het gebied van de afvalwaterketen sinds 2012). Deze samenwerkingsverbanden zijn samengevoegd in een nieuwe samenwerking Netwerk Water &Klimaat. De opgaven voor ruimtelijke adaptatie en de (afval)waterketen zoals die zijn verwoord in het deltaplan ruimtelijke adaptatie/Bestuursakkoord Klimaatadaptatie (BAKA) en het Bestuursakkoord Water (BAW), inclusief het bijbehorende addendum, zijn leidend in de doelstelling. De partners richten zich specifiek op een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van onze regio. Hierbij vindt een intensivering van de (netwerk)samenwerking binnen de (afval)waterketen en klimaatadaptatie plaats. De bewustwording van de gevolgen en de effecten van klimaatverandering, bij zowel interne organisaties als bij de omgeving, worden vergroot. Tevens worden waterveiligheid en de digitale dreigingen rondom waterassets zoveel mogelijk gezamenlijk aangepakt. De doelstelling is om dit middels slim samen te werken, kansen te benutten, kennis te delen en te innoveren te bereiken. Deze overeenkomst betreft een samenwerkingsverband van een veertiental gemeenten in de regio Utrecht Zuidwest (Bunnik, De Bilt, Houten, Lopik, Montfoort, Nieuwegein, Oudewater, Stichtse Vecht, Utrecht, Utrechtse Heuvelrug, Wijk bij Duurstede, Woerden, IJsselstein en Zeist.), HDSR, de provincie Utrecht en de Veiligheidsregio Utrecht.	
Financieel belang HDSR	In 2025 is een bijdrage betaald van € 61.743 Begrote bijdrage 2026: € 63.801 Begrote bijdrage 2027: € 66.279	
Bestuurlijk belang HDSR	Op de Water & Klimaattafel zijn de bestuurlijke portefeuillehouders vertegenwoordigd van de partners. De bestuurders zijn bepalend in de koers.	
Financiële kerncijfers in euro's: **-Eigen vermogen** **-Vreemd vermogen** **-Jaarresultaat**	31-12-2024 (V) € 44.180* Nvt (V) € 44.810 * Verrekend met deelnemers	31-12-2025 € 87.886 Nvt € 87.886
Relatie met programma	Zuiveringsbeheer en Beperking gevolgen klimaatverandering	

Risico's	Beperkt. Uittreden van één of meer deelnemers is van invloed op de kostenverdeling.
Overige informatie	

6. AQUON

Vestigingsplaats	Tiel	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1 juli 2011	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	AQUON is het instituut voor wateronderzoek voor negen waterschappen. AQUON levert monsterneming, analyse en rapportage van chemisch, fysisch en biologisch onderzoek naar de eigenschappen van het natte milieu. AQUON verzorgt voor negen deelnemers het waterkwaliteitsonderzoek, dat uitgevoerd moet worden als gevolg van wettelijke verplichtingen (zoals zwemwateronderzoek en KRW-monitoring). Tevens is het, ten behoeve van de uitvoering en evaluatie van het eigen beleid, noodzakelijk kwaliteit- en kwantiteitsmetingen uit te voeren en daarover te rapporteren.	
Financieel belang HDSR	Voor 2025 bedroeg de bijdrage inclusief NRS-bemonstering (Nationale Rioolsurveillance) € 3,637 miljoen. Voor 2026 is een bijdrage inclusief NRS-bemonstering begroot van € 3,531 miljoen. Voor 2027 is een bijdrage inclusief NRS-bemonstering begroot van € 3,775 miljoen.	
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is met een lid van het college zowel in het college als in het Algemeen bestuur vertegenwoordigd in de GR.	
Financiële kerncijfers in euro's: **-Eigen Vermogen** **-Vreemd vermogen** **-Jaarresultaat**	31-12-2024 € 3.511.455 € 51.660.173 €0	31-12-2025 € 4.876.434 € 50.377.120 €0

7. Het Waterschapshuis

Vestigingsplaats	Amersfoort	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1 juli 2010	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het Waterschapshuis bevordert samenwerking op ICT-gebied tussen waterschappen en andere overheden die actief zijn in de watersector. Er worden ICT - programma's uitgevoerd voor de waterschappen en er worden applicaties beheerd die door meerdere waterschappen gebruikt worden.	
Financieel belang HDSR	Jaarkosten HDSR bedragen voor 2025 € 1,481 miljoen (incl. BTW). Verwachte bijdrage 2026: € 1,636 miljoen (incl. BTW). Begrote bijdrage 2027: € 1,675 miljoen (incl. BTW).	
Bestuurlijk belang HDSR	Eén lid en een plaatsvervangend lid in het algemeen bestuur.	
Financiële kerncijfers in euro's: **-Eigen vermogen** **-Vreemd vermogen** **-Jaarresultaat**	31-12-2024 € 0 € 14.957.840 € 0	31-12-2025 € 0 € 24.583.552 € 0
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	
Risico's	Het Waterschapshuis ziet de huidige krapte op de arbeidsmarkt alsmede de toenemende vergrijzing als structureel aandachtspunt voor de voor de capaciteit. De informatieveiligheid is ook een aandachtspunt, gezien het steeds verder gestegen dreigingsniveau in Nederland. HWH wil op het gebied van informatieveiligheid zo snel mogelijk naar volwassenheidsniveau 4.	
Overige informatie	geen	

8. Unie van Waterschappen

Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Verenging	
Ingangsdatum	1927	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Unie van Waterschappen behartigt de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen. De Unie vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld. De Unie van Waterschappen is de werkgeversorganisatie van ongeveer 11.000 medewerkers bij 21 waterschappen in Nederland. Door de leden van de Unie is een garantiestelling afgegeven voor totaal €2 mln.	
Financieel belang HDSR	Jaarkosten HDSR bedragen voor 2025: € 632.480 Verwachte bijdrage voor 2026: € 681.478 Begrote bijdrage voor 2027: € 798.500	
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is lid van de Unie van Waterschappen	
Financiële kerncijfers in euro's: **-Eigen vermogen** **-Vreemd vermogen** **-Jaarresultaat**	31-12-2024 € 2.589.009 € 23.959.487 € 410.771	31-12-2025 € 2.900.262 € 24.990.872 € 311.253
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	
Risico's	Beperkt	
Overige informatie	nvt	

9. Vereniging werken voor waterschappen

Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Verenging	
Ingangsdatum	2019	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Voor het onderhandelen en afsluiten van een cao-waterschappen is een vereniging nodig. Een vereniging van werkgevers die samen afspraken willen maken over arbeidsvoorwaarden. In onze sector hebben waterschappen en gelieerde organisaties samen deze vereniging opgericht. Een vereniging met het doel een cao afsluiten in haar statuten.	
Financieel belang HDSR	€ 23.500 (begrote bijdrage 2027)	
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is lid van de Vereniging werken voor waterschappen	
Financiële kerncijfers in euro's: **- Eigen vermogen** **- Vreemd vermogen** **- Jaarresultaat**	N.v.t. N.v.t. N.v.t. N.v.t.	N.v.t. N.v.t. N.v.t. N.v.t.
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	
Risico's	Beperkt	
Overige informatie	geen	

10. AquaMinerals B.V.

Vestigingsplaats	Nieuwegein	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap	
Ingangsdatum	In 2020 heeft het formele besluit plaatsgevonden over de toetreding van HDSR als vierde waterschap tot het AquaMinerals collectief. Dit is in 2021 door uitgifte van aandelen geformaliseerd.	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	AquaMinerals zoekt bestemmingen voor de stofstromen die vrijkomen bij het zuiveren van water. Hiervoor ontwikkelen zij passende ketens, die vervolgens kwalitatief hoogwaardig worden bediend en/of geëxploiteerd. De organisatie is in eerste instantie opgericht voor alle Nederlandse drinkwaterbedrijven, maar inmiddels zijn zij ook actief voor een Belgisch drinkwaterbedrijf en een aantal Nederlandse waterschappen.	
Financieel belang HDSR	De deelneming van HDSR bedraagt € 48.604 opgebouwd uit 479 (van de 12.300) aandelen van € 45,50 nominaal met een agio van € 48,75 per aandeel.	
Bestuurlijk betrokkenheid HDSR	Volgens de statuten van de vennootschap AquaMinerals zijn de belangrijkste bevoegdheden belegd bij de directeur en de Raad van Commissarissen (RvC). De Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) benoemt op voordracht van de RvC de commissarissen; de RvC benoemt de directeur. Als aandeelhouder heeft HDSR toegang tot de AVA.	
Financiële kerncijfers in euro's: **- Eigen vermogen (incl. res. boekjaar)** **- Vreemd vermogen** **- Jaarresultaat voor belasting**	31-12-2024 €1.789.211 € 4.106.285 € 17.220	31-12-2025 €1.857.608 € 5.800.833 € 84.441
Relatie met programma	AquaMinerals zoekt bestemmingen voor stofstromen, zoals zand-, zeef- en roostergoed, die bij HDSR voortkomen uit het zuiveringsproces van afvalwater.	
Risico's	Het financiële risico voor HDSR beperkt zich tot de omvang van het aandelenvermogen van € 48.604.	
Overige informatie	Niet van toepassing	

11. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)

Vestigingsplaats	Moerdijk	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap; aandelen in handen van deelnemende waterschappen	
Ingangsdatum	In 2022 is het formele besluit genomen tot toetreding van HDSR als 14% aandeelhouder van SNB per 1-1-2023.	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	SNB verwerkt zuiveringsslib voor waterschappen. Het is de ambitie van SNB om samen met de waterschappen en ketenpartners een circulaire afvalwater- en slibketen te realiseren.	
Financieel belang HDSR	HDSR bezit 14% van de aandelen van SNB. Overige deelnemende partijen zijn: Waterschappen Aa en Maas (24,17%), De Dommel (21,74%), Brabantse Delta (18,53%), Vechtstromen (13,59%), Scheldestromen (7,97%).	
Bestuurlijk belang HDSR	leder aandeelhoudend waterschap benoemt een vertegenwoordiger die de belangen van het waterschap behartigt (stemrecht) in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA). HDSR wordt in de AvA vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Zuiver uit het DB. Het geplaatste aandelenkapitaal van de NV bedraagt € 4,443 mln en is volledig volgestort.	
Financiële kerncijfers in 1.000 euro's: **- Eigen vermogen** **- Vreemd vermogen** **- Jaarresultaat na belasting**	31-12-2024 € 13.479 € 37.511 (N) € 1.979	31-12-2025 € 23.682 € 41.192 (N) € 1.416
Relatie met programma	Zuiveringsbeheer	
Risico's	Het gestorte kapitaal in de aandelen, zijnde de nominale waarde (€ 622.000) en agio (€ 1,764 mln) kan bij liquidatie (deels) afgeboekt moeten worden. Garantstelling ter hoogte van maximaal 14% van € 55 mln afhankelijk van de uitstaande geldleningen bij NWB.	
Overige informatie	Niet van toepassing.	

12. Kaumera

Vestigingsplaats	Doetinchem	
Rechtsvorm	Coöperatie met Uitgesloten Aansprakelijkheid	
Ingangsdatum	27-12-2023	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Coöperatie Samenwerking Kaumera U.A. is een samenwerking van waterschappen met als doel de productie en afzet (naar de markt) van Kaumera te organiseren en bevorderen. De coöperatie heeft een aandeel van 50% in Kaumera Sales & Services BV, die als doel heeft het vergroten van de vraag naar Kaumera, door het vinden en ontwikkelen van toepassingen en afzetmarkten. Dat doet de BV o.a. door marktbewerking, onderzoek en (product- en proces-) ontwikkeling, en het opstellen van (leverings- en/of afname-) contracten, het voeren van (financiële) administratie en het organiseren van logistieke activiteiten. Royal Haskoning DHV Nederland BV is de enige andere aandeelhouder (50%). Vooralsnog is het doel om de BV gedurende 5 jaar deze activiteiten te laten uitvoeren (2024/2025 - 2028/2029).	
Financieel belang HDSR	HDSR, Waterschap Limburg, Waterschap Vallei en Veluwe en Waterschap Rijn en IJssel zijn gelijkwaardige deelnemers aan de coöperatie. De jaarlijkse bijdrage bedraagt in de eerste 5 jaar € 162.000 per jaar.	
Bestuurlijk belang HDSR	Ieder deelnemend waterschap benoemt een vertegenwoordiger die de belangen van het waterschap behartigt in de Ledenvergadering, het hoogste orgaan van de coöperatie. In deze vergadering worden de belangrijkste besluiten rondom deze organisatie genomen. HDSR wordt in de ledenvergadering vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Zuiver uit het DB.	
Financiële kerncijfers in 1.000 euro's: **- Eigen vermogen** **- Vreemd vermogen** **- Jaarresultaat na belasting**	31-12-2024 € 160.691 € 574.175 € 12.691	31-12-2025 € 911.781 € 470.353 -/-€ 400.911
Relatie met programma	Zuiveringsbeheer (dynamische opgave circulaire waterketen). Binnen deze verbonden partij wordt invulling gegeven aan de doelstelling om te komen tot een circulaire waterketen.	
Risico's	Stijgende kosten leiden tot hogere bijdrage.	
Overige informatie	Geen.	

13. Verdygo

Vestigingsplaats	Nog niet bekend
Rechtsvorm	Coöperatie met Uitgesloten Aansprakelijkheid
Ingangsdatum	Gepland 15 oktober 2026
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het voornaamste doel van de coöperatie is het ontwikkelen, beheren en gebruiken van standaarden voor waterschapswerken. Daarvoor ontplooit de coöperatie de volgende activiteiten: (i) beheren van bestaande standaarden en de module-bibliotheek; (ii) (ii) ontwerpen en verbeteren van (nieuwe) standaarden - samen met marktpartijen; (iii) andere ondersteunende activiteiten, zoals het geven van trainingen over Verdygo, administratie van toegepaste modules, standaarden voor asset-informatie, implementatie van Verdygo in de waterschapsmarkt, samen met marktpartijen (ingenieursbureaus en aannemers).
Financieel belang HDSR	De contributie bedraagt jaarlijks € 25.000.
Bestuurlijk belang HDSR	Ieder deelnemend waterschap benoemt een vertegenwoordiger die de belangen van het waterschap behartigt in de Ledenvergadering, het hoogste orgaan van de coöperatie. In deze vergadering worden de belangrijkste besluiten rondom deze organisatie genomen. HDSR wordt in de ledenvergadering vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Zuiver uit het DB.
Financiële kerncijfers in 1.000 euro's: **- Eigen vermogen** **- Vreemd vermogen** **- Jaarresultaat na belasting**	31-12-2025 € 0 € 0 € 0
Relatie met programma	Zuiveringsbeheer (dynamische opgave circulaire waterketen). Binnen deze verbonden partij wordt invulling gegeven aan de doelstelling om te komen tot een adaptieve en circulaire waterketen.
Risico's	Stijgende kosten leiden tot hogere bijdrage.
Overige informatie	Geen.

Bijlage 4 Toelichting kredietautorisaties

Duiding van deze bijlage

Met het vaststellen van deze begroting autoriseert het algemeen bestuur de opgenomen nieuwe kredieten. Ook stelt het algemeen bestuur de sortering vast, welke bestuursvoorstel met inhoudelijke projectinformatie zij zelf wil behandelen, dan wel aan het college laat. Als hulpmiddel hierbij wordt in deze bijlage aanvullende informatie verstrekt bij de desbetreffende projecten. Daarbij wordt telkens dezelfde opzet gehanteerd. Als velden leeg gelaten zijn, zijn deze niet van toepassing, of was de informatie nog niet beschikbaar. Bedragen in deze bijlage zijn in duizenden euro's.

Voorbeeld van de opzet, met uitleg:

0. Projectnaam [A]

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
[B]	[C]	**[D]**	**[E]**	[F]

Kans op doorgaan	[G]
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	[H]
Bandbreedte indicatief totaal kred.	[I]

Prijspeildatum d.d.	[J]
Gehanteerde indexatie	[K]
Afschr.kosten na oplevering	[L]
Overig effect op exploitatie	[M]

Toelichting

[N]

Uitleg bij de letters:

[A] Het volgnummer van het project in deze begroting, plus de projectnaam.

[B] De hoogte van het tot en met juni 2026 toegekende krediet.

[C] De verwachte krediet-toekenning in de tweede helft van 2026, nog gerelateerd aan de vastgestelde begroting 2026. Deze inschatting is opgesteld in juli 2026.

[D] De nu voorliggende aanvraag: het met vaststelling van de begroting 2027 te autoriseren krediet.

[E] Het voorgestelde gremium voor behandeling van de besluitnota met het inhoudelijke projectvoorstel: op een vergadering van het algemeen bestuur, of het College van Dijkgraaf en Hoogheemraden.

[F] De voorlopige, indicatieve inschatting van toekomstige kredietaanvragen, die naar verwachting zullen volgen op de huidige, bijvoorbeeld een latere projectfase.

[G] De waarschijnlijkheid dat dit project tot realisatie zal komen, rekening houdend met externe factoren. Gegroepeerd in ‘orde grootte’: 5% - 25% - 50% - 75% - 95%. Hoe hoger het percentage, hoe zekerder dat het project gerealiseerd kan worden.

[H] Indicatie van de zekerheid van het nu opgevoerde bedrag. Dat bedrag is de beste inschatting op dit moment, maar gedurende uitvoering van het werk zullen altijd afwijkingen optreden. Het percentage geeft een indicatie van hoeveel hoger of lager de bestedingen maximaal kunnen worden, op basis van de kennis van dit moment. Gegroepeerd in ‘orde grootte’: > 100%, +/- 100%, +/- 75%, +/- 50%, +/- 25%, +/- 10%, < 10%. Hoe lager het percentage, hoe kleiner de afwijking dus hoe betrouwbaarder de inschatting.

[I] Indicatie van de zekerheid van het uiteindelijk verwachte totale krediet. Dus inclusief bedragen die naar verwachting in toekomstige jaren bij het algemeen bestuur zullen worden aangevraagd [F]. Over deze bedragen wordt op dit moment geen besluit gevraagd. Zelfde ‘orde grootte’ als bij [H].

[J] De prijspeildatum van de opgevoerde bedragen.

[K] De (gemiddelde) jaarlijkse prijsstijging waarmee rekening is gehouden tussen de prijspeildatum [J] en het moment van daadwerkelijk uitgeven van (delen van het) krediet.

[L] De verwachte afschrijvingskosten in het eerste jaar na ingebruikname van de asset(s). Indien het werk uit meerdere deelprojecten bestaat, die in verschillende jaren opgeleverd worden, zijn de bedragen bij elkaar opgeteld alsof ze tegelijk klaar zouden zijn. Indien in latere jaren krediet voor vervolgfasen wordt aangevraagd, zijn de afschrijvingskosten van de totale te realiseren asset opgenomen.

[M] Indicatie van andere financiële effecten (exclusief afschrijvingskosten) die worden verwacht. Indien van toepassing zijn deze verwerkt in de (meerjaren)begroting. Bijvoorbeeld meer/ minder stroomkosten, personeels- en onderhoudskosten, en inkoop van grondstoffen.

[N] Een inhoudelijke, tekstuele toelichting per project. Onderdelen die terug kunnen komen zijn het te bereiken doel, de te nemen maatregelen, de benodigde middelen, eventueel relevante risico's, en duiding van overige gevolgen voor de exploitatie.

Toelichting per project

1. GOP Zuiver (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
€ 59.991	-	**€ 16.600**	**Algemeen Bestuur**	€ 89.900

Kans op doorgaan	95% (vrijwel) zeker
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/- 25%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/- 50%

Prijspeildatum d.d.	1-1-2026
Gehanteerde indexatie	
Afschr.kosten na oplevering	
Overig effect op exploitatie	

Toelichting

Het project betreft de jaarlijkse ophoging van het krediet voor het voortrollend Groot Onderhoudsplan (GOP) Zuiver, met als doel de instandhouding van rwzi's en rioolgemalen. Het GOP richt zich op de vervanging van versleten onderdelen van zuiveringstechnische werken, met uitzondering van rwzi Utrecht. De kaders zijn bij de eerste kredietaanvraag in 2021 vastgesteld en vormen sindsdien de basis voor de jaarlijkse ophogingen.

Voor het voortrollende GOP Zuiver wordt krediet aangevraagd voor uitgaven gedurende het 'nieuwe vijfde jaar': de jaarschijf 2030. Daarnaast wordt aanvullend krediet aangevraagd bij het al eerder toegekende krediet voor de jaren 2026 t/m 2029, vanwege hogere (verwachte) uitgaven bij de werkzaamheden in die periode. De ingeschatte toekomstige kredietaanvragen zijn enkel indicatief, gebaseerd op kengetallen voor de volgende tien jaar, ook al loopt het project in principe voor altijd door.

Omdat moeilijk te voorspellen is hoeveel werkzaamheden, en daarmee uitgaven, voortvloeien uit de vijfjaarlijkse inspecties, werken we normaliter met gemiddelden. Eind 2025 hebben de inspecties van rwzi's Lopik, Bunnik en Woerden plaatsgevonden en vanuit de inspectierapporten zijn eerste ramingen opgesteld, die een stuk hoger zijn dan de gebruikte gemiddelden. Voor Bunnik betreft dit het vervangen van de roostergoedinstallatie (huidige prognose € 7 miljoen) en voor Woerden het ontvangwerk (huidige prognose € 5 miljoen). Deze extra investeringen zijn ingecalculeerd in het aan te vragen kredietbedrag.

In de kaderstelling GOP Zuiver die dit jaar aan het bestuur wordt voorgelegd, zal worden voorgesteld de investeringsopgave voor de persleidingen niet langer onderdeel te laten uitmaken van het reguliere GOP Zuiver. Een definitief voorstel voor de inrichting van een afzonderlijk programma voor persleidingen wordt uitgewerkt nadat de risico-inventarisatie van de persleidingen met behulp van I2Pipe is afgerond.

Daarnaast wordt binnen het GOP Zuiver ingezet op een verdere professionalisering van het assetmanagement. Door de inspectiecyclus te intensiveren en meer risicogestuurd te werken, wordt de kwaliteit van de areaalgegevens verder verbeterd. Dit draagt bij aan een beter inzicht in de technische staat van de assets, een voorspelbaardere onderhouds- en investeringsprogrammering en een meer toekomstbestendige inzet van de beschikbare middelen.

2. Persleidingen (nieuw) (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
-	-	**€ 2.000**	**Algemeen Bestuur**	€ 39.000

Kans op doorgaan	100%/ zeker
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/- 25%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/- 50%

Prijspeildatum d.d.	
Gehanteerde indexatie	
Afschr.kosten na oplevering	€ 50
Overig effect op exploitatie	

Toelichting
In de kaderstelling GOP Zuiver die dit jaar aan het bestuur wordt voorgelegd, zal een voorstel worden opgenomen voor de wijze waarop de investeringsopgave voor de persleidingen structureel wordt gepositioneerd. Daarbij wordt voorgesteld deze opgave niet langer onderdeel te laten uitmaken van het reguliere GOP Zuiver, zodat beter kan worden aangesloten bij de omvang, dynamiek en lange termijn van de vervangingsopgave.

Een definitief voorstel voor de inrichting van een afzonderlijk programma wordt uitgewerkt nadat de risico-inventarisatie van de persleidingen met behulp van I2Pipe is afgerond. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor een integrale afweging van de benodigde investeringen, prioritering en programmering.

Na de volledige implementatie van I2Pipe zal ook een herijking plaatsvinden van de vervangingswaarde van het areaal. Hiervoor wordt gebruikgemaakt van de geïntegreerde LTAP-module, waarmee de technische vervangingswaarde van de assets wordt bepaald. Deze herijking heeft uitsluitend betrekking op de directe vervangingswaarde van de assets en omvat geen bijkomende kosten, zoals engineering, vergunningen, omgevingsmaatregelen of overige projectgebonden kosten.

De ingeschatte toekomstige kredietaanvragen zijn enkel indicatief, gebaseerd op kengetallen voor de volgende tien jaar.

4. Programma Medicijnrestenverwijdering (MRV) (nieuw) (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
€ 4.670*	-	**€ 50.000**	**Algemeen Bestuur**	€ 225.080

Kans op doorgaan	75%/ waarschijnlijk
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/- 50%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/- 50%

Prijspeildatum d.d.	1-1-2026
Gehanteerde indexatie	3% p/j
Afschr.kosten na oplevering	€ 1.140
Overig effect op exploitatie	€ 500 p/j

*Ad *: Doordat het Programma MRV gebruik maakt van het moederproject dat al eerder is gebruikt voor de medicijnrestenverwijdering Houten, is er sprake van al eerder toegekend krediet.*

Toelichting

HDSR voldoet uiterlijk in 2045 aan de in juli 2027 vast te stellen nationale doelstellingen v.w.b. medicijnrestenverwijdering (MRV). Deze worden nog door het ministerie definitief ingevuld. Op basis van een zogenaamde 'hotspot'-analyse uit 2017 is door het AB in 2020 besloten dat de volgende zuiveringen prioriteit krijgen: (1) Utrecht, (2) Nieuwegein, (3) Woerden, (4) Zeist en (5) Houten. MRV Houten is in 2023 opgeleverd. De kredietaanvraag van € 50 miljoen in 2027 heeft betrekking op de MRV rwzi Woerden.

In 2024 is MRV Woerden al aanbesteed, echter zonder het beoogde resultaat. Het contract met de externe opdrachtnemer (CLC) in mei 2026 beëindigd. Daarom is in mei 2026, tijdens een Strategisch College, de vervolgaanpak voor een HDSR brede MRV-strategie met het Dagelijks Bestuur besproken. Realisatie van MRV op rwzi Woerden is opnieuw gepland in de periode 2028-2029. De genoemde kapitaallasten en beheerkosten worden gedekt uit de zuiveringsheffing en hebben alleen betrekking op de realisatie van de MRV rwzi Woerden.

8. Toekomst rwzi Montfoort (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
-	-	**€ 5.353**	**Algemeen Bestuur**	€ 44.777

Kans op doorgaan	95%/ (vrijwel) zeker
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/- 50%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/- 75%

Prijspeildatum d.d.	1-1-2024
Gehanteerde indexatie	3% p/j
Afschr.kosten na oplevering	€ 1.375
Overig effect op exploitatie	€ 0

Toelichting

De rwzi in Montfoort vervult sinds 1975 zijn taak en is sindsdien nauwelijks aangepast. De rwzi is verouderd en nadert het einde van de technische levensduur. Daarom maken we in 2026 een afweging tussen (1) handhaven en opknappen/ vernieuwen van rwzi Montfoort, of (2) opheffen en aansluiten op een nabij gelegen rwzi. In de afweging nemen we innovaties mee, zoals bv. het continu korrelslibproces.

In de begroting 2026 was al krediet opgevoerd (en geautoriseerd) voor 2026, maar doordat er behoefte was aan een second opinion op de centralisatiestudie schuift het bestuursvoorstel voor de kredietaanvraag een jaar op. In 2027 vragen we een krediet aan om de voorkeursoptie verder uit te werken, inclusief voorbereiding en aanbesteding. In 2030 zal een krediet worden gevraagd voor de realisatie. Het project wordt naar verwachting in 2032 opgeleverd. De kapitaallasten en beheerkosten worden gedekt uit de zuiveringsheffing.

10. Weerbaarheid Zuiver (nieuw) (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
-	-	**€ 2.900**	**College D&H**	-

Kans op doorgaan	95%/ (vrijwel) zeker
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/- 50%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/- 50%

Prijspeildatum d.d.	
Gehanteerde indexatie	
Afschr.kosten na oplevering	
Overig effect op exploitatie	

Toelichting

De maatschappelijke en geopolitieke ontwikkelingen vragen om een verdere versterking van de weerbaarheid van de zuiveringsketen. Als beheerder van vitale infrastructuur werkt HDSR aan het vergroten van de fysieke weerbaarheid van de rwzi's, zodat de continuïteit van de afvalwaterzuivering ook onder verstorende omstandigheden zoveel mogelijk is gewaarborgd.

Met de inwerkingtreding van de Wet weerbaarheid kritieke entiteiten (Wwke) worden aanvullende eisen gesteld aan organisaties die vitale processen uitvoeren. In dat kader worden de fysieke beveiliging en toegangsmaatregelen op de rwzi-locaties verder versterkt en wordt beoordeeld welke aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn om de risico's op verstoringen, sabotage en andere dreigingen te beperken. Hiermee wordt invulling gegeven aan een toekomstbestendige en proportionele beveiliging van de zuiveringsobjecten.

11. Zonneparken (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
€ 1.550	-	**€ 3.282**	**College D&H**	€ 3.890

Kans op doorgaan	75%/ waarschijnlijk
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/- 50%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/- 50%

Prijspeildatum d.d.	1-1-2024
Gehanteerde indexatie	5%
Afschr.kosten na oplevering	€ 579
Overig effect op exploitatie	-€ 238

Toelichting
Dit project is bij de begroting van 2026 al door het algemeen bestuur geautoriseerd, maar dat heeft nog niet tot een bestuursvoorstel geleid (oftewel dat krediet is nog niet aangevraagd).

Dit project draagt bij aan de doelstelling om in 2030 energieneutraal te zijn. Het project heeft tot doel de eigen stroomopwekking te vergroten, kosten te besparen, de weerbaarheid te vergroten en de gevolgen van netcongestie te bestrijden. De maatregel bestaat uit de plaatsing van zonnepanelen in combinatie met batterijen op rwzi Driebergen en het plaatsen van batterijen bij het bestaande zonnepark op rwzi Utrecht.
Het project kent beperkte risico's omdat zonnepanelen beproefde techniek zijn. De inzet van batterijen wordt benut om daar eigen ervaring mee op te doen. De onderliggende business case is rendabel, omdat de lasten van het project volledig worden gedekt door lagere kosten als gevolg van vermeden stroominkoop. Het beheer en onderhoud van zonneparken en batterijen wordt uitbesteed en is opgenomen in de business case.

12. Programma Fijnzeven (voorheen: Cellulose terugwinning) (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
-	-	**€ 20.332**	**Algemeen Bestuur**	€ 15.413

Kans op doorgaan	50%/ gemiddeld
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/- 50%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/- 75%

Prijspeildatum d.d.	1-1-2026
Gehanteerde indexatie	3% p.j.
Afschr.kosten na oplevering	€ 1.787
Overig effect op exploitatie	-€ 100

Toelichting

Het Programma Fijnzeven heeft als doel om op vijf rwzi's (vooralsnog De Meern, Bunnik, De Bilt, Driebergen en Woerden) fijnzeven te installeren. In 2026 is nagedacht over mogelijke uitvoeringen van fijnzeven die geschikt zijn voor een onbemenste rwzi. Deze zoektocht gaat in 2026 nog verder. In de Begroting 2026 was dit project al geautoriseerd, maar het uiteindelijke bestuursvoorstel met de kredietaanvraag schuift een jaar op, zodat het opnieuw in de begroting is opgevoerd. Dankzij de toepassing van fijnzeven zal de capaciteit van rwzi's toenemen. De toepassing van fijnzeven is dus gewenst, maar wil niet zeggen dat er per definitie cellulose wordt teruggewonnen uit het zeefgoed. In 2027 zal worden gestart met de voorbereiding van het ontwerp en de aanbestedingsprocedure. De verwachting is dat er een daling zal zijn van de exploitatiekosten.

13.Cellulose terugwinning en opwerking Leidsche Rijn (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
€ 2.400	€ 500	**€ 2.000**	**College D&H**	-

Kans op doorgaan	25%/ onzeker
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	>100%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	>100%

Prijspeildatum d.d.	1-7-2026
Gehanteerde indexatie	3% p.j.
Afschr.kosten na oplevering	€ 200
Overig effect op exploitatie	0

Toelichting

In juli 2022 is HDSR een samenwerking aangegaan om de grondstof cellulose terug te winnen en te vermarkten. De overeenkomst omvat tevens de bouw van een installatie voor droging en hygiënisatie van cellulose op rwzi Leidsche Rijn. Dit is een innovatie: dit is de eerste keer dat dit proces op praktijkschaal wordt gebouwd en geëxploiteerd. De installatie is van oktober 2023 tot medio 2024 in bedrijf geweest. De geproduceerde cellulose is van goede kwaliteit en toegepast in asfaltwegen en in bio-bouwmaterialen (o.a. voor het bedrijfsgebouw van rwzi De Meern). Toch zijn tijdens de bedrijfsvoering tekortkomingen aan het licht gekomen, waarvoor verbetermaatregelen noodzakelijk waren. In 2025 zijn de verbetermaatregelen uitgevoerd en de installatie is inmiddels technisch gereed voor herstart. De verwachting is dat de prestatie-garantietest (PGT) in het najaar van 2026 zal plaatsvinden. Na een succesvolle PGT en oplevering wordt de installatie eigendom van HDSR en opgenomen in het regulier beheer.
Ook na oplevering bestaat nog een risico op aanvullende kosten, om potentiële bedrijfsvoeringsproblemen weg te nemen of om verdere verbeteringen en optimalisaties door te voeren. Om deze voortvarend te kunnen realiseren zal daarvoor op voorhand krediet aangevraagd worden.

15. Verduurzaming bedrijfsgebouwen (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
€ 1.820	€ 2.000	**€ 1.000**	**Algemeen Bestuur**	€ 500

Kans op doorgaan	75%/ waarschijnlijk
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/- 50%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/- 50%

Prijspeildatum d.d.	
Gehanteerde indexatie	
Afschr.kosten na oplevering	
Overig effect op exploitatie	€ 5

Toelichting

Binnen dit programma zijn de bemande zuiveringslocaties opgenomen voor de verduurzaming van de bedrijfsgebouwen, voor zover deze niet al onderdeel uitmaken van andere projecten. Momenteel vindt een evaluatie en herijking van de aanpak plaats, met als doel de beschikbare middelen doelmatig en proportioneel in te zetten. Daarbij wordt per gebouw onderzocht welke verduurzamingsmaatregelen, gelet op de technische staat, functionaliteit, resterende levensduur en maatschappelijke opgave, het meest passend en kosteneffectief zijn.

16. Laadplein SEB (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
-	-	**€ 250**	**College D&H**	€ 2.750

Kans op doorgaan	75%/ waarschijnlijk
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/- 50%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/- 50%

Prijspeildatum d.d.	1-1-2026
Gehanteerde indexatie	0%
Afschr.kosten na oplevering	€ 10
Overig effect op exploitatie	€ 2

Toelichting

Doelstelling van het project is het realiseren van laadpunten in het buitengebied om de inzet van elektrisch materieel te bevorderen, ten behoeve van Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB). Het waterschap heeft zich met de ondertekening van het convenant Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB) geconformeerd aan de doelstelling om de transitie te versnellen naar de inzet van elektrisch materieel. Met name in het buitengebied zijn laadpunten voor elektrische voertuigen en materieel schaars. Er zijn veel assets (met name de gemalen en zuiveringen) waar de inrichting van een laadplein goed mogelijk is. Momenteel wordt een studie uitgevoerd naar de technische en juridische aspecten van een laadpunt bij gemaal De Pleyt. In de begroting 2026 was al krediet opgevoerd (en geautoriseerd) voor 2026, maar het bestuursvoorstel voor een kredietaanvraag schuift nu een jaar op. In 2027 wordt het bestuur gevraagd om in te stemmen met het inrichten van een 1e laadplein bij waarschijnlijk gemaal De Pleyt.

17. GOP Watersystemen (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
€ 79.214	-	**€ 12.060**	**College D&H**	€ 97.100

Kans op doorgaan	75%/ waarschijnlijk
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/- 10%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+-/ 25%

Prijspeildatum d.d.	1-7-2026
Gehanteerde indexatie	2,25% p.j.
Afschr.kosten na oplevering	
Overig effect op exploitatie	

Toelichting

Het Voortrollend Groot Onderhoudsplan Watersysteem (GOP WS) is een doorlopend investeringsprogramma gericht op het functioneel in stand houden van het watersysteem van HDSR. Naast regulier groot onderhoud maakt het programma het mogelijk om bestuurlijke ambities te realiseren. De kaders zijn bij de herziening van de Kaderstelling GOP WS in 2025 vastgesteld en vormen de basis voor de jaarlijkse ophogingen.

Het GOP WS richt zich op het behoud van alle assets binnen het HDSR-beheer. Uitbreiding of functiewijziging van de normatieve taak valt buiten de scope. Bestuurlijke ambities, zoals natuurvriendelijke oevers, visvriendelijke pompen en klimaatbestendig maken vereisen aanvullende investeringen.

Op basis van SSK-VO raming blijkt dat de kosten voor renovatie van de Oude sluis Vreeswijk hoger uitvallen dan het bedrag wat tot nu toe is gereserveerd. Deze extra investeringen á € 3,060 miljoen zijn ingecalculeerd in het aan te vragen kredietbedrag voor 2027, de uitgaven vinden naar verwachting plaats in 2028. De ingeschatte toekomstige kredietaanvragen zijn enkel indicatief, gebaseerd op de volgende tien jaar, ook al loopt het project in principe voor altijd door.

Voor het voortrollende GOP WS wordt krediet aangevraagd voor projecten die starten in het ‘nieuwe vijfde jaar’: het jaarprogramma 2030. Daarnaast wordt aanvullend krediet aangevraagd bij het al eerder toegekende krediet voor projecten die al lopen dan wel starten in 2026 t/m 2029.

21. Terreinverharding steunpunten WB (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
-	-	**€ 400**	**College D&H**	-

Kans op doorgaan	95%/ (vrijwel) zeker
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/- 75%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/- 75%

Prijspeildatum d.d.	1-1-2026
Gehanteerde indexatie	0%
Afschr.kosten na oplevering	€ 60
Overig effect op exploitatie	€ 5

Toelichting

In 2026 en 2027 worden 3 nieuwe onderkomens (loodsen) gerealiseerd voor Waterbeheer. De locaties komen in Leidsche Rijn (steunpunt Maarsenbroek), IJssel (steunpunt Lopik) en een calamiteitenloods op het terrein van de rwzi Nieuwegein (Het Klaphek). Voor de inrichting in en rondom de loodsen zijn uitgaven voorzien waarmee geen rekening is gehouden in het krediet dat voor de realisatie van de loodsen zelf beschikbaar is gesteld is.

22. Loods MRB - De Pleyt (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
€ 100	€ 500	**€ 4.000**	**Algemeen Bestuur**	-

Kans op doorgaan	95% / (vrijwel) zeker
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	> 100%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/- 75%

Prijspeildatum d.d.	1-1-2026
Gehanteerde indexatie	0,00%
Afschr.kosten na oplevering	€ 220
Overig effect op exploitatie	€ 30

Toelichting

Het doel van dit project is een onderkomen voor MRB te realiseren op het terrein van gemaal De Pleyt in Montfoort. In 2025 heeft het college een voorbereidingskrediet van € 100.000 beschikbaar gesteld voor het opstellen van een programma van eisen, het maken van een ontwerp en het overleg met bevoegd gezag en omgeving. Voor de concretisering van het ontwerp, op basis waarvan de werkzaamheden kunnen worden aanbesteed, is een aanvullend krediet nodig van € 0,500 miljoen dat in het najaar van 2026 zal worden aangevraagd. Voor de uitvoeringsfase was in de begroting 2026 ook al krediet opgevoerd (en geautoriseerd), maar het bestuursvoorstel hiervoor schuift nu een jaar op.

Op basis van het definitief ontwerp en een bijbehorende nauwkeurige raming wordt het algemeen bestuur in 2027 gevraagd om in te stemmen met de nieuwbouw en het uitvoeringskrediet beschikbaar te stellen. De uitvoeringskosten worden vooralsnog geraamd op € 4 miljoen. De uitvoering is voorzien in 2027 en 2028.

23. Gebiedsplannen Oost (cumulatief) (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
€ 9.780	-	**€ 3.800**	**Algemeen Bestuur**	-

Kans op doorgaan	50%/ gemiddeld
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/- 50%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/- 50%

Prijspeildatum d.d.	1-1-2026
Gehanteerde indexatie	3% p.j.
Afschr.kosten na oplevering	€ 152
Overig effect op exploitatie	€ 0

Toelichting

Voor dit project heeft het algemeen bestuur vorig jaar ook al krediet geautoriseerd. Dat heeft echter nog niet tot een bestuursvoorstel geleid (oftewel dat krediet is nog niet aangevraagd). Wegens de lange looptijd van dit raamwaterplan (sinds 2015), de indexering van de prijspeilen en de hogere verwachte kosten voor de Bypass Marckenburgerwetering is het de verwachting dat in 2027 aanvullend krediet aangevraagd moet worden. Deze aanvraag zal pas gedaan worden wanneer een besluit is genomen over het vervolgen van de maatregel Bypass Marckenburgerwetering.

Het aanvullend krediet betreft de gevolgen van prijspeilstijgingen en complexiteit van maatregelen. De scope van het raamwaterplan wordt dus niet uitgebreid. Hierdoor nemen de overige exploitatiekosten niet toe en worden en geen aanvullende risico's voorzien.

25. Gebied IJssel (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
€ 250	€ 1.150	**€ 600**	**Algemeen Bestuur**	€ 3.150

Kans op doorgaan	75%/ waarschijnlijk
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/-100%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/-50%

Prijspeildatum d.d.	1-1-2026
Gehanteerde indexatie	0%
Afschr.kosten na oplevering	€ 60
Overig effect op exploitatie	€ 5

Toelichting

Het doel van project Gebied IJssel is verbetering van het watersysteem in deze regio. Komende jaren worden meerdere projecten verwachten in gebied IJssel. Voor een drietal projecten wordt in 2026 krediet aangevraagd met een totale kredietomvang van € 1,150 miljoen.
1. Het verbetering van de waterbeheersing in Lopikerkapel (€ 0,600 miljoen). De waterbeheersing in Lopikerkapel is niet op orde. Samen met onder andere de gemeente en een projectontwikkelaar zijn maatregelen geconcretiseerd om de aan- en afvoer van water te verbeteren en de berging te vergroten.
2. Nabij de Lekdijk is een lange duiker in een primaire watergang aanwezig. De verwijdering en herprofilering van de watergang wordt gerealiseerd binnen project Sterke Lekdijk. De kosten (€ 0,150 miljoen) worden na uitvoering verrekend met het project Sterke Lekdijk.
3. Het, in samenspraak met defensie, verplaatsen van een watergang en het aanbrengen van een natuurvriendelijke oever nabij het MOB complex. De kosten worden geraamd op € 0,400 miljoen.

Voor alle projecten wordt het uitvoeringskrediet aangevraagd. Risico's en beheersmaatregelen worden in de planuitwerkingsfase nader bepaald.

In 2027 zal naar verwachting een krediet van € 0,600 miljoen worden aangevraagd voor het verbeteren van de waterbeheersing in Montfoort door, samen met de gemeente, knelpunten op te lossen en de afkoppeling van het rioolstelsel mogelijk te maken.

De ingeschatte toekomstige kredietaanvragen zijn enkel indicatief, gebaseerd op de volgende tien jaar.

26. Gebied Kromme Rijn (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
€ 350	€ 300	**€ 905**	**College D&H**	€ 9.900

Kans op doorgaan	75%/ waarschijnlijk
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/-50%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/-50%

Prijspeildatum d.d.	1-1-2026
Gehanteerde indexatie	0%
Afschr.kosten na oplevering	€ 36
Overig effect op exploitatie	€ 0

Toelichting

Komende jaren worden meerdere projecten verwacht in gebied Kromme Rijn. Daarvoor wordt in 2027 krediet aangevraagd. Het betreft projecten die vanuit het gebied zelf en samenwerking met partners geïnitieerd zijn. Het doel is verbetering van het watersysteem. De kredietautorisatie betreft een viertal projecten:

- Uitvoeringskrediet Gooyerwetering (€ 0,555 miljoen, geen extra beheerkosten). Deze is door een langere voorbereiding doorgeschoven naar 2027. Start in 2027, afronding in 2028;
- Voorbereidingskrediet voor Bergingsplas Laaggraven (in samenwerking met partners voor het Kromme Rijn Linie Landschap). In 2027 wordt ongeveer € 0,100 miljoen aan voorbereidingskrediet aangevraagd. Naar verwachting wordt in 2028 het uitvoeringskrediet aangevraagd.
- Uitvoeringskrediet otterpassages (deelgebied Kromme Rijn). In 2027 wordt uitvoeringskrediet aangevraagd (ongeveer € 50.000). . De kosten worden naar verwachting gedekt door UPLG-gelden.
- Uitvoeringskrediet projecten Groenblauwe dooradering (UPLG). In 2027 wordt gestart met de eerste projecten. De verwachte omvang van het benodigde krediet wordt op € 0,200 miljoen geschat.

De ingeschatte toekomstige kredietaanvragen zijn indicatief, gebaseerd op de volgende tien jaar.

27. Gebied Leidsche Rijn (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
€ 100	€ 2.030	**€ 1.000**	**College D&H**	€ 6.300

Kans op doorgaan	50%/ gemiddeld
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/-25%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/-25%

Prijspeildatum d.d.	1-1-2026
Gehanteerde indexatie	2,3% p.j.
Afschr.kosten na oplevering	€ 33
Overig effect op exploitatie	€ 0

Toelichting
In de regio Leidsche Rijn worden verschillende maatregelen voorbereid om het watersysteem te verbeteren.

In 2027 zal krediet worden aangevraagd voor het amoveren, vernieuwen en/of renoveren van circa 15 kunstwerken in Nieuwegein, inclusief het verplaatsen van een gemaal. Enkele kunstwerken worden mogelijk ook overgedragen aan de gemeente Nieuwegein. Huidige schatting is dat dit in totaal € 1 miljoen aan investeringskosten zal bedragen. Momenteel worden geen bijdragen derden of subsidies voorzien. Daarnaast worden geen grote risico's voorzien.
De ingeschatte toekomstige kredietaanvragen zijn enkel indicatief, gebaseerd op de volgende tien jaar.

28. Gebied Oude Rijn (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
-	€ 9.450	**€ 2.800**	**Algemeen Bestuur**	€ 7.700

Kans op doorgaan	95%/ (vrijwel) zeker
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/- 100%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/- 50%

Prijspeildatum d.d.	1-1-2026
Gehanteerde indexatie	0%
Afschr.kosten na oplevering	€ 86
Overig effect op exploitatie	€ 5

Toelichting

Het doel van project Gebied Oude Rijn is verbetering van het watersysteem in deze regio. Naast het krediet dat in 2026 wordt aangevraagd voor het vervangen van bruggen, wordt het Algemeen Bestuur in 2027 voorgesteld om een bedrag van € 2,800 miljoen beschikbaar te stellen voor het vervangen van (andere) bruggen in het veenweidegebied. De verwachting is dat de provincie (UPLG) voor dit project een bijdrage van € 2,500 miljoen beschikbaar zal stellen. Een deel van de kosten is niet subsidiabel, en komt ten laste van HDSR (raming € 0,300 miljoen). Voor dit project was in de begroting 2026 ook al krediet opgevoerd (en geautoriseerd), maar dan onder de noemer ‘UPLG-Maatregelpakket'. Het bestuursvoorstel voor het krediet hiervoor schuift een jaar op en wordt gepositioneerd onder Gebied Oude Rijn, dit is het gebied waar het project betrekking op heeft.

De ingeschatte toekomstige kredietaanvragen zijn enkel indicatief, gebaseerd op de volgende tien jaar.

31. Weerbaarheid WB (nieuw) (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
-	-	**€ 673**	**College D&H**	-

Kans op doorgaan	95%/ (vrijwel) zeker
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/- 75%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/-75%

Prijspeildatum d.d.	9-6-2026
Gehanteerde indexatie	0%
Afschr.kosten na oplevering	
Overig effect op exploitatie	

Toelichting

De maatschappelijke en geopolitieke ontwikkelingen vragen om een verdere versterking van de weerbaarheid van de kunstwerken. Als beheerder van vitale infrastructuur werkt HDSR aan het vergroten van de fysieke weerbaarheid, zodat de continuïteit ook onder verstorende omstandigheden zoveel mogelijk is gewaarborgd.

Met de inwerkingtreding van de Wet weerbaarheid kritieke entiteiten (Wwke) worden aanvullende eisen gesteld aan organisaties die vitale processen uitvoeren. In dat kader wordt de fysieke beveiliging van kunstwerken verder versterkt en wordt beoordeeld welke aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn om de risico's op verstoringen, sabotage en andere dreigingen te beperken. Specifieke invulling hiervan per kunstwerk 'type' moet nog volgen. Na de analyse- en voorbereidingsfase in 2026 zal in 2027 worden toegewerkt naar de realisatie van beveiligingsmaatregelen, aanbestedingen, technische implementatie en projectregie. Voornemens is om het project in 2027 af te ronden. Hiermee wordt invulling gegeven aan een toekomstbestendige en proportionele beveiliging van de kunstwerken.

38. Voortrollend GOP RWK vanaf 2023 (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
€ 14.575	-	**€ 3.500**	**College D&H**	€ 31.500

Kans op doorgaan	95%/ (vrijwel) zeker
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/- 25%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/- 10%

Prijspeildatum d.d.	1-1-2024
Gehanteerde indexatie	3,3%
Afschr.kosten na oplevering	€ 250
Overig effect op exploitatie	€ 0

Toelichting

Het algemeen bestuur heeft dit GOP inclusief scope, financiën en toe te passen inhoudelijke kaders reeds behandeld en vastgesteld. Binnen die bestuurlijke opdracht wordt het krediet bij de begroting jaarlijks geactualiseerd. Dit gebeurt op basis van de meerjarenprognose.

Voor het programmatisch verbeteren van 330 km regionale waterkeringen hanteert HDSR het Voortrollend Grootonderhoudsplan Regionale waterkeringen. Aan deze opgave ligt de toets op veiligheid ten grondslag. Hierbij worden alle regionale waterkeringen aan een vastgestelde norm getoetst. Het aanvullende kredietvolume voor het voortrollend GOP is gebaseerd op de verwachte uitgaven gedurende vijf jaarschijven (2026-2030). Dat omvat de benodigde werkzaamheden, van voorbereiding tot en met realisatie voor het op orde brengen en houden van de regionale waterkeringen. Het voortrollend GOP komt tot stand onder de kaders die hiervoor in december 2022 zijn vastgesteld. Met deze vaststelling heeft het algemeen bestuur geanticipeerd op de opgave die inmiddels voortgekomen is uit de toetsing van de waterkeringen. De periode 2023-2026 heeft vooral in het teken gestaan van voorbereiding. De komende jaren gaan meer projecten in realisatie en nemen de uitgaven op jaarbasis toe.

De verhoging van het krediet met € 3,500 miljoen betreft de nieuwe jaarschijf 2030 en bijstelling over de overige jaren. Het totaal van het bestaande krediet (€ 14,757 miljoen) en het nieuw aan te vragen krediet (€ 3,500 miljoen) is lager dan de totale geprognosticeerde uitgaven over de looptijd 2026-2030. Deze bedragen € 22,800 miljoen. De prognose zal worden bijgesteld naarmate de verkenning van de projecten verder vordert. Verwacht wordt dat deze naar beneden wordt bijgesteld en het geactualiseerde krediet toereikend is voor de uitgaven over de periode 2026-2030. Zo niet, dan zal bij de begroting van 2028 een aanvullende correctie worden doorgevoerd met de actualisatie voor de periode 2027-2031.

40. Beermuur renovatie metselwerk (nieuw) (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
-	-	**€ 2.000**	**Algemeen Bestuur**	-

Kans op doorgaan	95%/ (vrijwel) zeker
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/- 50%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/- 50%

Prijspeildatum d.d.	1-7-2026
Gehanteerde indexatie	3,05%
Afschr.kosten na oplevering	€ 100
Overig effect op exploitatie	€ 0

Toelichting

De Beermuur in Wijk bij Duurstede is onderdeel van de primaire waterkering langs de Nederrijn/Lek. De rijksmonumentale walmuur is in 1989 gereconstrueerd met een betonnen kern die is omhuld met traditioneel metselwerk. De Beermuur is als onderdeel van project Sterke Lekdijk beoordeeld en voldoet aan de norm wat betreft waterveiligheid. Wel heeft de Beermuur een cultuurhistorische functie als onderdeel van het aangezicht van Wijk bij Duurstede. Het metselwerk waarmee de muur is omkleed is toe aan onderhoud. Het gaat om renovatie van het voegwerk en het verhelpen van problematiek omtrent vochtinsluiting en kalkuitbloei.

HDSR heeft de afgelopen jaren al een deel van de Beermuur aangepakt. Hiervoor heeft het algemeen bestuur in 2013 opdracht verleend via de vaststelling van het Grootonderhoudsplan Primaire Waterkeringen 2013. Huidige inzicht is dat de volledige scope omvangrijker en complexer is dan toen werd voorzien. Daaruit volgt dat de middelen die behoren tot de bestaande opdracht ontoereikend zijn. Omdat de overige scope van het grootonderhoudsplan 2013 al is voltooid, wordt voorgesteld om voor de renovatie van de Beermuur een separaat moederkrediet beschikbaar te stellen.

In begrotingsjaar 2027 wordt de kredietaanvraag ter waarde van € 2 miljoen ter besluitvorming aan het algemeen bestuur voorgelegd. In 2028 wordt het werk aanvangen en worden uitgaven van € 0,300 miljoen voorzien. In 2029 wordt de realisatie afgerond en zal € 1,700 miljoen worden uitgegeven. De uitvoering van het werk vindt separaat plaats van project Sterke Lekdijk.

46. Fysieke beveiliging PM2 en PM3 (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
-	-	**€ 871**	**College D&H**	-

Kans op doorgaan	95%/ (vrijwel) zeker
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/- 75%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/- 75%

Prijspeildatum d.d.	19-6-2026
Gehanteerde indexatie	0%
Afschr.kosten na oplevering	€ 58
Overig effect op exploitatie	€ 0

Toelichting

Het is goed om te vermelden dat dit project ook vorig jaar al door het algemeen bestuur is geautoriseerd maar dat dit nog niet heeft tot een bestuursvoorstel geleid (oftewel dat krediet is nog niet aangevraagd).

HDSR werkt binnen het programma Weerbaarheid aan de fysieke beveiliging van het hoofdkantoor (Poldermolen 2 en Poldermolen 3) en zeven kritieke assets. Dit project heeft alleen betrekking op het hoofdkantoor. Na de analyse- en voorbereidingsfase in 2026 zal in 2027 worden toegewerkt naar de realisatie van beveiligingsmaatregelen, aanbestedingen, technische implementatie en projectregie. Doordat de eerste fase meer tijd heeft gekost dan verwacht, volgt pas begin 2027 het collegevoorstel. In 2027 worden uitvoeringskosten verwacht t.w.v. de volledige kredietwaarde van € 0,871 miljoen. Voornemen is om het project in 2027 af te ronden.

50. Project Sterke Lekdijk (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
€ 534.100	-	**€ 130.000**	**Algemeen Bestuur**	-

Kans op doorgaan	95%/ (vrijwel) zeker
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/- 25%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/- 25%

Prijspeildatum d.d.	1-1-2025
Gehanteerde indexatie	2,6%
Afschr.kosten na oplevering	€ 3.500
Overig effect op exploitatie	

Toelichting

Spoedig na vaststelling van Begroting 2027 wordt er aan het algemeen bestuur een kredietvoorstel gedaan omdat het huidige moederkrediet niet meer toereikend is. Ambtelijk worden diverse scenario's voorbereid en besproken met het dagelijks bestuur over hoe hier mee om kan worden gegaan. Er liggen meer opties op tafel dan alleen het ophogen van het moederkrediet. Via de lijn portefeuillehouder en dagelijks bestuur wordt het algemeen bestuur hierbij betrokken.

De nu opgenomen kredietautorisatie van € 130 miljoen is gebaseerd op de huidige deterministische prognose van het deelproject voor de strekking Nieuwegein. Het toegekende moederkrediet Sterke Lekdijk is volgens de huidige prognoses (T1 2026) voldoende voor de uitvoering van de overige deelprojecten van Sterke Lekdijk. De raming van Nieuwegein is nog niet akkoord bevonden door de ambtelijk opdrachtgever. Medio augustus 2026 ligt de raming Nieuwegein ter toetsing bij het Expertteam (kwaliteitsborging Sterke Lekdijk). Bij deze kwaliteitsborging wordt ook expertise betrokken van een vergelijkbaar project zoals het project KIJK van het Hoogheemraadschap Schieland en Krimpenerwaard. De raming is besproken met het HWBP. Het HWBP reageert echter pas formeel bij de daadwerkelijke aanvraag van de subsidie en doet nu geen uitspraak over bedragen. Ze staan wel positief tegenover het gevolgde proces en de aanpak. Later in 2026 wordt een probabilistische raming opgesteld op basis waarvan de bandbreedte voor het realisatiekrediet wordt aangevraagd bij het AB.

51. Nieuw GOP PWK vanaf 2022 (bedragen x € 1.000)

Toegekend krediet t/m 1 juli 2026	Nog in 2026 verwachte kredietaanvragen	Autorisatie kredietaanvraag 2027	Voorstel behandeling inhoudelijk projectvoorstel door:	Inschatting toekomstige kredietaanvragen
€ 26.450	-	**€ 10.292**	**Algemeen Bestuur**	-

Kans op doorgaan	75%
Bandbreedte kredietaanvraag 2027	+/- 100%
Bandbreedte indicatief totaal kred.	+/- 100%

Prijspeildatum d.d.	1-1-2025
Gehanteerde indexatie	2,6%
Afschr.kosten na oplevering	€ 507
Overig effect op exploitatie	

Toelichting

Gelijktijdig met de uitvoering van de dijkversterking aan de Lekdijk, worden er ook groot onderhoud werkzaamheden uitgevoerd aan de kering. Hiervoor is door het bestuur een krediet beschikbaar gesteld van € 26,500 miljoen. Met de kennis van nu, lijkt dat bedrag niet toereikend. De meerkosten worden door een aantal factoren veroorzaakt: het emissieloos uitvoeren van werkzaamheden, onvoldoende rekening houden met indexatie- en financieringskosten en het beschikbaar komen van meer detailontwerpen, waardoor de kosten beter kunnen worden ingeschat.

In samenspraak met de assetorganisatie is kritisch gekeken naar de nut en noodzaak om de groot onderhoud werkzaamheden wel of niet gelijktijdig uit te voeren met de dijkversterking. Belangrijke criteria hierbij zijn kostenefficiëntie en het beperken van overlast voor de omgeving. Met name voor de trajecten Culemborg – Beatrixsluis en Salmsteke – Schoonhoven zijn extra financiële middelen nodig. Op het bedrag zit nog een relatief grote onzekerheidsmarge. Deze wordt veroorzaakt omdat er ambtelijk nog overleg is tussen project, opdrachtgever en assetorganisatie over de omvang van de uit te voeren werkzaamheden.